

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2008-06-17

Närvarande: F.d. regeringsrådet Rune Lavin, f.d. regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist och justitierådet Lars Dahllöf.

Socialförsäkringsbalk

Enligt en lagrådsremiss den 13 december 2007 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. socialförsäkringsbalk,
2. lag om införande av socialförsäkringsbalken,
3. lag om statlig ersättning för hälso- och sjukvårdskostnader m.m.,
4. lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207),
5. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Bo-Göran Ohlsson, ämnesrådet Elisabeth Lane och f.d. regeringsrådet Bodil Hulgaard.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till socialförsäkringsbalk

Allmänt

Regeringen uttalar i sina allmänna överväganden att det föreligger ett stort behov av att modernisera lagstiftningen på socialförsäkringsområdet och att göra den mera tydlig och överskådlig samt lättare att tillämpa. Ambitionen sägs bl.a. ha varit att skapa en större säkerhet mot bristande enhetlighet i fråga om gemensamma regler och begrepp. Lagstiftningen skall därför ha underkastats en omfattande lagteknisk och språklig bearbetning. Regeringen framhåller att arbetet har utförts med stor noggrannhet.

Lagrådet konstaterar att det inte kan råda någon tvekan om att nuvarande lagstiftning på de av förslaget berörda socialförsäkrings- och bidragsområdena – vilka regelsystem har vuxit fram under åtskilliga decennier och sedan byggts ut, kompletterats och ändrats vid otaliga tillfällen – behöver ses över grundligt, systematiseras och samordnas samt moderniseras i sin utformning.

I förslaget till en socialförsäkringsbalk spåras ett stort intresse för att genomföra samordningsåtgärder och för att göra lagstiftningen mera tillgänglig för tillämpare och andra genom ändrad systematik, genom innehållsförteckningar som skall underlätta sökning samt genom frekvent rubriksättning, kortade paragrafer och populariserat språk. Dessa strävanden har enligt Lagrådets mening gett ett blandat resultat. Vid en jämförelse med nuvarande regelsystem har givetvis åtskilligt förbättrats. Ett flertal praktiskt viktiga men långa och svårlästa regleringar, såsom de beträffande sjukpenninggrundande inkomst och föräldrapenningsförmåner, har otvivelaktigt vunnit en del på förnyelsen. Samtidigt måste noteras att betydande delar av de ersättningssystem som behandlas i balkförslaget är så pass

komplexa till sitt innehåll att det knappast är möjligt att utan materiella förändringar åstadkomma påtagliga resultat i fråga om ökad tillgänglighet. I sådana delar kan det därför inte förväntas att förslaget, som bygger på att i stort sett inga ändringar skall göras i sak, skall bidra till större förbättringar. Här bör särskilt framhållas att förslagets vittsyftande samordning inom ramen för en balk i förening med författningsmaterians komplexitet och detaljeringsgrad har lett till att en mångfald bestämmelser har utformats med infogade hänvisningar till annat eller andra lagrum som ofta finns i något eller några andra kapitel i balken. Den som vill ta del av bestämmelserna om en förmån nödgas således inte så sällan söka på ett flertal ställen i den omfattande balken för att få grepp om innebörden. Detta kan nog uppfattas som besvärande, särskilt för andra än juridiskt skolade läsare. I den mån tanken varit att utforma balken så att dess innehåll i huvudsak blir lättförståeligt och lättillgängligt för många lär den inte komma att förverkligas med föreliggande förslag. Den föreslagna balken kan således i det stora hela inte anses infria de högt ställda krav som regeringen har uppställt i sin allmänna motivering.

Lagrådet behandlar i det följande några grundläggande frågor om den lagtekniska lösningen med samordning inom ramen för en balk. Vidare lämnar Lagrådet synpunkter på balkförslagets disposition och kvalitet, författningskommentaren, förslagets språkliga utformning samt användandet av s.k. upplysningsbestämmelser. I sammanhanget tas också upp vissa frågor som återkommande har aktualiserats under Lagrådets granskning av förslaget.

I ett senare avsnitt av yttrandet tas upp en rad mera detaljbetonade synpunkter med direkt anknytning till särskilda paragrafer i lagförslaget.

Socialförsäkringsbalk eller annan lagteknisk lösning

Det förslag till socialförsäkringsbalk som remissen innehåller utgör ett av de mest omfattande lagförslag som överlämnats till Lagrådet för granskning. Förslaget sägs i remissen innehålla drygt 1 850 paragrafer. Redan omfånget ger en antydning om att det kan vara svårt att få en klar översikt över och ett fast grepp om balkens innehåll. Föredragningarna och de diskussioner som därvid har förekommit har styrkt sådana farhågor. Det är också tydligt att förslagets omfång och dess inbyggda komplexitet har gjort att nära nog alla remissinstanser som yttrat sig över det till grund för lagrådsremissen liggande utredningsförslaget synes ha avstått från att genomföra någon närmare granskning av hur förslaget korresponderar med gällande rätt eller har begränsat sin granskning till enstaka delar av förslaget som bedömts vara av särskilt intresse för vederbörande instans.

Vad som först kan diskuteras är om det är lämpligt att konstruera ett nytt begrepp "socialförsäkringen". Av förslagets 1 kap. 1 § framgår att det nya begreppet skall omfatta inte bara sociala försäkringar utan också olika ersättnings- och bidragssystem. Skillnaden mellan sociala försäkringar och bidrag är påfallande vad gäller såväl det bakomliggande syftet som den lagtekniska uppbyggnaden. Exempelvis har de slags återbetalningsskyldigheter som förekommer i fråga om underhållsstödet och bostadsbidraget inte några motsvarigheter i socialförsäkringarna. Vad man kan förvänta sig är att en balk av det föreslagna slaget skall innehålla regler om de egentliga socialförsäkringarna och inte tyngas av regler om väsensskilda bidragsformer. Det är uppenbart att syftet inte i första hand är att samordna de egentliga socialförsäkringarna. Ambitionen är i stället främst att i balken ta med sådana ersättningsformer som administreras av Försäkringskassan; balkens innehåll motsvarar därför i stort sett innehållet i den regelbok som Försäkringskassan ger ut

årligen. Härigenom har inte materiella utan formella hänsyn kommit att bestämma balkens innehåll. Rättssystematiska hänsyn har kommit i skymundan, om de över huvud har beaktats. Någon närmare rättslig analys av de komponenter som avses ingå i balken har inte redovisats i lagstiftningsärendet. En grundfråga som inte har tagits upp till behandling men som i vart fall kunde förtjäna att övervägas är om en modern balk behöver tyngas av detaljregler i väsentligen samma utsträckning som nuvarande lagar på området. Sedan år 2005 kan ett nytt läge i fråga om behovet av reglering i lagform antas ha uppkommit genom att den statliga myndigheten Försäkringskassan har ersatt bl. a. de tidigare allmänna försäkringskassorna, som hade en alldeles speciell rättslig ställning.

Effekten av att balkens innehåll är centrerat till Försäkringskassans kompetens blir att arbetslöshetsförsäkringen kommer att falla utanför, trots att den tillhör en av de viktigaste socialförsäkringsformerna. Materiellt sett fyller arbetslöshetsförsäkringen samma syfte som övriga traditionella socialförsäkringar, nämligen att ersätta inkomstbortfall. Vad som skiljer försäkringarna åt är bl.a. att anledningarna till detta bortfall är olika. Med den terminologi som föreslås i remissen skulle det komma att finnas socialförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Anmärkningsvärt är då att bidrag, såsom barnbidrag, underhållsstöd och bostadsbidrag, skall hänföras till socialförsäkringen. Inte något av dessa bidrag har till syfte att täcka enskilda inkomstbortfall. Konsekvensen blir att bidragsberättigade i framtiden kommer att kunna kallas försäkrade.

Med hänsyn till den norm efter vilken balkens innehåll har bestämts är det överraskande att dagpenning och familjebidrag, som administreras av Försäkringskassan, inte har tagits med i balken. Den förklaring som ges i remissen (s. 374) går ut på att tillämpliga författningar innehåller också andra bestämmelser än dem om

ifrågavarande förmåner. I detta hänseende är dock att märka att de bestämmelser som skulle behöva föras över till balken finns i en förordning (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga. Vad där föreskrivs om dagpenning i 2 kap. och familjebidrag i 7 kap. samt handläggning i 11 och 12 kap. skulle kunna inarbetas i balken.

Vissa slags ersättningar, som man med den i förslaget valda inriktningen kunde förvänta sig finna i balken, saknas således. Det finns emellertid också ämnen i balken, som knappast hör hemma där, åtminstone inte med de utgångspunkter som redovisas i remissen. Detta gäller exempelvis 50 kap. om ledighet för vård av närstående. I den gällande lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård regleras ersättningsfrågor i 2–19 §§, vilka uppenbarligen tillhör socialförsäkringsområdet, men fr.o.m. 20 § finns regler om rätt till ledighet m.m., vilka är av arbetsrättslig art. De sistnämnda har således också inarbetats i förslaget till socialförsäkringsbalk. Som jämförelse kan nämnas att vad gäller föräldrapenningsförmåner finns endast en hänvisning i 11 kap. 3 § balkförslaget till föräldraledighetslagen (1995:584); däremot innehåller förslaget inte några självständiga bestämmelser om förälders rätt att vara ledig från sin anställning. Det kan också sättas i fråga om inte bestämmelserna om sjuklön, vilkas innehåll huvudsakligen är av arbetsrättslig art, även fortsättningsvis bör finnas i en egen lag. De argument som regeringen anför med anledning av vissa remissinstansers invändningar övertygar knappast. Det är dessutom endast genom konstlad metodik och begreppsanvändning som sjuklönerglerna har kunnat inordnas i den föreslagna balken. Se särskilt finansieringsbestämmelsen i 2 kap. 4 § (genom bibehållna anställningsförmåner) och försäkringsgrunden i 7 kap. 2 § (en arbetstagare betraktas oegentligt som försäkrad för sjuklön).

Det är en ovanligt stor författningsmateria som har sammanförts till en socialförsäkringsbalk. Inte någon av de befintliga balkarna har tillnärmelsevis ett så stort omfång som den föreslagna balken. Som ovan framgått, saknas materiellträttsligt samband mellan vissa ersättningsformer. Försäkringskassans kompetens har i stället fått styra balkens innehåll med den följd att förmånerna sinsemellan kan vara ganska disparata. Allvarligt är att förslaget i det skick som det överlämnats till Lagrådet uppvisar brister som antagligen hänger samman med att balkens många paragrafer och regleringar av olikartade förmåner gör det omöjligt att skapa en naturlig enhet. Problemet borde ha lösts genom en naturlig uppdelning av materialet. Om en socialförsäkringsbalk skulle anses särskilt nödvändig, borde denna ha begränsats till vad som i materiellt hänseende kan anses utgöra socialförsäkringar. Bidragen, dvs. sådana förmåner som barnbidrag, underhållsstöd och bostadsbidrag, borde ha getts en egen reglering. Även handläggningsregler och processuella regler kunde lämpligen ha fått bilda en egen lag. Vad nu sagts är endast en skiss; en uppdelning av reglerna kan antagligen göras också på andra sätt. Huvudsaken är, enligt Lagrådets mening, att en mera hanterlig uppdelning av det stora antalet bestämmelser åstadkoms. Som jämförelse kan pekas på hur motsvarande problem lösts på skatterättens område. Om man på detta område skulle tillämpa samma modell som föreslås på socialförsäkringsrättens och bidragsrättens områden, skulle till en ny skattelag hänskjutas bestämmelserna om inkomstskatt, mervärdesskatt, taxering och skattebetalning samt antagligen ännu fler bestämmelser.

Balkförslagets disposition och kvalitet

Normalt sett är det innehållet i en text som bestämmer dispositionen. I den föreslagna balken synes dispositionen ha fastställts i förväg med den följd att valda rubriker stundom inte hänför sig till

paragrafernas innehåll. Syftet tycks främst vara att ge rubrikerna en enhetlig lydelse. En återkommande kapitelrubrik är exempelvis "Innehåll, definitioner och förklaringar". Se t.ex. 8, 23, 51, 56, 78 och 97 kap. Vanligtvis saknar det ifrågavarande kapitlet dock både definitioner och förklaringar. När Lagrådet ifrågasatt rubrikernas formulering, har den förklaringen getts att det kan vara lämpligt att ha en sådan rubrik eftersom definitioner och förklaringar kan komma att senare införas i kapitlet. Denna tanke kommer i viss mån också till uttryck i remissen på s. 384 ("... balken ska vara konstruerad på ett sådant sätt att den, med bibehållen överskådlighet och systematik, är lätt att förändra.")

Vidare finns kapitel som framstår som onödiga eftersom de inte tillför något nytt till innehållet i lagtexten. Det är sådana kapitel som bär rubriken "Innehåll" och består av endast en paragraf. Denna återger emellertid ordagrant endast rubrikerna till de närmast följande kapitlen. Vad ändamålet är med ett sådant kapitel är svårt att förstå. Möjligen kan det vara ett resultat av den i förväg, på teoretiska premisser uppgjorda dispositionen. En läsare kan utan svårighet på egen hand ta del av envar rubrik. Dessutom brukar det finnas en rubrik på den underavdelning där kapitlen placerats som anger vilka förmåner som regleras i dessa. De kapitel som här avses är 3, 9, 14, 20, 24, 35, 40, 47, 52, 57, 71, 75, 79, 90, 98, 103, 108, 109 och 120 kap.

Balkförslaget har överlämnats i ett skick som knappast kan accepteras. Den granskning som Lagrådet fått underkasta förslaget har inte varit av normalt slag utan närmast haft karaktären av fortsatt beredning av mera grundläggande slag, en uppgift som i allmänhet utförs på departementsnivå. I förslaget finns exempelvis en mängd felaktiga hänvisningar till paragrafer i balken. En kontroll av hänvisningarna är enkel att genomföra och borde naturligtvis ha utförts innan förslaget presenterades för Lagrådet. En annan sak

som tyder på att förslaget är dåligt genomarbetat i regeringskansliet är att under granskningens gång i inte så få fall har lämnats in förslag till nya lydelse av paragrafer sedan man har upptäckt att bestämmelser måste omarbetas på grund av felaktigt materiellt innehåll eller oklar innebörd. I en del fall har detta till och med skett innan paragrafen i fråga har föredragits. I andra fall har förslag till ny lydelse lagts fram sedan en paragraf har granskats av Lagrådet. Sådant förbättringsarbete har således pågått parallellt med föredragningarna. Lagrådet kan inte utesluta att detta ovanliga arbetssätt i samband med en lagrådsgranskning har sin orsak i att författningsmaterian är så omfattande att det ställer sig svårt för vem som helst att behärska materian.

Författningskommentaren

Författningskommentaren är mycket knapphändig och omfattar endast vissa utvalda paragrafer. I remissen uttalas att endast "nya" bestämmelser, dvs. sådana som inte förts över från en gällande författning, har kommenterats. Det är emellertid inte alla nytillkomna bestämmelser som har försetts med kommentarer. Omredigeringar av gällande bestämmelser har ibland, avsiktligt eller oavsiktligt, gett upphov till nytt sakligt innehåll. Skälen till att ett ord eller ett uttryck har bytts ut redovisas dock i många fall inte. I en nyckel, som har fogats till remissen, anges nuvarande motsvarigheter till föreslagna paragrafer. Det har visat sig att även nyckeln innehåller vissa brister och felaktigheter. I sammanhanget kan förtjäna att nämnas att en författningskommentar av lagrådsremissens modell är till föga hjälp när tolkningsfrågor uppkommer i rättstillämpningen. För att finna vägledning i tolkningsfrågor blir man således också framöver i de flesta fall hänvisad till förarbeten till den lagstiftning som ersätts av balken eller till förarbeten till ännu äldre regler.

Enligt Lagrådets mening bör därför under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet författningskommentaren kompletteras i syfte att öka tillgängligheten och underlätta tillämpningen av den nya balken. Vid genomgången inför Lagrådet visade det sig att den nämnda nyckeln var ett alltför klen och svårhanterligt instrument med hänsyn till de många och ofta förhållandevis komplicerade paragraferna i balkförslaget. Samtliga paragrafer i balken vilka inte har någon motsvarighet i gällande rätt bör kommenteras samt bör det anmärkas att de saknar motsvarighet. I fråga om övriga paragrafer bör direkt under respektive paragraf göras en komplettering med uppgift om var dess motsvarighet och förarbeten till denna finns.

Språkliga frågor

Regeringens mål är att göra de föreslagna bestämmelserna så lättlästa som möjligt. I detta syfte skall meningsbyggnaden ha förenklats och moderna och allmänspråkliga ord och uttryck ha använts. Vad man vill uppnå är att lagstiftningen skall vara förståelig ur den enskilde medborgarens perspektiv, vilket i remissen uttrycks bl.a. på så sätt att den enskilde skall stå i centrum. Lagrådet vill i detta sammanhang lägga till att det är särskilt viktigt att lagbestämmelser är så entydiga och fullständiga att de möjliggör en enhetlig och förutsägbar rättstillämpning.

Språkbehandlingen i lagförslaget är inte så stringent att den kan anses motsvara normal standard för en lagtext. Vissa termer och uttryck används i flera betydelser, vilket kan skapa osäkerhet om vad som avses i ett visst fall. Vidare kan ett felaktigt ord förekomma, vilket ger bestämmelsen annan innebörd än som avsetts.

Konsekvens i fråga om uttryckssätt iakttas inte heller alla gånger. En del brister kan antagligen förklaras med att lagförslaget är så omfångsrikt att det möter svårigheter att fullständigt behärska de

språkliga uttrycksmedlen. För att ge en bild av vad som åsyftas lämnas nedan några exempel på sådant som enligt Lagrådets mening bör rättas till eller ändras. En mera fullständig förteckning innehållande iakttagelser av hundratals språkliga och andra inadvorter med förslag till rättelser lämnas också över till departementet.

Ordet "lämnas" används i ett flertal olika betydelser, t.ex. "har rätt till", "beräknas", "betalas ut", "ges ut" och "beviljas". I remissen uppges att ordet "lämnar" ersätter "utgår" och "utges" i gällande författningar, men det har i själva verket kommit att få ett slags universell betydelse i förslaget. Till det anförda, se bl.a. 18 kap. 9 §, 18 kap. 25 §, 19 kap. 7 §, 34 kap. 4 §, 43 kap. 2 §, 44 kap. 3 §, 45 kap. 9 §, 45 kap. 17 §, 53 kap. 7 §, 53 kap. 8 §, 59 kap. 4 § och 59 kap. 5 §. I dessa och flera andra paragrafer har alltså ordet "lämnas" fått en närmast allomfattande betydelse och man måste inte sällan ta ledning av sammanhanget för att förstå den rätta innebörden. Den valda begreppsbildningen framstår som svårbegriplig särskilt som uttrycken "har rätt till", "beräknas", "betalas ut", "ges ut" och "beviljas" utnyttjas parallellt i balken. Enligt Lagrådets mening ökar begripligheten i väsentlig mån och minskar risken för feltolkningar om ordet "lämnas" används på så få ställen som möjligt och man återgår till den mera traditionella begreppsbildningen som dessutom ofta stämmer bättre överens med gällande rätt.

Orden "kan" och "får" används omväxlande och är avsedda att ha olika betydelser. Vad skillnaden består i är det svårt att få grepp om, åtminstone framgår den inte med någon märkbar tydlighet. Det hade varit naturligtast om "ska" och "får" kommit till användning och då i ordens skilda betydelser. Det finns faktiskt ställen i förslaget där "får" måste läsas som "ska". Till det anförda, se bl.a. 6 kap. 19 §, 22 kap. 8 §, 30 kap. 19 §, 30 kap. 35 §, 36 kap. 4 §, 36 kap. 18 §, 36 kap. 25 §, 39 kap. 10 §, 65 kap. 40 § och 76 kap. 4 §. Lagrådet förordar

att ordet "kan" undviks i största möjliga utsträckning, eftersom det kan ge upphov till svårigheter vid tillämpningen. I gällande rätt kan man notera att valet i allmänhet stått mellan orden "skall" och "får" beroende på vad som åsyftats. Lagrådet förordar att en sådan renodling av språkbruket också sker i balkens paragrafer och att ledning söks i motsvarande paragrafer i gällande rätt, om inte någon saklig förändring är avsedd.

Den som kallas "försäkrad" i balken uppfyller en grundläggande förutsättning för att vara berättigad till en förmån. Inte desto mindre förekommer andra epitet såsom bidragsberättigad och pensionsberättigad, vilka i vissa fall kan antas ha samma funktion som termen försäkrad men också kan vara förvillande. Till det anförda, se bl.a. 66, 68, 69 och 110 kap. där ordet "pensionsberättigad" brukas omväxlande med ordet "försäkrad". Lagrådet förordar att genomgång görs av balkförslaget, så att en enhetlig begreppsbildning åstadkoms i nu nämnt och andra liknande hänseenden.

I en begränsad del av balken används ordet "situation" i stället för "fall", som eljest förekommer i balken. En läsare kan här komma i bryderi om det är samma sak som åsyftas eller inte. Till det anförda, se bl.a. 12 kap. 2 §, 12 kap. 4 § och 13 kap. 11 §. Lagrådet förordar att ordet "fall" används om inte annat är särskilt motiverat.

Det förekommer att "och" används när "eller" är det rätta ordet eller tvärtom. En sådan oriktighet kan ge en läsare en helt felaktig föreställning om vilken eller vilka förutsättningar som gäller i ett visst fall. Stundom kan det vara nödvändigt att använda ordet "respektive" i stället för ordet "och". Till det anförda, se bl.a. 26 kap. 5 §, 80 kap. 4 §, 80 kap. 12 § och 84 kap. 9 §. Lagrådet kan i en del av de nämnda fallen utgå från att en felaktig överföring skett från gällande rätt, eftersom någon saklig förändring inte torde ha avsetts i

avsaknad av författningskommentar i den delen. I andra fall uppkommer tvekan om vad som är avsett. Lagrådet förordar att en genomgång görs under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet i syfte att klargöra den rätta innebörden.

Ofta bryts en gällande paragraf ned i flera nya paragrafer. Detta kan medföra att en bestämmelse blir näst intill obegriplig när den inte står kvar i sitt ursprungliga sammanhang. En läsare kan då bli tvungen att ta del av flera framförvarande paragrafer och kanske även någon bakomvarande för att förstå sammanhanget. Detta beror i flera fall på att hänsyn inte tagits till att de som fristående bestämmelser måste skrivas om vad gäller syftning och hänvisning för att bli begripliga.

I de fall en markering har gjorts för att utmärka att något ansluter till innehållet i en tidigare bestämmelse används uttrycken: vad (alternativt det) som "sägs", "anges" eller "föreskrivs". I detta sammanhang är "föreskrivs" att föredra, eftersom det överensstämmer med regeringsformens terminologi i fråga om normgivning. "Sägs" bör däremot undvikas med hänsyn till ordets egentliga betydelse. "Anges" kan användas som alternativ till "föreskrivs". Vidare är ofta det sätt på vilket anknytningen mellan två stycken i samma paragraf har kommit till uttryck mindre tillfredsställande. I dessa fall bör inledningen av andra stycket inte gärna utformas som om det hade varit fråga om en andra mening i ett och samma stycke, t.ex. med orden "Detta gäller även ...".

Lagrådet återkommer nedan till sådana frågor som här berörts i samband med att Lagrådet kommenterar vissa paragrafer.

Upplysningsbestämmelser

Redan inledningsvis framhålls i remissen att det är viktigt att balken innehåller bestämmelser om att föreskrifter om socialförsäkringen kan finnas på annat håll. För detta ändamål används en formulering i bestämmelserna som torde härröra från den vanligaste typen av delegationsregel. Denna brukar konstrueras sålunda att regeringen (ibland också: eller den myndighet som regeringen bestämmer) får meddela föreskrifter om det och det. Ordet "får" används här därför att riksdagen saknar stöd av regeringsformen att ålägga regeringen att meddela föreskrifter av visst innehåll. Enligt regeringsformen "kan" regeringen med stöd av riksdagens bemyndigande meddela föreskrifter, vilket således markerar att regeringen har rätt att välja om den skall utnyttja bemyndigandet eller inte. I de s.k. upplysningsbestämmelserna i förslaget till balk används samma konstruktion bortsett från att ordet "får" inte tas med. Genom uteslutning av detta ord anser regeringen att det inte längre är fråga om en delegationsbestämmelse utan om en upplysningsbestämmelse.

I båda typerna av bestämmelse är subjektet regeringen, och vad regeringen avses göra är att meddela föreskrifter. Även i det fall att ordet "får" har utelämnats kommer riksdagen enligt bestämmelsens språkliga utformning att besluta en kompetensregel. Den omständigheten att en sådan bestämmelse kan anses stå i strid med regeringsformens normgivningsregler medför inte att denna karaktär hos regeln ändras. Om en regel skulle ha lydelsen, att regeringen "skall" meddela föreskrifter av ett visst slag uppfattas regeln vanligtvis som en delegationsregel, vilken på grund av sin ovillkorliga innebörd i princip måste anses grundlagsstridig. Det ligger nära till hands att uppfatta även skrivningen, att regeringen meddelar föreskrifter, som ett försök att tillerkänna regeringen eller att till denna överföra föreskriftsrätt. I remissen (s. 389) uttalas att de ifråga-

varande bestämmelserna formuleras i presens för att markera att fråga inte är om bemyndiganden utan om upplysningar. Verbets tempusform kan dock knappast ha någon självständig betydelse för hur regeln skall uppfattas. I jämförelse med den form som används i "rena" bemyndiganden är det svårt att se någon skillnad i detta hänseende.

Anmärkningsvärt är att det av kommentarerna till remissens upplysningsbestämmelser framgår att regeringen genom sitt förslag vill möjliggöra för riksdagen att märka ut vilka slags föreskrifter regeringen förväntas meddela, dvs. verkställighetsföreskrifter eller föreskrifter inom ramen för regeringens restkompetens. Vad gäller de förstnämnda sägs att upplysningsbestämmelser förekommer enbart när det är fråga om "nödvändiga" verkställighetsföreskrifter. Detta antyder att syftet inte bara är att informera en läsare om förekomsten av vissa bestämmelser utan också är att indirekt ge vissa direktiv för hur regeringen bör utnyttja sin normgivningsrätt. Uttrycket nödvändiga verkställighetsföreskrifter är för övrigt mindre väl valt, eftersom det lätt kan tolkas så att det också finns onödiga sådana föreskrifter. Man får väl anta att alla verkställighetsföreskrifter på ett eller annat sätt är erforderliga.

Man måste i detta sammanhang beakta att regeringens lagförslag i förlängningen kommer att bli ett förslag om vilka föreskrifter riksdagen bör besluta. Vad betyder det och vad blir effekten av att riksdagen beslutar att regeringen meddelar vissa angivna föreskrifter? I strikt mening ger formuleringen regeringen inte något utrymme att underlåta att följa riksdagens direktiv. Regeringen har emellertid en egen rätt att besluta verkställighetsföreskrifter och föreskrifter inom ramen för sin restkompetens enligt 8 kap. 13 § första stycket regeringsformen. Den valda formuleringen ger intrycket att riksdagen skulle kunna kringgå grundlagsbestämmelserna genom

att i balken anvisa regeringen hur den skall utöva sin föreskriftsrätt. Vidare förekommer i förslaget att inte bara regeringen utan också den myndighet som regeringen bestämmer anges som beslutsfattare. Frågan är vad det betyder när endast regeringen utpekas som den som meddelar föreskrifterna. Bör inte regeringen också i detta fall med stöd av 8 kap. 13 § tredje stycket första meningen regeringsformen ha rätt att vidaredelegera föreskriftsrätt till underordnad myndighet? Även om den valda formuleringen kan inbjuda till en annan tolkning är riksdagen naturligtvis förhindrad att i ett visst fall inskränka regeringens delegationsrätt enligt regeringsformen.

Det förekommer bestämmelser inom normgivningen som klart och entydigt informerar om vilka ytterligare föreskrifter som finns inom ett rättsområde. Den vanligaste typen är den att bestämmelser om det och det finns där och där. Denna används också i balkförslaget men endast i sådana fall där hänvisningarna avser bestämmelser i balken eller i annan lag. I den speciella upplysningsbestämmelse som ovan behandlats åsyftas däremot föreskrifter på lägre konstitutionell nivå. Det är svårt att förstå varför just en tvetydig språklig konstruktion skall vara nödvändig i detta fall. Det kan naturligtvis vara så att man vid tiden för Lagrådets granskning ännu inte vet vilka ytterligare föreskrifter som kommer att meddelas eller om det över huvud blir några ytterligare föreskrifter. I sådana fall är det naturligtvis olämpligt att förslaget innefattar en bestämmelse om att dylika föreskrifter finns. Vidare kan regeringen senare komma att besluta ändringar i förordningen i fråga eller en ny förordning eller vidaredelegation av föreskriftsrätt till lägre myndighet. Sådana omständigheter bör kunna omfattas av upplysningsbestämmelsen även om denna ges ett normalt innehåll. Lagrådet vill i detta hänseende föreslå följande mall till en sådan bestämmelse: "Bestämmelser/ytterligare bestämmelser om det och det kan finnas i förordning som har meddelats av regeringen eller i föreskrifter som har meddelats av den myndighet

som regeringen har bestämt.". Orden "kan finnas" bör ge regeringen erforderlig frihet att besluta i ämnet. Jfr motsvarande uttryckssätt i 8 kap. 7–10 §§ regeringsformen.

Bestämmelser, som har avsetts ha en upplysande funktion men som enligt vad ovan har sagts har erhållit en inadekvat formulering för detta ändamål, finns i förslaget i 2 kap. 9 §, 5 kap. 17 §, 7 kap. 5 §, 19 kap. 47 §, 26 kap. 10 §, 29 kap. 11–13 §§, 30 kap. 52, 55 §§, 34 kap. 13 §, 54 kap. 10 §, 61 kap. 13, 21, 25, 28 §§, 102 kap. 7 § (regeringen) och 6 kap. 22 §, 28 kap. 26 §, 31 kap. 18 §, 33 kap. 4 §, 34 kap. 5, 6 §§, 36 kap. 25, 28 §§, 45 kap. 22 §, 65 kap. 27, 37 §§, 101 kap. 14 § (regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer).

Lagrådets sammanfattande bedömning

Förslaget till socialförsäkringsbalk är, som ovan framgått och som förstärks av de synpunkter som lämnas nedan beträffande enskilda paragrafer, behäftat med allvarliga brister. Det gäller i många hänseenden såsom i fråga om noggrannhet, språk, balkens uppbyggnad och avgränsning samt juridisk-teknisk analys. Ett särskilt bekymmer har varit att klarlägga alla svagheter i balkförslaget, vilket naturligtvis delvis har sin grund i förslagets omfattning och de många felen.

Om Lagrådet finner ett lagförslag oacceptabelt, återstår egentligen endast att avstyrka förslaget. I föreliggande fall har Lagrådet önskat att den möjligheten hade funnits att Lagrådet ägt förklara att förslaget inte var i det skick att det ägnade sig för en granskning och att det därför borde omarbetas och förbättras.

Eftersom bristerna i förslaget trots allt är sådana att de – om än med stora arbetsinsatser – bör kunna avhjälpas, har Lagrådet stannat för

att avstå från ett avstyrkande. Lagrådet förutsätter därvid att tillräckliga resurser ställs till förfogande och erforderlig tid ges för den genomgripande omarbetning som är absolut nödvändig. I remissen anges att socialförsäkringsbalken skall träda i kraft den 1 januari 2009. Enligt Lagrådets mening är ett ikraftträdande vid denna tidpunkt helt otänkbart. Det arbete som återstår har den omfattning att ett realistiskt alternativ skulle kunna vara tidigast den 1 januari 2010 och då innefattas inte sådan informations- och utbildningsverksamhet som antagligen måste föregå ett ikraftträdande. Beaktas bör också att Försäkringskassans vägledning kommer att behöva omarbetas och att datasystemet kommer att kräva omställningar.

Lagrådet lämnar följande synpunkter på enskilda bestämmelser i förslaget:

2 kap. 9 §

I författningskommentaren anges att med bestämmelsen avses verkställighetsföreskrifter. Denna avsikt kan enklast komma till uttryck i lagtexten genom uttrycket "närmare föreskrifter".

2 kap. 17 §

I paragrafen definieras vad som avses med "familjehemsförälder" i den föreslagna balken. Enligt definitionen avses den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av barnets föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om barnet. Det innebär, såsom anmärks i författningskommentaren, att begreppsbildningen kommer att avvika från den som gäller inom socialtjänstens område. I socialtjänstlagen (2001:453) omfattar begreppet familjehem endast sådant enskilt hem som tar emot barn efter medgivande av socialnämnden eller efter

nämndens beslut om vård (6 kap. 6 §). Avvikelsen förklaras i lagrådsremissen med att ett antal regler i balkens avdelningar om förmåner kan formuleras enklare och mera enhetligt. Någon ändring av rättsläget är inte avsedd.

Lagrådet har förståelse för att det finns ett behov av att kortfattat beteckna de avsedda personerna, vilka nämns i ett tiotal paragrafer i skilda delar av balken. Användningen av termen familjehemsförälder som kortform synes emellertid kunna ge upphov till missförstånd. Avvikelsen i förhållande till socialtjänstlagstiftningens etablerade begreppsbildning förbises lätt av den som inte har tillgång till författningskommentaren. Den som skall tillämpa balkens bestämmelser om förmåner i senare avdelningar väntar sig kanske inte heller en speciell definition av begreppet familjehemsförälder i den inledande avdelningen.

Det kan nog vara svårt att finna en lämpligare kortfattad beteckning än den föreslagna. Ett sätt att minska risken för missuppfattning skulle då kunna vara att på de ställen där ordet familjehemsförälder förekommer i balkens senare avdelningar markera att den valda begreppsbildningen är speciell för balken. Detta skulle kunna ske t.ex. genom att i dessa lagrum omedelbart efter ordet i fråga tillfoga bestämningen "som avses i 2 kap. 17 §".

4 kap. 1 och 2 §§

I 4 kap. finns allmänna bestämmelser om försäkringsskyddet enligt balken. Enligt den inledande paragrafen finns i kapitlet bl.a. bestämmelser om försäkringsgrunder och försäkringsgrenar. Därefter anges i 2 § under rubriken "Försäkringsgrunder och försäkringsgrenar" att socialförsäkringen när det gäller grunden för försäkring är indelad i tre försäkringsgrenar. Vidare framgår att den första av de tre gre-

narna avser förmåner som grundas på bosättning i Sverige (bosättningsbaserade förmåner), den andra på förmåner som grundas på arbete i Sverige (arbetsbaserade förmåner) och den tredje på förmåner som grundas på andra omständigheter än de nyss nämnda (övriga förmåner). Ordet försäkringsgrund används också som underrubrik i 7 kap. vid förmånerna sjuklön, statligt personskadeskydd och krigsskadeersättning till sjömän. Paragraferna närmast efter underrubrikerna (7 kap. 2, 4 och 9 §§) är emellertid formulerade så, att de direkt anger vilka persongrupper som omfattas av skyddet vid respektive förmån.

Enligt Lagrådets mening framstår bestämmelserna om försäkringsgrunder som överflödiga. De komplicerar regleringen utan att bidra till ökad klarhet, särskilt som termen försäkringsgrund används på skilda ställen med olika innebörd. Beskrivningen i 2 § av indelningen i försäkringsgrenar synes vara fullt tillräcklig. Lagrådet förordar således att termen försäkringsgrund får utgå i 1 § och i rubriken närmast före 2 § samt att orden "när det gäller grunden för försäkring" tas bort i 2 §.

5 kap. 5 §

Beteckningarna "betjäning" och "privattjänare" tillhör ett förlegat språkbruk och bör bytas ut.

5 kap. 17 §

Paragrafen sägs i författningskommentaren motsvara 43 § 2 lagen (1996:1030) om underhållsstöd. I den föreslagna paragrafen finns emellertid inte någon motsvarighet till orden "Regeringen får förordna ...", vilka åt den nuvarande paragrafen ger karaktären av bemyndigande. Någon förklaring till ändringen finns inte i kommentaren. Om

skälet är att man till skillnad från vad som antagligen har ansetts vid tillkomsten av lagen om underhållsstöd menar att regeringen utnyttjar sin restkompetens i det aktuella fallet borde detta ha kommit till uttryck i kommentaren.

6 kap. 21 §

Bestämmelsen hänvisar till 63 kap. i fråga om beräkning av pensionsgrundande belopp på grundval av pliktjänstgöring, studier och vård av småbarn. Eftersom även sjukersättning och aktivitetsersättning enligt 63 kap. ger anledning till beräkning av pensionsgrundande belopp – vilket i och för sig framgår av 19 § – kan det av tydlighetsskäl vara lämpligt att infoga ordet ”dessutom” närmast före ordet ”bestämmelser”. I fråga om uttrycket vård av småbarn bör utbyte ske mot den beteckning som genomgående används i 63 kap., nämligen barnår. I vart fall bör ordet barnår tillfogas sist inom parentestecken.

6 kap. 22 §

Paragrafen sägs i författningskommentaren motsvara 3 kap. 15 § socialförsäkringslagen (1999:799), SofL. I förslaget har dock uttrycket ”närmare föreskrifter” bytts ut mot ”ytterligare föreskrifter”. Ändringen bör betyda att den föreslagna bestämmelsen inte avser verkställighetsföreskrifter utan föreskrifter inom ramen för restkompetensen. Någon förklaring till ändringen finns inte i kommentaren.

Underrubrikerna närmast före 7 kap. 2, 4 och 9 §§

Av skäl som angetts under 4 kap. 1 och 2 §§ bör dessa underrubriker ges annan lydelse som bättre svarar mot respektive paragrafers

innehåll. Ett alternativ kan vara att slopa underrubrikerna. Det kan anmärkas att någon motsvarande underrubrik inte finns vid 7 kap. 12 §, som gäller förmånen smittbärarersättning. Ett annat alternativ kan vara att som rubrik använda "Personkretsen".

7 kap. 5 §

Paragrafen motsvarar bestämmelsen i 1 § andra stycket lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd. Den sistnämnda bestämmelsen innehåller emellertid ett bemyndigande för regeringen att meddela ifrågavarande föreskrifter. Huruvida den föreslagna paragrafen är avsedd att vara en delegationsregel eller en upplysningsbestämmelse framgår inte av kommentaren. Om man till skillnad från vad som har avsetts i lagen om statligt personskadeskydd menar att ett bemyndigande är obehövligt, har man antagligen klassificerat föreskrifterna som ett utflöde av regeringens restkompetens. Det är dock inte något som klart tydliggörs.

10 kap. 5 §

Enligt bestämmelsen lämnas inte graviditetspenning till den del den försäkrade för samma tid får sjukpenning eller sjuklön eller motsvarande ersättning från Försäkringskassan.

Som Försäkringskassan anfört i sitt remissyttrande över det betänkande som ligger till grund för lagrådsremissen står det inte alldeles klart vad som avses med motsvarande ersättning från Försäkringskassan. I författningskommentaren anges att fråga är om annan ersättning som motsvarar vad den försäkrade skulle ha fått i sjuklön. Som Lagrådet ser det är inte heller författningskommentaren tillräckligt klargörande. Med utgångspunkt i en förmodan att det egentligen är ersättning från den s.k. sjuklönegarantin som åsyftas anser

Lagrådet att lagtexten bör förtydligas, varvid det bör hållas i minnet att ersättningen enligt sjuklönegarantin bestäms efter skälighet och inte behöver motsvara sjuklönen i storlek. Förtydligandet kan förslagsvis ske genom att andra strecksatsen i paragrafen ges följande lydelse:

- sjuklön eller sådan ersättning från Försäkringskassan som avses i 26 kap. 6 §.

11 kap. 6 §

Av paragrafens första stycke följer att den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 11 § och den som genom överlåtelse har rätt till samma förmån enligt 13 kap. 8 och 9 §§ skall likställas med en förälder. I andra stycket föreskrivs om undantag såtillvida att bestämmelsen i första stycket inte gäller vid ytterligare överlåtelse enligt 13 kap. 8 och 9 §§ och, i fråga om tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 11 §, inte heller vid tillämpning av 114 kap. 14, 17 och 18 §§.

Paragrafens innebörd är svårtillgänglig genom utformningen av de hänvisningar som görs där. Enligt vad som uppgetts vid föredragningen är undantaget avseende tillämpningen av vissa lagrum i 114 kap. överflödigt, eftersom det i samband med tillfällig föräldrapenning som Försäkringskassan beviljar enligt 13 kap. 11 § aldrig blir aktuellt att använda de utredningsbefogenheter som regleras i nämnda lagrum i 114 kap.

Lagrådet föreslår att likställighetsregeln och undantagen därifrån redigeras om och förenklas. Följande lydelse av paragrafen kan övervägas:

I fråga om tillfällig föräldrapenning för en försäkrad som har fått rätt till sådan förmån enligt 13 kap. 8, 9 eller 11 §§ likställs den försäkrade med en förälder.

En försäkrad som enligt första stycket är likställd med en förälder får dock inte överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 8 §. Inte heller får Försäkringskassan bevilja tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 9 § på grundval av ett medgivande av en sådan försäkrad.

11 kap. 9 §

Paragrafen bör kunna utgå, eftersom hela innehållet och mer därtill finns i 12 kap. 9 § och 13 kap. 5 §.

11 kap. 15 §

Enligt första stycket lämnas inte föräldrapenningsförmåner, om en förälder för samma dag och tid får någon av de förmåner som räknas upp i tre punkter. Formuleringen "för samma dag och tid" kan enligt Lagrådets uppfattning ifrågasättas. Innebörden lär knappast bli annorlunda om man i stället väljer uttrycket "för samma tid", vilket är det vanliga i balken och används i bl.a. 11 och 16 §§ samt i 10 kap. 5 §. Om den föreslagna formuleringen får kvarstå bör dess närmare betydelse utvecklas i författningskommentaren.

I fråga om det i punkt 1 föreslagna uttrycket "Sjuklön eller motsvarande ersättning från Försäkringskassan" hänvisas till vad Lagrådet anfört under 10 kap. 5 §. Motsvarande ändring föreslås här.

11 kap. 18 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 18 § tredje stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL, dock med den skillnaden att orden "att användas till förälderns och familjens nytta" har utelämnats. Enligt författningskommentaren anser regeringen att det ändå klart framgår att utbetalningen till annan skall användas i detta syfte. Sedan de citerade orden inte tagits med i den föreslagna paragrafen, kommer

det enligt Lagrådets mening inte att finnas något lagligt stöd för hur pengarna skall användas. Med tanke på att utbetalningen kan ske inte bara till socialnämnden utan också till en fysisk person bör de utelämnade orden som anger i vilket syfte pengarna skall användas inarbetas i paragrafen.

12 kap. 2 och 3 §§

Paragraferna innehåller allmänna bestämmelser om rätten till föräldrapenning. Enligt 2 § har en försäkrad förälder som vårdar barnet under tid när han eller hon inte förvärvsarbetar rätt till föräldrapenning. Vidare anges i 3 § att den förälder som till huvudsaklig del faktiskt vårdar barnet har rätt till föräldrapenning. Av författningskommentaren tycks framgå att syftet med 3 § är att uppställa krav på att den förälder som enligt 2 § skall ha rätt till föräldrapenning även måste vårda barnet under större delen av den tid för vilken föräldrapenningen utges och därtill på sådant sätt att vården innebär en rumslig kontakt med barnet.

Med utgångspunkt i det sagda bör 3 § omformuleras så att syftet med bestämmelsen framgår tydligare. Förslagsvis kan paragrafen ges följande lydelse:

För rätt till föräldrapenning enligt 2 § gäller också som villkor att föräldern under tid som anges där till huvudsaklig del faktiskt vårdar barnet.

Med avseende på 2 § första stycket vill Lagrådet, för fullständighetens skull med hänsyn till att föräldrapenning kan vara antingen bosättningsbaserad eller arbetsbaserad, förorda att orden "eller avstår från förvärvsarbete" tillfogas efter orden "inte förvärvsarbetar".

12 kap. 4 §

Ordvalet i paragrafens inledning är missvisande, eftersom det tyder på att särskilda skäl skulle krävas också vid tillämpning av 5 eller 6 §. Fråga är i stället om undantag för dessa fall från kravet på särskilda skäl. Bestämmelsen kan lämpligen delas upp på två meningar och ges följande lydelse:

En förälder som inte har barnet i sin vård har rätt till föräldrapenning endast om det finns särskilda skäl. Undantag gäller enligt 5 och 6 §§.

12 kap. 8 § och 21 kap. 5 §

I dessa paragrafer har gjorts den avvikelsen från lydelsen av gällande bestämmelser (4 kap. 5 § AFL och 6 § lagen /1988:1463/ om bidrag vid adoption av utländska barn) att fall av adoption av andra makens adoptivbarn inte har omnämnts särskilt. Det finns i och för sig en allmän hänvisning i 2 kap.15 § till att rättsverkan av adoption regleras i 4 kap. föräldrabalken. I 8 § sistnämnda kapitel finner man vidare en regel som anger att adoptivbarn skall anses som adoptantens barn och inte som de biologiska föräldrarnas barn vid tillämpning av författningsbestämmelse som tillägger bl.a. släktskap rättslig betydelse. Författningskommentaren till 21 kap. 5 § ger vid handen att det är denna regel i föräldrabalken som motiverat att avsteg gjorts från gällande lydelse.

Även med beaktande av föräldrabalkens reglering kan det enligt Lagrådets mening ifrågasättas om det inte av tydlighetsskäl finns anledning att behålla lydelsen av nuvarande bestämmelser oförändrad. Det kan noteras att föräldrabalkens reglering tillkom redan vid mitten av 1970-talet och att denna således fanns att beakta när bestämmelserna i nuvarande lagstiftning om föräldrapenning och om adoptionsbidrag utformades.

12 kap. 27 §

Första stycket innehåller förslag till en regel om hur föräldrapenning skall beräknas om en förälders sjukpenninggrundande inkomst har sänkts enligt 29 kap. 15 §.

Att på angivna sätt hänvisa till 29 kap. 15 § blir inte korrekt, eftersom detta lagrum inte reglerar fall där den sjukpenninggrundande inkomsten sänks. Uttrycket "enligt 29 kap. 15 §" bör därför bytas ut mot följande: "... sedan tid som avses i 29 kap. 15 § (SGI-skyddad tid för föräldraledighet) har gått ut...". Jfr hur 30 § har utformats i detta avseende.

12 kap. 30 §

I paragrafen föreslås rättsföljden bli att bestämmelserna i 25–29 §§ tillämpas på motsvarande sätt. Lagrådet ifrågasätter om det är sättet varpå de angivna bestämmelserna skall tillämpas som avses. Närmast till hands torde ligga att avsikten är att bestämmelserna gäller i tillämpliga delar.

På andra raden bör ordet "inkomsten" bytas ut mot "inkomst".

12 kap. 38 §

Paragrafens första stycke innehåller en särregel avseende beräkning av föräldrapenning på sjukpenningnivå för vissa föräldrar. Den förälder som omfattas av särregeln anges genom bestämningen att föräldern anses bosatt i Sverige även under vistelsen utomlands enligt bestämmelserna i 5 kap. 6 och 8 §§. Av dessa lagrum gäller 6 § kategorin biståndsarbetare m.fl., medan 8 § gäller kategorin familjemedlemmar till de personer som nämns i 4–7 §§ (dvs. förutom

biståndsarbetare m.fl. även statsanställda, diplomater m.fl. och utlandsstuderande m.fl.).

Viss oklarhet har uppgetts råda om innebörden av hänvisningen till 5 kap. 6 och 8 §§. Motsvarande problem skulle finnas enligt gällande rätt där 4 kap. 9 § AFL hänvisar till 3 kap. 5 b § samma lag, som i sin tur hänvisar till 2 kap. 4 och 6 §§ SofL. Det kan anmärkas att Regeringsrätten den 5 februari 2008 har meddelat dom i ett mål om rätt till barnbidrag för ett barn till en utlandsstuderande (mål nr 3914–06). Detta avgörande bör vara till ledning vid tolkningen av här berörda lagrum.

13 kap. 27 §

I paragrafen har under en rubrik med fetstil sammanförts bestämmelser om förmånstiden för tillfällig föräldrapenning enligt 22 § (vård av barn som fyllt 12 år) och för tillfällig föräldrapenning enligt 26 § (vård av barn som omfattas av lagen /1993:387/ om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS).

En sådan sammanföring stämmer mindre väl överens med hur kapitlet är systematiserat i övrigt. Riktigare bör vara att inplacera bestämmelser om förmånstiden såvitt avser tillfällig föräldrapenning enligt 22 § i en ny paragraf närmast efter 24 § och under kursiverad rubrik Förmånstiden. Bestämmelsen om förmånstiden för tillfällig föräldrapenning enligt 26 § bör kvarstå under föreslagen rubrik, som dock bör sättas i kursivstil. Vidare bör remissförslagets 27 och 28 §§ byta plats. Omnumrering får ske med hänsyn till det sagda och det fordras också en justering i 1 §.

13 kap. 32–34 §§

Bestämmelserna i dessa paragrafer framstår som i vissa avseenden oklara och svårtillgängliga. En förenklad utformning bör eftersträvas. Innebörden skulle bli tydligare och lättare att tillgodogöra sig om lagtexten formulerades enligt följande (rubrikerna förutsätts oförändrade):

32 § Tillfällig föräldrapenning beräknas enligt bestämmelserna om sjukpenning och sjukpenninggrundande inkomst i 28–31 kap. samt 33–37 §§ i detta kapitel, dock med undantag av bestämmelserna i

- 30 kap. 22 § om karensdag, och
- 30 kap. 24–28 §§ om karenstid.

För hel tillfällig föräldrapenning motsvarar ersättningsnivån föräldrarnas beräkningsunderlag för sjukpenning enligt 31 kap. 7 §.

33 § Om inte annat följer av 34–37 §§, ska hel tillfällig föräldrapenning för dag motsvara kvoten av

- beräkningsunderlaget och
- årsarbetstiden.

Vid beräkningen tillämpas 31 kap. 13–16 §§ på motsvarande sätt för den tid som förmånen avser.

34 § Om tillfällig föräldrapenning utges på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete, ska hel tillfällig föräldrapenning för dag motsvara kvoten av

- beräkningsunderlaget och
- 365.

Beloppet avrundas till närmaste hela kronor, varvid 50 öre avrundas uppåt.

15 kap. 11 §

Med familjehem torde här menas detsamma som i socialtjänstlagen. Familjehem i sammansättningen familjehemsförälder har däremot en speciell betydelse i den föreslagna balken. Av 2 kap. 17 § framgår att det i denna sammansättning med familjehem avses ett enskilt hem i vilket barnet har tagits emot för stadigvarande vård och fostran och

som inte tillhör någon av barnets föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om barnet. Naturligtvis hade det varit till fördel om begreppet familjehem haft enhetlig betydelse i balken eller över huvud inom det socialrättsliga området.

Rubriken före 15 kap.15 §

Rubriken Retroaktiv ersättning är missvisande sedd i belysning av paragrafens innehåll. Den bör ändras och kan ges lydelsen "Förlorad ersättning". Ändras rubriken får även 1 § som anger innehållet i kapitlet anpassas därefter.

16 kap. 18 § och 18 kap. 19 §

Den först nämnda paragrafen motsvarar nuvarande 5 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag. Jämfört med gällande bestämmelse om utbetalning av barnbidraget till annan föreslås i lagrådsremissen den ändringen, att paragrafens slutord "att användas för barnets bästa" skall utelämnas. Enligt författningskommentaren anses det likväl framgå klart att utbetalningen till annan skall användas för barnets bästa i den situation som bestämmelsen gäller. Det bedöms därför inte nödvändigt att ta med uttrycket i lagtexten. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Lagrådet har i berört hänseende samma inställning som redovisas under 11 kap. 18 §. Enligt Lagrådet mening skall således det citerade uttrycket tillfogas i lagtexten.

Av samma skäl som anförts vid 11 kap. 18 § bör orden "att användas för barnets bästa" läggas till sist också i 18 kap. 19 §.

17 kap. 2 §

I denna inledande bestämmelse betecknas en förälder som är underhållsskyldig för barnet bidragsskyldig, en beteckning som anges inom parentes. Samtidigt föreslås i 5 § en utförligare definition av begreppet bidragsskyldig. Med hänsyn till sistnämnda förhållande bör beteckningen bidragsskyldig utgå ur förevarande paragraf.

18 kap. 14 §

Paragrafen behandlar förmånstiden för förlängt underhållsstöd. I första stycket anges från vilken tidpunkt förlängt underhållsstöd lämnas. I stycket har som en förutsättning förts in att villkoren i 13 § skall vara uppfyllda. Sistnämnda paragraf gäller förmånstiden för underhållsstöd men anknyter därvid till den tidpunkt då föräldrarna har flyttat isär eller rätt till stöd annars har uppkommit.

Den föreslagna formuleringen om villkoren i 13 §, som saknar motsvarighet i gällande rätt, skapar oklarhet och kan lätt misstolkas, bl.a. eftersom villkor för rätt till förlängt underhållsstöd finns i andra paragrafer, främst 2 och 6 §§. Behovet av att i den föreslagna paragrafen föra in något om villkoren för rätt till stöd synes fordra närmare överväganden.

18 kap. 15 §

Paragrafen motsvarar 17 § första stycket första meningen lagen om underhållsstöd. Vid överflyttningen till balken har dock den nuvarande lydelsen inte följts ordagrant. För närvarande föreskrivs i 17 § att underhållsstöd betalas ut till boföräldern. Denna formulering har en viss rättslig betydelse och kan därför inte bytas ut hur som helst. Enligt den föreslagna paragrafen "får" den som är boförälder under-

hållsstödet. Den som är berättigad till underhållsstödet är emellertid barnet, medan boföräldern är den som faktiskt tar emot ersättningen. Av denna anledning bör den nuvarande skrivningen "betalas ut" behållas. I de följande 16–18 §§ används ordet "får" också i en oklar betydelse.

18 kap. 19 §

Se under 16 kap. 18 §

18 kap. 32 §

Bestämmelserna i andra stycket motsvaras av dem i 16 § första stycket andra och tredje meningarna lagen om underhållsstöd. Någon författningskommentar finns inte till 18 kap. 32 §. Det får därför antas att någon saklig ändring inte är åsyftad. Inte desto mindre leder ett ordvalsbyte i viss mån till en sådan ändring. I den nuvarande lydelsen föreskrivs att det ifrågavarande beloppet faller bort, medan den föreslagna lydelsen är att det inte betalas ut. Den omständigheten att ett belopp inte betalas ut medför inte med automatik att det också bortfaller. Jfr motsvarande formulering i 19 kap. 27 § i förslaget.

Rubrikerna före 18 kap. 33, 34 och 35 §§

Den med fetstil satta rubriken, som skall täcka 33–35 §§, har fått lydelsen "Omprövning och ändrade förhållanden". Den kursiverade underrubriken närmast före 33 § lyder "Grundläggande bestämmelser" och den kursiverade underrubriken närmast före 34 § lyder "Omprövning vid nytt taxeringsbeslut m.m."

Lagrådet anser att den med fetstil satta rubriken lämpligen kan begränsas till "Ändrade förhållanden", vilket speglar något som är

gemensamt för de tre paragrafer som täcks av denna rubrik. Underrubriken närmast före 33 § bör preciseras till "Grund för indragning eller nedsättning". I fråga om underrubriken närmast före 34 § kan det vara lämpligt och tillräckligt att ange "Grunder för omprövning".

19 kap. 10 §

I paragrafen föreslås en föreskrift om beräkningen av inkomstunderlaget för bestämmande av bidragsskyldigas betalningsskyldighet. Därvid anges att underlaget motsvarar differensen mellan den bidragsskyldiges inkomst enligt 11–15 §§ och 100 000 kronor.

Såsom bestämmelsen utformats torde den täcka såväl fall då inkomsten uppgår till eller överstiger 100 000 kronor som fall då den understiger detta belopp. Emellertid är inte avsikten att ändring skall ske i förhållande till gällande bestämmelse i 26 § andra stycket lagen om underhållsstöd. Lagrådet förordar att paragrafen formuleras enligt följande:

Den bidragsskyldiges betalningsskyldighet beräknas på ett underlag som motsvarar den bidragsskyldiges inkomst enligt 11–15 §§ till den del den överstiger 100 000 kronor.

19 kap. 13 och 14 §§

I paragraferna regleras hur överskott och underskott av kapital respektive av näringsverksamhet skall behandlas vid bestämmande av inkomstunderlaget för betalningsskyldighet gentemot Försäkringskassan för utgivet underhållsstöd. Bestämmelserna har utformats efter mönster av motsvarande bestämmelser i gällande rätt. Vissa avvikelser har dock gjorts i fråga om uttryckssättet. Enligt uppgift vid föredragningen har ändringarna gjorts i förtydligande syfte.

Bestämmelsernas innehåll är emellertid komprimerat och svårt att tillgodogöra sig på grund av att överskotts- och underskottssituationer behandlas tillsammans och dessutom de fall då ökning och de fall då minskning skall göras har sammanförts. Om inte bestämmelserna omarbetas från grunden, behövs i vart fall en närmare författningskommentar till vägledning för läsaren.

19 kap. 17 §

I andra stycket anges siffran 27, medan den i gällande rätt är 30. Någon förklaring till att siffran har ändrats ges inte i författningskommentaren.

19 kap. 34 §

I första stycket finns förslag till en bestämmelse om omprövning av betalningsbelopp dels när det finns ett nytt beslut om årlig taxering, dels när grunden för tillämplig procentsats enligt vissa angivna lagrum har ändrats. Andra stycket handlar om den tidpunkt från vilken en ändring av betalningsbeloppet skall gälla. När ändring gjorts av det skälet att grunden för tillämplig procentsats ändrats anges detta ha skett enligt fyra lagrum, nämligen 16, 17, 26 och 27 §§. Av dessa är det dock bara 16 och 17 §§ som kan anses ha ett innehåll som berör grunden för tillämplig procentsats.

Såvitt kan förstås har 26 och 27 §§ tagits med i andra stycket av misstag. Dessa paragrafer skall således utgå ur stycket.

När fall av ändring av grunden för tillämplig procentsats berörs i första stycket anges att ändring har skett enligt 17 §. Däremot åberopas då inte 16 §. Enligt Lagrådets mening bör dessa hänvisningar

till lagrum utformas enhetligt i första och andra styckena. Närmast till hands synes ligga att genomgående åberopa enbart 17 §.

21 kap. 5 §

Se under 12 kap. 8 §.

21 kap. 7 §

Enligt denna bestämmelse får föräldrarna hälften var av adoptionsbidraget, om de inte kommer överens om en annan fördelning.

Uttrycket "kommer överens om" är inte helt adekvat, eftersom det här inte är fråga om att ge en regel för en privat överenskommelse mellan föräldrarna. Av bestämmelsen bör i stället framgå att det fordras en framställning hos Försäkringskassan för att en från huvudregeln avvikande fördelning av bidraget enligt föräldrarnas önskemål skall kunna åstadkommas. Lagrådet föreslår att det nu diskuterade uttrycket ersätts av ordet "begär". Denna formulering stämmer för övrigt överens med den som förekommer i remissförslagets 22 kap. 16 §, som gäller delning av vårbidrag mellan föräldrar.

22 kap. 8 §

Enligt första stycket kan vårbidrag, om en förälder tillfälligt är förhindrad att vårda barnet, lämnas under avbrott i vården som varar högst sex månader. Bestämmelsen är inte avsedd att innebära någon ändring i sak i förhållande till gällande rätt.

Genom den föreslagna utformningen, som inbegriper ordet "kan", skulle Försäkringskassan ges utrymme för en diskretionär prövning som inte har något stöd i 10 § andra stycket första meningen lagen

(1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag eller annars i denna lag. Ordet "kan" bör därför utgå ur lagtexten, varvid ordföljden får anpassas med hänsyn härtill.

I inledningen av första stycket bör vidare, för att felaktig läsning skall kunna undvikas, orden "en förälder" bytas ut mot "föräldern". Bestämmelsen gäller nämligen den förälder som har rätt till vårdbidraget men inte den andre.

25 kap. 7 §

Bestämmelsen om vad som särskilt skall beaktas vid bedömning av arbetsförmågan har sin motsvarighet i 4 § andra stycket lagen (1991:1047) om sjuklön, SjlL. Den förändringen har emellertid gjorts att bedömningen anges avse "i vilken utsträckning" den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt, medan nuvarande bestämmelse anger "om och i vilken utsträckning" arbetsförmågan är nedsatt. Förändringen har vid föredragningen inför Lagrådet uppgetts bero på att den föreslagna 25 kap. 6 § talar om "sjukdom som sätter ned arbetsförmågan" och att förevarande bestämmelse knyter an till ordalagen i den regeln.

Lagrådet konstaterar att 4 § första stycket SjlL i aktuellt avseende är formulerad på samma sätt som föreslagna 25 kap. 6 §. Eftersom avsikten inte är att göra någon materiell ändring synes det lämpligast att inte göra någon avvikelse från uttryckssättet i gällande rätt när överföring sker från 4 § andra stycket SjlL till förevarande paragraf.

25 kap. 13 §

I första stycket anges att sjuklön inte lämnas för den första dag i en sjuklöneperiod för vilken sjuklön kan lämnas enligt 9 och 17 §§.

Hänvisningen till dessa paragrafer, särskilt 17 §, ter sig oklar med hänsyn till innehållet i och utformningen av paragraferna. Enligt 9 § har den försäkrade inte rätt till sjuklön för tid innan arbetsgivaren fått anmälan om sjukdomsfallet; dock görs undantag så att sjuklön kan erhållas från och med insjuknandedagen om vissa villkor är uppfyllda. I 17 § avhandlas ersättningsnivån vid sjuklön (jfr rubriken närmast före paragrafen), varvid det anges att sjuklön motsvarar 80 procent av anställningsförmånerna för dagar i en sjuklöneperiod då den försäkrade gått miste om lön och andra anställningsförmåner till följd av nedsättningen av arbetsförmågan.

Vad som väsentligen avses med paragrafhänvisningen torde vara att framhålla villkoren att sjuklön erhålls bara från och med sjukanmälningsdagen (i vissa undantagsfall från och med en tidigare infallande insjuknandedag) och att den försäkrade för respektive dagar i sjuklöneperioden har gått miste om anställningsförmåner till följd av nedsättningen av arbetsförmågan.

För att innebörden av hänvisningen skall framgå tydligare förordrar Lagrådet att bestämmelsen ”enligt 9 och 17 §§” ersätts av formuleringen ”med tillämpning av villkoren i 9 § om sjukanmälan och i 17 § i fråga om förlorad lön och andra anställningsförmåner”.

26 kap. 9 §

Termerna återbetalning och återkrav har i den föreslagna balken reserverats för sådana fall där ersättningen har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp. Se 112 kap. Det fall som avses i andra stycket av paragrafen är inte av detta slag. Ordet återbetalas bör därför bytas ut, förslagsvis mot orden betalas tillbaka.

27 kap. 2 §

I andra meningen anges att ersättningens storlek är beroende av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Detta är dock endast den ena faktorn av betydelse. Den andra faktorn är omfattningen av arbetsförmågans nedsättning. Till den andra meningen bör således läggas "... och den omfattning i vilken dennes arbetsförmåga är nedsatt".

28 kap. 26 §

Andra meningen är formulerad på det sätt som i de allmänna övervägandena (remissen s. 387–389) sägs utmärka en upplysningsbestämmelse. Av författningskommentaren (s. 446) framgår emellertid att avsikten i just detta fall främst är att klargöra hur normgivningsmakten är fördelad mellan riksdagen och regeringen i fråga om schablonberäkningen av årsarbetstiden. Enligt Lagrådets mening är det sådan tvetydighet hos detta slags bestämmelse som gör denna olämplig. Riksdagen skulle således att döma av kommentaren komma att besluta i en fråga om regeringens restkompetens, vilken är direktreglerad i regeringsformen.

29 kap. 9 §

Vid föredragningen har framhållits att paragrafen bör omformuleras, eftersom den föreslagna lydelsen av första stycket inte är anpassad till att sjukpenninggrundande inkomst numera inte fastställs annat än om en förmån som skall beräknas på grundval av sjukpenninggrundande inkomst begärs av den försäkrade eller denne annars begär att sådan inkomst skall bestämmas (jfr 29 kap. 2 och 3 §§).

Enligt Lagrådets mening kan övervägas att, med uteslutande av det föreslagna andra stycket, utforma paragrafens första stycke enligt följande:

SGI-skydd innebär att den sjukpenninggrundande inkomsten för tid då den försäkrade gör avbrott i sitt arbete av något skäl som anges i 11–18 §§ (SGI-skyddad tid) beräknas med utgångspunkt i förhållandena närmast före avbrottet, om den sjukpenninggrundande inkomsten därigenom blir högre än om den hade beräknats med beaktande av förhållandena under avbrottet.

29 kap. 11 och 12 §§

Paragraferna innehåller var sin bestämmelse av upplysningskaraktär om att regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om det SGI-skydd som avhandlas i respektive paragraf. I 11 § anges det gälla föreskrifter om vilka studier som medför att skyddsbestämmelsen är tillämplig, medan det i 12 § anges gälla förutsättningen för att avtal mellan arbetsmarknadens parter skall medföra att skyddsbestämmelsen är tillämplig.

Enligt Lagrådets uppfattning är det något oklart vilken bestämmelse som avses med "skyddsbestämmelsen", den allmänna bestämmelsen i 9 § om SGI-skydd och innebörden av denna eller bestämmelsen om SGI-skyddet i första meningen av 11 § respektive 12 §. Lagrådet förordar att orden "skyddsbestämmelsen är tillämplig" på båda ställena ersätts av orden "skyddet är tillämpligt".

29 kap. 13 och 19 §§

Vid jämförelse med motsvarande bestämmelser i 3 kap. 5 § tredje stycket 3 AFL kan noteras att hänsyn inte har tagits till att reglerna om SGI-skydd sedan den 1 december 2007 gäller även för försäkrade som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och uppbär utvecklingsersättning. Eftersom det upplysts att någon

ändring i sak inte är avsedd behöver de föreslagna paragraferna kompletteras genom tillägg av orden "eller utvecklingsersättning" omedelbart efter ordet aktivitetsersättning.

I fråga om 19 § bör dessutom redaktionella ändringar företas bl.a. beroende på att ordet "enligt" inte är adekvat vid de hänvisningar som görs till andra paragrafer i kapitlet. Lagrådet förordar att första stycket ges följande lydelse:

För en försäkrad som bedriver studier som avses i 11 § eller får periodiskt ekonomiskt stöd som avses i 12 § eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning gäller vid sjukdom vad som föreskrivs i andra stycket.

29 kap. 25 §

Bestämmelsen tar sikte på beräkning av sjukpenninggrundande inkomst för vissa kategorier av försäkrade som enligt 5 kap. 6 och 8 §§ anses bosatta i Sverige även under vistelse utomlands. I bestämmelsen anges att den sjukpenninggrundande inkomsten vid återkomsten till Sverige skall fastställas till lägst det belopp som utgjorde de försäkrades sjukpenninggrundande inkomst omedelbart före utlandsresan.

Formuleringen i remissförslaget är inte anpassad till den ordning som numera gäller för de fall i vilka sjukpenninggrundande inkomst skall bestämmas (jfr 29 kap. 2 och 3 §§). Bestämmelsen behöver således omarbetas under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

I fråga om hänvisningen till 5 kap. 6 och 8 §§ erinras om vad Lagrådet anfört vid 12 kap. 38 §.

30 kap. 14 §

För en försäkrad som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program utges sjukpenning även för tid efter de första 14 dagarna av en sjukperiod endast om den försäkrade skulle ha förvärvat arbetat om denne inte hade varit sjuk. Förutsättningen är enligt gällande bestämmelse i 3 kap. 5 § tredje stycket AFL i lydelsen sedan den 1 december 2007, att den försäkrade vid deltagande i programmet får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. I remissförslaget har utvecklingsersättning inte omnämnts. Komplettering bör därför ske på motsvarande sätt som angetts vid 29 kap. 13 och 19 §§.

30 kap. 20 §

Det bemyndigande av traditionell typ som finns i andra stycket saknar motsvarighet i gällande rätt. Det finns inte någon författningskommentar till bestämmelsen. Antagligen har föreskriften i första stycket om den försäkrades skyldighet att medelst läkarintyg styrka arbetsförmågans nedsättning ansetts angå sådant åliggande som avses i 8 kap. 3 § regeringsformen. Detta ämne är dock inte av det slag att det faller inom ramen för de ämnen som enligt 8 kap. 7 § första stycket regeringsformen gör det möjligt att lämna normgivningsbemyndigande.

Frågan är om bemyndigandet i stället kan anses angå föreskrifter om anstånd med att fullgöra förpliktelse och således ha stöd av bestämmelsen i 8 kap. 8 § regeringsformen. Bemyndigandet omfattar, enligt förslaget, föreskrifter dels om undantag från skyldigheten att lämna läkarintyg när ett sådant intyg inte behövs, dels om att skyldigheten skall gälla från och med en annan dag. Om avsikten är att den sistnämnda typen av föreskrifter endast skjuter upp den tidpunkt då skyldigheten inträder, är det naturligtvis fråga om anstånd. Denna

avsikt är dock inte helt tydlig i förslaget. Den förstnämnda typen av föreskrifter är avsedd att få ett innehåll som ligger bortom en anståndsangivelse.

Mot bakgrund av det ovan anförda finner Lagrådet att det föreslagna bemyndigandet i sin nuvarande lydelse knappast har stöd i regeringsformen. I den mån närmare föreskrifter är erforderliga, kan regeringen meddela sådana med stöd av 8 kap. 13 § första stycket 1 regeringsformen.

Ett sätt att komma till rätta med det ifrågavarande problemet vore att klassificera bestämmelserna i paragrafen som förfaranderegler och således hänföra dem till regeringens restkompetens. Härmed skulle man kunna låta paragrafen utgå ur balken. I stället skulle dels huvudregeln i första stycket av paragrafen, dels de i andra stycket avsedda undantagsreglerna kunna tas upp i en förordning. Om man nödvändigtvis vill behålla huvudregeln i balken, måste man låta de i andra stycket angivna undantagsreglerna också komma till uttryck däri. Dessa kan inte placeras i en förordning, när huvudregeln finns i en balk, eftersom de då med all sannolikhet skulle komma i strid med den formella lagkraftens princip i 8 kap. 17 § regeringsformen.

30 kap. 23 §

Enligt bestämmelsen lämnas sjukpenning även för karensdag till en försäkrad som har rätt till sjukpenning i förebyggande syfte m.m. enligt 6 §. Uttrycket ”i förebyggande syfte m.m.” ansluter i och för sig till lydelsen av rubriken närmast före 6 §. Tydligare bör dock vara att anknyta till att det är fråga om sjukpenning under sådan medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering som avses i 6 §. Lagrådet föreslår att det citerade uttrycket ersätts av orden ”under medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering”.

30 kap. 29 §

Enligt andra stycket har en försäkrad inte rätt till sjukpenning om han eller hon under månaden närmast före den då han eller hon började få hel ålderspension fick sådan ersättning som anges i första stycket. I första stycket nämns såväl hel sjukersättning som hel aktivitetsersättning. Eftersom rätt till aktivitetsersättning inte kan tänkas föreligga för den åsyftade månaden bör orden "sådan ersättning som anges i första stycket" bytas ut mot "hel sjukersättning".

30 kap. 49 §

Bemyndigandet i första stycket gäller föreskrifter om undantag från bestämmelserna om rätt till sjukpenning. Motsvarande bemyndigande har funnits i 3 kap. 16 § första stycket AFL sedan tiden före regeringsformens tillkomst. Riksdagen har sedan gammalt beslutat bestämmelser om rätt till sjukpenning och behåller denna kompetens enligt förslaget till socialförsäkringsbalk. Enligt 8 kap. 14 § första stycket regeringsformen är riksdagen oförhindrad att genom lag meddela föreskrifter i ett ämne som regeringens föreskriftsrätt också omfattar. Däremot finns det inte något uttryckligt stöd i regeringsformen för att riksdagen skulle kunna bemyndiga regeringen att besluta föreskrifter inom det område som riksdagen redan har lagreglerat eller kommer att reglera.

Anledningen till att riksdagen saknar rätt att vidaredelegera ifrågasvarande föreskriftsrätt är antagligen att regeringen redan har denna rätt med stöd av sin restkompetens. Men om riksdagen tagit över denna rätt med stöd av 8 kap. 14 § första stycket regeringsformen kan regeringen naturligtvis inte genom förordning såsom förutsätts i den föreslagna bestämmelsens första stycke besluta undantag från,

dvs. i strid med, riksdagens föreskrifter om rätt till sjukpenning. Detta följer av den s.k. formella lagkraftens princip såsom denna kommit till uttryck i 8 kap. 17 § regeringsformen.

Vad ovan sagts innebär att oavsett om bemyndigandet finns eller inte regeringen saknar rätt att meddela de undantagsbestämmelser som åsyftas.

Den föreslagna bestämmelsen i andra stycket tycks avse verkställighetsföreskrifter, vilka regeringen får besluta med stöd av 8 kap. 13 § första stycket 1 regeringsformen.

30 kap. 55 §

Paragrafen motsvarar bestämmelsen i 3 kap. 16 a § AFL. Den skillnaden föreligger dock att den sistnämnda paragrafen innehåller ett traditionellt bemyndigande, medan den föreslagna paragrafen saknar ordet får och således utgör det slags upplysningsbestämelse som används i balkförslaget. Någon förklaring till den uppkomna skillnaden lämnas inte i författningskommentaren.

31 kap. 9 §

Paragrafen gäller beräkning av sjukpenning till en familjehemsförälder. I andra stycket anges att, om ersättning lämnas till en familjehemsförälder för tid då sjukpenning kommer i fråga, sjukpenning som svarar mot ersättningen skall kalenderdagsberäknas enligt bestämmelserna i 10 och 11 §§.

Såsom bestämmelsen i andra stycket har formulerats återspeglar den inte korrekt innehållet i gällande rätt (3 kap. 10 c § andra stycket AFL). Det kan också sättas i fråga om inte bestämmelsen snarast hör

hemma i den del av kapitlet som reglerar när sjukpenning skall kalenderdagsberäknas respektive arbetstidsberäknas. Lämpligt bör vara att bestämmelsen placeras i 6 §, som handlar om i vilka fall sjukpenning alltid skall kalenderdagsberäknas och där det som ett andra stycke tagits in en hänvisning till bestämmelsen i 9 § andra stycket.

En i 6 § inplacerad regel bör således ersätta såväl andra stycket i 9 § som andra stycket i 6 §. Den kan förslagsvis ges följande lydelse:

Om sjukpenning till en familjehemsförälder som avses i 2 kap. 17 § ska beräknas på grundval av en sjukpenninggrundande inkomst som omfattar ersättning för vården, ska sjukpenning som motsvarar denna ersättning kalenderdagsberäknas.

31 kap. 15 §

Genom uttrycket "sjukpenning enligt 14 §" knyter bestämmelsen an till det fall som behandlas i föregående paragraf, nämligen att sjukpenning skall lämnas på samma förmånsnivå för mer än en dag. Den föreslagna anknytningen skapar emellertid oklarhet om innebörden. Det blir enligt Lagrådets mening tydligare om paragrafens inledning formuleras utan hänvisning till 14 § enligt följande:

Om sjukpenning ges ut på olika förmånsnivåer för mer än en dag, ska...

33 kap. 4 §

Paragrafen motsvarar bestämmelsen i 22 kap. 2 § tredje stycket AFL, dock med den skillnaden att paragrafen inte längre skall vara konstruerad som ett bemyndigande. Någon författningskommentar lämnas inte till den föreslagna paragrafen.

34 kap. 5 §

Paragrafen motsvarar bestämmelsen i 22 kap. 13 § AFL. Av den sistnämnda bestämmelsen framgår att den som får rehabiliteringsersättning får behålla ersättningen bl.a. vid ledighet på grund av uppehåll i rehabiliteringen enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. I den föreslagna paragrafens första stycke anges i detta hänseende att den försäkrade får behålla rehabiliteringsersättningen vid ledighet på grund av uppehåll i rehabiliteringen. Någon koppling till vad regeringen eller dess underordnade myndighet kan komma att föreskriva görs således inte. Detta medför att regeringen trots utnyttjande av sin restkompetens inte kan inskränka eller ens precisera den ovillkorliga rätt som tillerkänns den försäkrade i paragrafens första mening, eftersom detta skulle strida mot den formella lagkraftens princip. Lagrådet rekommenderar att den nuvarande lydelsen förs över till den föreslagna paragrafen.

34 kap. 6 §

Paragrafens motsvarighet i 22 kap. 7 § sista stycket AFL är konstruerad som ett bemyndigande. Någon förklaring till att den föreslagna paragrafen har annan konstruktion lämnas inte i författningskommentaren.

34 kap. 13 §

Paragrafens motsvarighet i 22 kap. 10 § AFL är konstruerad som ett bemyndigande. Någon förklaring till att den föreslagna paragrafen har annan konstruktion lämnas inte i författningskommentaren.

36 kap. 7 §

I paragrafen anges på vilka förmånsnivåer sjukersättning och aktivitetsersättning kan lämnas och den nedsättning av arbetsförmågan som krävs för respektive nivå. Bestämmelsen har utformats i nära anslutning till lydelsen av 7 kap. 2 § AFL.

Regleringar med liknande innehåll förekommer i remissförslagets 30 kap. 40 § med avseende på sjukpenningnivåer och i 34 kap. 8 § med avseende på nivåer för rehabiliteringspenning. Det är önskvärt att förevarande paragraf utformas efter liknande mönster som valts beträffande sjukpenning och rehabiliteringspenning. Förslagsvis kan paragrafen utformas enligt följande:

Sjukersättning och aktivitetsersättning ges ut enligt följande förmånsnivåer:

1. Hel sjukersättning eller aktivitetsersättning utges när den försäkrades arbetsförmåga är helt eller i det närmaste helt nedsatt.
2. Tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning utges när den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt i mindre grad än som anges i 1 men med minst tre fjärdedelar.
3. Halv sjukersättning eller aktivitetsersättning utges när den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt med mindre än tre fjärdedelar men med minst hälften.
4. En fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning utges när den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt med mindre än hälften men med minst en fjärdedel.

36 kap. 19 §

Enligt paragrafens första mening lämnas aktivitetsersättning för viss tid. Emellertid har redan i 4 § angetts att aktivitetsersättning alltid lämnas för viss tid. En sådan dubbelreglering bör undvikas. Första meningen i förevarande paragraf bör således utgå.

36 kap. 22 §

Av förslagets 21 § framgår att Försäkringskassan i samband med ett beslut att bevilja en försäkrad aktivitetsersättning skall undersöka om den försäkrade kan delta i aktiviteter som kan antas ha gynnsam inverkan på sjukdomstillståndet eller på den psykiska eller fysiska prestationsförmågan. Vidare föreslås i 22 § första meningen att Försäkringskassan, om den försäkrade bedöms kunna delta i aktiviteter, "i samråd med" den försäkrade skall utarbeta en plan för aktiviteterna. Dessutom föreskrivs i andra meningen att Försäkringskassan "i möjligaste mån" skall tillgodose den försäkrades önskemål. (Jfr 7 kap. 5 § andra stycket AFL.)

Enligt Lagrådets mening kan man av uttrycket "i samråd med" få intrycket att Försäkringskassan och den försäkrade skall vara överens om aktiviteterna. Det kan samtidigt uppfattas som om enighet mellan Försäkringskassan och den försäkrade inte behöver uppnås om aktiviteter, eftersom den begränsningen finns att Försäkringskassan bara i "möjligaste mån" behöver tillgodose den försäkrades önskemål. Det finns inte någon författningskommentar till paragrafen. Vid föredragningen inför Lagrådet har uppgetts att avsikten är att Försäkringskassan och den försäkrade i princip skall samråda så att de blir överens om aktiviteterna.

Med hänsyn till hur andra liknande paragrafer är utformade i lagrådsremissen kan enligt Lagrådets mening tvekan uppkomma om avsikten är att Försäkringskassan och den försäkrade genom samrådet måste bli överens om aktiviteterna. I detta sammanhang kan uppmärksammas att man tidigare i balkförslaget har gjort skillnad mellan uttrycken "efter samråd med" respektive "i samråd med" (jfr bl.a. 33 kap. 6 § respektive 33 kap. 9 §). Vidare kan nämnas

att i 33 kap. 12 § föreslås att en rehabiliteringsplan skall "i den utsträckning det är möjligt" upprättas "i samråd med" den försäkrade. Lagrådet kan konstatera att det i detta fall inte synes finnas någon motsättning inbyggd i ordalydelsen, eftersom rehabiliteringsplanen visserligen skall upprättas "i samråd", men med den begränsningen att det skall ske "i möjligaste mån". Av ordalydelsen synes alltså följä att det förutses att det kan finnas fall där Försäkringskassan och den försäkrade trots samrådet inte blir helt ense om rehabiliteringsplanen.

Om avsikten är att Försäkringskassan skall kunna utarbeta en aktivitetsplan även i fall där Försäkringskassan inte är ense med den försäkrade om alla detaljer bör enligt Lagrådets mening 33 kap. 12 § kunna tjäna som förebild om man vill ha kvar kravet att utarbetandet skall ske "i samråd med" den försäkrade. Ett annat alternativ är att andra meningen i 36 kap. 22 § behålls oförändrad, men att uttrycket "i samråd med" i paragrafens första mening ersätts med "efter samråd med" den försäkrade. Är å andra sidan avsikten att enighet i alla fall måste uppnås mellan Försäkringskassan och den försäkrade kan "i samråd med" behållas, men begränsningen "i möjligaste mån" i andra meningen justeras. Under alla förhållanden bör tydlighet och enhetlighet eftersträvas när nu likartade bestämmelser förs in i en socialförsäkringsbalk, varför frågan bör belysas närmare under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

36 kap. 25 §

Paragrafen är placerad sist i ett avsnitt som rubricerats "Aktiviteter under tid med aktivitetsersättning". Den skiljer sig emellertid från övriga paragrafer i avsnittet genom att den inte direkt handlar om sådana aktiviteter utan om att särskild ersättning kan lämnas för den försäkrades kostnader med anledning av deltagande i aktiviteter.

Det förefaller lämpligt att införa en ny rubrik närmast före paragrafen. En sådan rubrik (i fetstil) skulle kunna ges lydelsen "Kostnadsersättning". Följs detta förslag får 1 § kompletteras.

38 kap. 16 §

Paragrafen skall gälla för en försäkrad som är utländsk medborgare. Eftersom det numera finns möjlighet till dubbelt medborgarskap enligt svensk rätt, uppstår lätt frågan hur en försäkrad med både svenskt och utländskt medborgarskap skall behandlas. En lösning vore att formuleringen ändrades till "en försäkrad som inte är svensk medborgare". Jfr 66 kap. 29 § balkförslaget.

39 kap. 4 §

Paragrafen innehåller en samordningsreglering i vilken föreskrivs minskning av sjukersättning i vissa former bl.a. när den försäkrade har rätt till livränta på grund av obligatorisk försäkring enligt den upphävda lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller någon annan författning eller enligt regeringens förordnande har rätt till annan livränta som bestäms av eller betalas ut av Försäkringskassan.

Bestämmelsen har sin motsvarighet i 17 kap. 2 § AFL. Ett tillägg har dock gjorts för att markera att lagen om yrkesskadeförsäkring är upphävd. Fråga uppkommer då om inte detsamma gäller för de andra författningar som åsyftas. Med någon annan författning lär väsentligen avses vissa till den upphävda lagen om yrkesskadeförsäkring anknutna författningar om ersättning för skada vid militär- eller civilförsvorstjänstgöring, vid brandsläckning eller vid vistelse i anstalt. Lagrådet har inte underlag för att påstå att samtliga dessa författningar numera är upphävda. Om det kan konstateras att så är

fallet bör det även för dem markeras att fråga är om äldre författningar (som fortfarande är relevanta enligt övergångsbestämmelser).

I fråga om uttrycket "regeringens förordnande" kan anmärkas att det skiljer sig från hur en annan likartad bestämmelse har utformats. I 24 § har nämligen uttrycket "beslut eller föreskrifter som meddelas av regeringen" fått ersätta den i 16 kap. 1 § andra stycket AFL använda äldre formuleringen regeringens förordnande. Ordvalet bör således nu anpassas så att enhetlighet uppnås.

39 kap. 19–21 §§

I paragraferna, liksom i deras motsvarigheter i 16 kap. 7 § AFL, används termen indragning. I förslaget till socialförsäkringsbalk förekommer indragning emellertid främst som en sanktion på grund av försummelser som en försäkrad gjort sig skyldig till, se förslagets 114 kap. 47–53 §§. I 39 kap. 19–21 §§ är det inte fråga om någon försummelse från den försäkrades sida. Termen indragning bör därför undvikas och ersättas med något uttryck som bättre anger vad det är fråga om, dvs. att den försäkrade inte längre uppfyller villkoren för rätt till ersättning. Rättsföljden skulle förslagsvis kunna ges formuleringen:

upphör rätten till ersättning, helt eller delvis, med anledning av förbättringen.

39 kap. 24 §

Enligt bestämmelsen i andra stycket får Försäkringskassan bevilja en försäkrad sjukersättning eller aktivitetsersättning utan ansökan i fall då den försäkrade får sjukpenning, ersättning för sjukhusvård eller livränta enligt 42–46 kap. eller motsvarande ersättning som lämnas enligt annan författning eller på grund av beslut eller föreskrifter som meddelas av regeringen.

Liksom beträffande 4 § uppkommer frågan om inte de andra författningar som åsyftas är att beteckna som äldre. Lagrådet hänvisar till vad som anförts i detta avseende under 4 §.

42 kap. 3 §

Paragrafen gäller försäkrade som vid arbetsskada har rätt till samma förmåner enligt balken som de har rätt till vid annan sjukdom och som inte omfattas av den tillämnade lagen om statlig ersättning för hälso- och sjukvårdskostnader m.m. (lagförslag 2.3 i lagrådsremissen). Förslaget innebär att en sådan försäkrad vid arbetsskada har rätt till motsvarande förmåner från arbetsskadeförsäkringen.

Den föreslagna lagtexten brister i precision och är svårtillgänglig. Lagförslaget om statlig ersättning för hälso- och sjukvårdskostnader innehåller ingen föreskrift som anger vilken personkrets som skall omfattas respektive inte omfattas av lagen. Främst ges i lagen bestämmelser om ersättning till vårdgivare. I 4 § i samma lagförslag finns en bestämmelse om att ersättning som beslutas av Försäkringskassan lämnas endast om den som vården avser omfattas av bosättningsbaserat socialförsäkringsskydd enligt 4 och 5 kap. i balken. Av författningskommentaren framgår att det är detta villkor om bosättningsbaserat skydd som åsyftas, vilket motsatsvis skulle innebära att den som är försäkrad för arbetsbaserade förmåner har rätt till ersättning för sjukvård även om denne inte är bosatt i Sverige. Enligt Lagrådets mening behöver den avsedda innebörden tydliggöras genom att beskrivningen utvecklas och preciseras. Också med avseende på uttrycket "motsvarande förmåner" från arbetsskadeförsäkringen är det önskvärt att en närmare specifikation kommer till stånd. Lagrådet utgår från att sådana klargöranden av lagtexten som här efterlysts kan åstadkommas under den fortsatta beredningen.

43 kap. 6 §

Den andra strecksatsen i paragrafen är inte utformad så att den blivit anpassad till numera gällande ordning för bestämmande av sjukpenninggrundande inkomst (se 29 kap. 2 och 3 §§). Sådan anpassning bör därför ske. Förslagsvis kan strecksatsen ges följande lydelse:

– en sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas för den försäkrade enligt 28 kap. 3 §.

43 kap. 9 §

I paragrafen anges vissa omständigheter som skall beaktas vid bedömningen av nedsättningen av den försäkrades förvärvsförmåga. Jämfört med gällande rätt (4 kap. 3 § första stycket LAF) har viss omredigering gjorts i uppräknningen, bl.a. så att åldersfaktorn har blivit framflyttad. Vid utformningen kan en likartad reglering beträffande sjukpenning och sjukersättning ha varit förebild (jfr 30 kap. 45 § och 36 kap. 10 §).

Det är emellertid att märka att den föreslagna regleringen beträffande sjukpenning och sjukersättning inte avviker från motsvarande bestämmelser i gällande rätt (3 kap. 7 § sjätte stycket respektive 7 kap. 3 § andra stycket AFL) och att det vid tillkomsten av dessa bestämmelser i senaste lydelse framhölls att en framflyttning av åldersfaktorn skulle framhäva att denna faktor skulle väga tyngst (prop. 1996/97:28). Det var således här fråga om en viss saklig förändring av regleringen.

Eftersom någon saklig förändring inte har åsyftats i förevarande fall finner Lagrådet att uppräknningen av faktorer att beakta vid förvärvs-

förmågans bedömning skall utformas på sätt som överensstämmer med gällande rätt inom arbetsskadeförsäkringen.

43 kap. 11 §

Paragrafen innehåller den grundläggande bestämmelsen om livränteunderlag. Den anger att livränteunderlaget motsvarar den sjukpenninggrundande inkomst enligt 28 och 29 kap. som den försäkrade skulle ha haft vid den tidpunkt från vilken livränta första gången skall lämnas. Bestämmelsen kompletteras av undantagsregler för beräkning av underlaget dels generellt i 12 §, dels för särskilda typfall eller särskilda kategorier försäkrade i 13–17 §§, dels ock för bestämning av högsta underlag i 18 §.

Lagrådet finner lämpligt att det i grundbestämmelsen infogas en reservation för de undantag som anges i de följande paragraferna. Tillägget kan ges lydelsen ”om inte annat följer av 12–18 §§” och placeras inom kommatecken närmast efter ordet ”motsvarar”.

Av författningskommentaren framgår att den föreslagna bestämmelsen har utformats något annorlunda än dess motsvarighet i 4 kap. 5 § första stycket LAF, dock utan att någon saklig skillnad avsetts. Tanken bakom den föreslagna utformningen torde vara att anpassa lagtexten till den ordning för bestämmande av sjukpenninggrundande inkomst som numera gäller.

Lagrådet har ingen invändning mot att den tänkta anpassningen görs. Den i remissen föreslagna formuleringen synes dock inte medföra att anpassningen genomförs fullt ut. Hur detta lämpligast skall ske får övervägas närmare under ärendets fortsatta beredning.

43 kap. 23 §

Vid jämförelse med gällande bestämmelse i 4 kap. 7 a § LAF kan konstateras att hänvisning där görs till 4 kap. 5–7 §§, varav 6 a § och 7 § motsvarar de föreslagna bestämmelserna i 43 kap. 17 respektive 18 §. Sistnämnda paragrafer har dock inte tagits med i hänvisningen i förevarande paragraf. I fråga om 18 § torde detta bero på att bestämmelsen är en beräkningsregel och inte beskriver livränteunderlaget på det sätt som 43 kap. 11–13 och 17 §§ gör. Tvekan kan knappast råda om att hänvisningen bör innefatta även 17 §. För att undvika oklarhet kan det vidare vara lämpligt att komplettera paragrafen med ett nytt andra stycke av förslagsvis följande lydelse:

Vid omräkning enligt första stycket beaktas även bestämmelsen i 18 § om högsta livränteunderlag.

44 kap. 5 §

I paragrafen regleras hur samordning mellan livränta från arbetskadeförsäkringen och sjuk- eller aktivitetsersättning skall utföras i sådana fall då beräkning av pensionspoäng har påverkats av bristande avgiftsbetalning på sätt som följer av att en äldre bestämmelse i 11 kap. 6 § första stycket AFL eller 64 kap. 21 § i balken har tillämpats för år efter det år då arbetsskadan inträffade.

Enligt vad som framkommit under föredragningen behöver bestämmelsen kompletteras så att den också kommer att hänvisa till beräkningsregler som nu finns i 4 kap. 8 § andra stycket jämfört med 4 § samma kapitel lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, LIP, och som upphör att gälla när balken träder i kraft.

Rubriken före 44 kap. 7 §

Den föreslagna rubriken Retroaktiv ersättning bör ändras till Förlorad ersättning på motsvarande sätt som Lagrådet föreslagit vid 15 kap. 15 §. Om rubriken ändras får 1 § följdändras.

44 kap. 12 §

Vid föredragningen har för Lagrådet lagts fram förslaget att ersätta bestämmelsen i första stycket med följande bestämmelse:
Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om anmälan enligt 11 §.

Lagrrådet anser sig dock inte kunna följa denna rekommendation av nedanstående skäl.

Förslaget innebär att föreskriften får formen av ett bemyndigande. Den anmälningsskyldighet som föreskrivs i 11 § skulle då anses vara ett sådant åliggande som avses i 8 kap. 3 § regeringsformen. Möjligheten att delegera föreskriftsrätt till regeringen blir i sin tur beroende av om föreskrifterna avser något sådant ämne som räknas upp i 8 kap. 7 § första stycket regeringsformen. Den anmälningsskyldighet som regleras i 11 § knyter an till arbetstagarens rätt till arbetsskadeersättning. Det är emellertid tvivelaktigt om detta ämne kan pressas in under någon av de punkter som finns upptagna i 8 kap. 7 § första stycket regeringsformen. I punkten 1 anges exempelvis "skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa", vilket ämne knappast kan anses omfatta arbetsskadeförsäkringen eller annan socialförsäkring.

Lagrrådet menar således att det i efterhand ingivna förslaget inte bör läggas till grund för lagstiftning. I stället kan paragrafen behållas i sin lydelse enligt lagrådsremissen.

45 kap. 2 §

I första stycket anges att personskadeskyddet gäller för skador som uppkommer i samband med tjänstgöring i totalförsvaret, räddningstjänst eller vistelse i anstalt m.m. under sådan skyddstid som anges i 7 kap. 5–8 §§.

Med hänsyn till att det i 7 kap. 4 § anges uttömmande vilka förutsättningar, t.ex. beträffande tjänstgöring, som gäller för att vara försäkrad för statligt personskadeskydd framstår det som onödigt att i förevarande paragraf ange i vilka sammanhang skador skall ha uppkommit för att personskadeskyddet skall gälla. Med föreslagen utformning synes dessutom oklarhet uppstå genom att uttrycket ”i samband med” används. Lagrådet förordar att första stycket, efter korrigerande av en paragrafangivelse, ges följande lydelse:

Det statliga personskadeskyddet gäller för skador som uppkommer under sådan skyddstid som anges i 7 kap. 6–8 §§.

45 kap. 17 § och 46 kap. 4 §

Enligt 45 kap. 17 § lämnas särskild sjukpenning till totalförsvarspliktiga m.fl. endast i den utsträckning som den överstiger annan ersättning enligt 45 kap. eller sjukpenning enligt 30, 31 och 42 kap. som den försäkrade samtidigt har rätt till. En motsvarande samordningsbestämmelse finns i 46 kap. 4 §, där det anges att den försäkrade inte har rätt till krigsskadeersättning om han eller hon samtidigt har rätt till arbetsskadeersättning enligt 41–44 kap. Bestämmelserna är utformade i enlighet med gällande rätt.

Ordet ”samtidigt” torde inte med tillfredsställande precision återspegla vad samordningsreglerna avser. Ett mera korrekt uttrycksätt bör vara att ordet i fråga ersätts av orden ”för samma tid”. I fråga om 45 kap. 17 § kan dessa ord med fördel placeras sist i paragrafen.

45 kap. 20 § och rubriken närmast före paragrafen

Enligt denna bestämmelse ges möjlighet för Försäkringskassan att, om särskilda skäl talar för det, sätta ned eller dra in ersättning till den som är försäkrad för statligt personskadeskydd enligt 7 kap. 5 § 3. Detta skall gälla vid sidan av den allmänna sanktionsreglering som föreslås i 114 kap. 47–53 §§. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 14 § lagen (1957:265) om statligt personskadeskydd.

Med beaktande av att bestämmelsen skall ge grund för en sanktion som kan vara kännbar för den försäkrade är det från rättssäkerhetsynpunkt otillfredsställande att rekvisitet för ingripande inte är utformat med större konkretion än som blivit fallet. Om den speciella sanktionsmöjligheten fortsatt behövs, vilket på föreliggande underlag är ovisst, och om underlaget inte heller räcker för att precisera rekvisitet i detta ärende, bör frågan i vart fall uppmärksammas i kommande lagstiftningsarbete på området. Anses bestämmelsen böra kvarstå förordas att sanktionsformen indragning nämns före nedsättning, såväl i rubriken som i lagtexten. Hänvisningen till 7 kap. 5 § 3 skall under alla förhållanden ändras till att avse 7 kap. 4 § 3.

45 kap. 22 §

Enligt första stycket skall en chef eller någon annan omedelbart underrättas om den försäkrade drabbas av en skada. Vidare anges i anslutning därtill att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur sådan underrättelse skall ske.

Om någon förändring inte skall göras i förhållande till nuvarande reglering (15 § lagen om statligt personskadeskydd) skall de

kompletterande föreskrifter som meddelas inte ta sikte på hur utan i stället till vem underrättelse skall ske. Detta bör återspeglas i lagtexten, som således får ändras på denna punkt.

Även om första stycket i övrigt överensstämmer med nuvarande regler är det enligt Lagrådets mening önskvärt med viss precisering så att huvudbestämmelsen ger vägledning om vilka andra personer än en chef som kan komma i fråga som mottagare av underrättelser om skadefall.

45 kap. 23 §

Paragrafen upplyser om att bestämmelserna i 44 kap. 11, 12 och 14 §§ om anmälan och utbetalning gäller även i ärenden enligt 45 kap. Vid föredragningen har framkommit att remissförslaget inte upptar någon bestämmelse i 44 kap. 14 § om utbetalning, eftersom en sådan reglering avses bli införd i en regeringsförordning. Paragrafen bör följaktligen jämkas i enlighet härmed.

46 kap. 4 §

Se under 45 kap. 17 §.

48 kap. 2 § och rubriken närmast före paragrafen

Paragrafen anger att det i kapitlet finns bestämmelser om smittbärrersättning som kan lämnas till en smittbärare i samband med åtgärder för smittskydd eller skydd för livsmedel.

Det kan noteras att redan kapitlets 1 § redovisar kapitlets innehåll. Inledningen av 2 § är därför överflödigt. Återstoden av paragrafen ter sig inte heller omistlig. Lagrådet förordar att det under den fortsatta

beredningen övervägs närmare om paragrafen behövs. Om den får kvarstå kan den lämpligen inledas enligt följande:

Smittbärrersättning kan ges ut...

Rubriken närmast före 2 § har lydelsen "Allmänna bestämmelser om smittbärrersättning". Den bör kunna begränsas till "Allmänna bestämmelser".

48 kap. 3 §

Här ges en definition av begreppet smittbärrare. Det skulle kunna övervägas att ta in definitionsregeln redan i 7 kap. 12 §, som innehåller en bestämmelse om vem som är försäkrad för smittbärrersättning enligt 48 kap. Mot en sådan lösning kan tala att det inte beträffande de andra förmåner som behandlas i 7 kap. (sjuklön, statligt personskadeskydd och krigsskadeersättning för sjömän) finns någon egentlig definitionsregel. Placeringen i förevarande kapitel får därför godtas om man utgår från den systematik som valts i remissen för att kunna inordna några tämligen disparata ersättningssystem i en socialförsäkringsbalk.

I punkten 3 bör ordet "enligt" ersättas av orden "som avses i".

48 kap. 8 §

Här görs en hänvisning till att bestämmelserna om sjukpenning efter 70-årsdagen i 30 kap. 32 § skall tillämpas i fråga om smittbärrersättning.

Uttryckssättet "efter 70-årsdagen" återspeglar inte korrekt lagtexten i 30 kap. 32 § som i stället lyder "efter ingången av den månad då

den försäkrade fyllt 70 år”. Hänvisningen bör anpassas till detta ordval.

49 kap. 5 §

Utan att någon saklig ändring är åsyftad har paragrafen konstruerats om jämfört med 7 § andra stycket lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård med den följd att en läsare kan missförstå innebörden. Förutsättningen att någon samtidigt vårdar mer än en person kan sålunda läsas som om vårdtagarna måste vara samtidigt närvarande vid vårdtillfället. En formulering som bättre knyter an till den nuvarande lydelsen är att föredra, t.ex. följande formulering:

Den som under samma tid vårdar mer än en person har inte rätt till ytterligare ersättning.

54 kap. 6 §

I fråga om rätt till assistansersättning för retroaktiv tid skall enligt bestämmelsen tiden räknas från det att ansökan har gjorts eller anmälan har kommit in enligt 15 § 8 LSS.

Hänvisningen görs till en punkt 8 i 15 § LSS som ännu inte finns och som inte heller omfattas av något framlagt förslag i detta lagstiftningsärende. Enligt vad som upplysts vid föredragningen är avsikten att ett förslag om komplettering av LSS i angivet hänseende kommer att läggas fram tillsammans med andra förslag till följdändringar i en kommande proposition i ärendet om en socialförsäkringsbalk. Lagrådet utgår tills vidare från att så blir fallet.

54 kap. 16 §

I bestämmelsen anges att utbetalning av assistansersättning till kommunen får ske i viss omfattning och under viss angiven förutsättning. Med föreslagen utformning fordras inte såsom enligt gällande rätt (11 § lagen /1993:389/ om assistansersättning, LASS) att Försäkringskassan beslutar om sådan utbetalning innan utbetalning sker.

Bestämmelsen bör enligt Lagrådets mening kompletteras så att det framgår att Försäkringskassan skall fatta ett formligt beslut om utbetalning till kommunen. Jfr 19 § andra stycket, där det nämns beslut enligt bl.a. 16 §.

55 kap. 7 §

I första stycket regleras den tid som skall ha förflutit innan en försäkrad som har fått grundbidrag eller anskaffningsbidrag får beviljas sådant bidrag på nytt. Tiden anges till tidigast nio år efter det senaste beslutet att bevilja rätt till bilstöd.

Tidsangivelsen synes inte ha blivit korrekt beskriven i lagtexten. Som påpekats av Försäkringskassan i dess remissyttrande svarar bestämmelsen inte helt mot nuvarande föreskrift i 10 § förordningen (1988:890) om bilstöd till personer med funktionshinder. Denna reglering avser enbart grund- och anskaffningsbidrag och betyder inte att beslut om bilstöd i form av anpassningsbidrag skall leda till ny beräkning av tiden innan grund- eller anskaffningsbidrag får beviljas på nytt (se prop. 1987/88:99). I enlighet härmed föreslår Lagrådet att orden "rätt till bilstöd" i slutet av första stycket ersätts av "något av dessa bidrag".

55 kap. 13 §

Enligt första stycket i förevarande paragraf kan bilstöd enligt 10 § 1 och 2 lämnas även till den som inte har körkort, under förutsättning att någon annan kan anlitas som förare vid resorna. Enligt gällande rätt (5 § fjärde stycket förordningen om bilstöd till personer med funktionshinder) kan i motsvarande fall bilstöd lämnas till den som inte själv skall bruka fordonet som förare. Någon förklaring till avvikelsen ges inte i författningskommentaren.

I samband med föredragningen har upplysts att förslaget har blivit utformat med en äldre lydelse av 5 § bilstödsförordningen som förebild i stället för den nu gällande lydelsen. Förslaget förutsätts således bli anpassat efter nuvarande lydelse under den fortsatta beredningen. Vidare bör hänvisningarna till 10 § korrigeras. I första stycket skall hänvisas till 10 § första stycket 1 och 2. I andra stycket skall stå 10 § första stycket 3 och 4 samt andra stycket.

Rubriken till avdelning E

Rubriken har lydelsen: Förmåner vid ålderdom. Ålderdom används i normalt språkbruk när någon nått hög ålder och inte så sällan med syftning på den sista delen av livet. Med tanke på de åldersgränser som gäller i fråga om rätten till de förmåner som kommer att regleras i avdelning E är termen ålderdom inte adekvat. Den personkategori som är berättigad till de aktuella förmånerna borde kunna kallas äldre, vilket skulle ge en bättre uppfattning om vilka människor som avses. Jfr terminologin i 5 kap. 4–6 §§ socialtjänstlagen. Rubriken skulle således vinna betydligt om den ändrades till Förmåner till äldre och också komma formuleringsmässigt närmare rubriken till nästföljande avdelning, nämligen Förmåner till efterlevande.

Om förmånerna i avdelning E ges den gemensamma beteckningen Förmåner till äldre, kommer detta att kräva följdändringar på ett flertal ställen i balken.

59 kap. 2, 3 och 12 §§

I dessa paragrafer upplyses om att det för garantipension finns särskilda bestämmelser om förmånsnivåer, förmånstid respektive samordning i 69 och 70 kap.

För att dessa särskilda bestämmelser lättare skall kunna sökas upp skulle det vara till fördel om hänvisningen till de nämnda, tämligen omfattande kapitlen kompletteras med uppgift om vilka paragrafer som innehåller bestämmelser i sådana hänseenden som åsyftas.

59 kap. 8 §

Enligt punkt 2 skall Försäkringskassan utreda om den pensionsberättigade vill ta ut ålderspension, om han eller hon inte har ansökt om inkomst-, tilläggs- eller garantipension månaden före den då han eller hon fyller 65 år och den månaden har fått sjukersättning.

Lagrådet förordar att bestämmelsen formuleras mera precist genom att ordet "för" infogas omedelbart före "den månaden har fått sjukersättning".

61 kap. 13, 21, 25 och 28 §§

Bestämmelserna har formulerats på det sätt som enligt vad som sägs under allmänna överväganden i remissen utmärker en upplysningsbestämmelse i balken. Av författningskommentaren framgår emellertid att formuleringen också är avsedd att klargöra att

riksdagen här beslutar att regeringen meddelar "nödvändiga verkställighetsföreskrifter". Denna funktion hos bestämmelserna är dock från grundlagsmässiga synpunkter inte invändningsfri.

62 kap. 8 §

Med avvikelse från motsvarande bestämmelse i gällande rätt (2 kap. 3 § första stycket LIP) innehåller första stycket ett undantag för pension. Någon ändring i sak är inte avsedd, och någon förklaring till tillägget ges inte i författningskommentaren. Orden "dock inte pension" synes obehövligen och bör således utgå (jfr 9 §).

62 kap. 13 och 14 §§

Såsom inkomst av anställning räknas enligt 13 § 4 sjukpenning eller motsvarande ersättning som trätt i stället för en försäkrads inkomst som arbetstagare. Enligt 14 § 4 räknas som inkomst av annat förvärvsarbete sjukpenning eller motsvarande ersättning som trätt i stället för inkomst som anges i 1–3 i samma paragraf. Vad nu sagts har motsvarigheter i 2 kap. 5 och 6 §§ LIP frånsatt att rehabiliteringspenning inte omnämns uttryckligen i remissförslaget.

Rehabiliteringspenning är visserligen att betrakta som en förmån inom sjukförsäkringen enligt AFL, men räknas i den föreslagna balken som en förmån vid sjukdom m.m. Förmånen regleras dock i en annan underavdelning än sjukpenning. Enligt Lagrådets bedömning kan det tänkas att avvikelserna från uttryckssättet i gällande rätt leder till oklarhet. Förmånen rehabiliteringspenning bör därför omnämnas i punkt 4 i de båda paragraferna.

I omedelbar anslutning till uttrycket "sjukpenning eller motsvarande ersättning" följer i den föreslagna lagtexten i punkterna 4 orden

”enligt denna balk eller annan författning eller på grund av regeringens förordnande”. Lagrådet anser att det bör närmare övervägas om inte de andra författningar än balken som åsyftas genomgående är sådana som efter balkens ikraftträdande är att beteckna som äldre. Om det klarläggs att så är förhållandet bör lagtexten i förtydligande syfte anpassas därefter (jfr vad Lagrådet anfört vid 39 kap. 4 och 24 §§). I fråga om orden ”regeringens förordnande” bör anpassning ske så att enhetlighet i balken uppnås (se vad som sagts under 39 kap. 4 §).

62 kap. 34 §

I bestämmelsen anges att pensionsgrundande inkomst av anställning, som den försäkrade enligt inkomstskattelagen (1999:1229) inte är skattskyldig för i Sverige, bestäms med ledning av en kontrolluppgift enligt 12 kap. 2 § lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter.

Som påpekats av Skatteverket i dess remissyttrande har gällande lydelse av 2 kap. 19 § LIP sedan år 2005 inte kvar någon hänvisning till speciella lagrum i lagen 2001:1227. Den ändrade utformningen av hänvisningen kom till för att det skulle framgå klarare att pensionsgrundande inkomst kan bestämmas för en försäkrad som är obegränsat skattskyldig i Sverige enligt inkomstskattelagen (prop. 2003/04:152). Med hänsyn härtill bör den föreslagna lagtexten korrigeras så att den överensstämmer med gällande rätt.

63 kap. 2 §

I paragrafen används uttrycket fiktiva inkomster som beteckning på inkomster som under vissa förutsättningar tillgodoräknas den försäkrade som pensionsgrundande belopp. Enligt vad som upplysts under

föredragningen har med beteckningen avsetts att markera en åtskillnad i förhållande till sådana inkomster som den försäkrade har haft och som är pensionsgrundande (se 62 kap. 2 §).

Något behov av att i förtydligande syfte i lagtext ange att de inkomster som tillgodoräknas som pensionsgrundande belopp är fiktiva torde inte finnas. Lagrådet anser att ordet "fiktiva" bör utgå.

63 kap. 13 §

Enligt andra styckets andra mening skall den andel av det belopp som svarar mot den samordnade delen av den inkomstrelaterade sjukersättningen eller den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen tillgodoräknas som pensionsgrundande belopp endast om och i den utsträckning det överstiger den försäkrades livränta efter samordning.

Med föreslagen formulering blir bestämmelsen missvisande. Den avsedda innebörden måste vara att tillgodoräknande skall ske endast om och i den mån berörd andel av beloppet i fråga överstiger livräntan efter samordning. Med hänsyn härtill skall ordet "det" närmast före ordet "överstiger" ersättas av "andelen".

63 kap. 23 §

I paragrafen anges vilka poster som skall räknas in i underlaget för bestämmande av pensionsgrundande belopp för barnår i fall då tillämpning av 22 § blir aktuell. Som en av dessa poster upptas utlandsinkomster enligt 45 §. I 45 § första stycket omnämns under punkt 1 ersättning för arbete utfört utomlands och under punkt 2 ersättning för arbete vid en främmande makts beskickning eller lönade konsulat här i landet eller hos en arbetsgivare som tillhör en

sådan beskickning eller sådant konsulat. Andra stycket i 45 § saknar intresse i förevarande sammanhang.

Hänvisningen till 45 § kan behöva preciseras. Begreppet utlandsinkomst, som inte har motsvarighet i nuvarande reglering, kan leda till osäkerhet om huruvida det innefattar ersättning för arbete vid arbetsställen här i landet som nämns i 45 § första stycket 2.

Förslagsvis kan hänvisningen justeras till att avse 45 § första stycket 1 och 2.

63 kap. 38 §

I paragrafens andra mening anges för vissa fall att villkoret för överlåtelse av rätten att tillgodoräkna sig pensionsgrundande belopp för barnår är att överlåtaren under intjänandeåret 1. var gift med eller hade gemensamt barn med mottagaren, och 2. att överlåtaren och mottagaren stadigvarande sammanbodde.

Eftersom ytterligare villkor för sådan överlåtelse ställs upp i den följande paragrafen bör i andra meningen ges en antydning om att det inte är tillräckligt att enbart de ovan beskrivna villkoren är uppfyllda. Förslagsvis skulle andra meningen, efter en redaktionell jämkning i övrigt, kunna utformas enligt följande:

Det förutsätts med avseende på förhållandena under intjänandeåret

1. att överlåtaren var gift med eller hade gemensamt barn med mottagaren, och
2. att överlåtaren och mottagaren stadigvarande sammanbodde.

63 kap. 47 §

Paragrafen gäller pensionsgrundande belopp för barnår enligt vad som benämns beräkningsmetod 1 i en viss situation. Den innebär att om föräldern uppfyller villkoren för tillgodoräknande av belopp för barnår för fler än ett barn, den beräkning som anges i 46 § (dvs.

beräkning av differensen mellan föräldrarnas individuella jämförelseinkomst och dennes utfyllnadsinkomst) skall göras med avseende på det barn som ger föräldern den högsta individuella jämförelseinkomsten.

Den motsvarighet som finns i 3 kap. 17 § andra stycket LIP har en något annorlunda utformning. Den nu föreslagna formuleringen är otydlig i fråga om innebörden av att beräkningen skall göras "med avseende på det barn som ger den högsta individuella jämförelseinkomsten". Ett klarare uttryckssätt med bättre anknytning till lydelsen i gällande rätt torde uppnås om de nyss citerade orden byts ut mot följande:

... med utgångspunkt i det alternativ för den individuella jämförelseinkomstens bestämmande som är förmånligast för föräldern.

63 kap. 52 §

Av skäl som angetts under 63 kap. 23 § och på motsvarande sätt som föreslås där bör hänvisningen till 45 § preciseras så att den får avse 45 § första stycket 1 och 2.

63 kap. 56 §

I bestämmelsen anges att Försäkringskassan skall bortse från en anmälan som avses i 53 eller 54 § om den som enligt anmälan skall tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp enligt 28–31 §§ inte kan tillgodoräknas ett sådant belopp. Motsvarande bestämmelse finns nu i 15 kap. 6 § tredje stycket LIP.

Som bestämmelsen föreslås formulerad får man intrycket att Försäkringskassan kan lägga en anmälan ad acta i avsedda fall. Med hänsyn därtill bör det av lagtexten framgå att Försäkringskassan skall

fatta ett formligt beslut i det ärende som uppkommer genom en anmälan.

64 kap. 9 §

Enligt första stycket krävs för att en försäkrad skall tillgodoräknas full pensionsrätt på pensionsgrundande inkomst av annat förvärvsarbete för ett år, att hela den motsvarande ålderspensionsavgift och allmänna pensionsavgift som avses i 2 kap. 3 § är betald.

Lagtexten bör tydliggöras genom att i hänvisningen till vad som skall vara betalt precisera vilka lagar som reglerar de aktuella avgifterna. I 2 kap. 3 § anges nämligen bl.a. ålderspension enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift, som inte är i fråga i detta sammanhang. Lydelsen av första stycket i den del som följer direkt efter ordet "hela" bör då bli följande:

... ålderspensionsavgiften enligt socialavgiftslagen (2000:980) och hela den allmänna pensionsavgiften enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift för inkomsten vara betalda.

64 kap. 11 §

I paragrafen regleras överföring av pensionsrätt för premiepension. Därvid anges att hela den pensionsrätt som för ett år har fastställts för en försäkrad skall föras över till dennes make om villkoren i 12–16 §§ är uppfyllda.

Bestämmelsens utformning för närmast tanken till att det i princip skulle vara ett obligatorium att överföra pensionsrätten. Utformningen avviker från lydelsen av motsvarande bestämmelse i gällande rätt (4 kap. 7 § LIP), där det omedelbart framgår att en fråga om överföring aktualiseras först efter det att anmälan om överföring gjorts. Härutöver kan anmärkas att hänvisningen till de följande

12–16 §§ i klarhetens intresse bör preciseras. Lagrådet förordar att omformulering sker enligt följande:

Hela den pensionsrätt för premiepension som för ett år har fastställts för en försäkrad kan föras över till hans eller hennes make. För sådan överföring, för upphörande av överföring och för återkallelse av anmälan om överföring gäller föreskrifterna i 12–16 §§.

64 kap. 25 §

Vid tillämpningen av 24 § räknas enligt punkt 1 som barn även barn som vårdas hos familjehemsförälder.

Bestämmelsen har en motsvarighet i 4 kap. 12 § andra stycket LIP där det anges att med barn skall likställas fosterbarn. Bestämmelsen bör enligt Lagrådets mening omkonstrueras utan att ändras i sakligt hänseende, varvid den bör inriktas på familjehemsförälder i stället för på barn med hänsyn till att det enligt 24 § är förälder som tillgodoräknas vårdår. Med beaktande även av Lagrådets synpunkt under 2 kap. 17 § skulle en omformulering kunna ske enligt följande:

1. Med förälder likställs en familjehemsförälder som avses i 2 kap. 17 §.

Om bestämmelsen utformas på detta sätt bör av denna anses följa att vård av barn som för stadigvarande vård och fostran har tagits emot av en familjehemsförälder kan grunda rätt för familjehemsföräldern att tillgodoräknas vårdår.

Tillfogas kan att föreslagen omformulering av punkt 1 ger möjlighet till viss redaktionell samordning, eftersom paragrafens samtliga tre punkter kommer att inledas med tre identiska ord.

65 kap. 2 och 5 §§

I 2 § anges att inkomstpension från fördelningssystemet är en inkomstgrundad pension som baseras på den pensionsbehållning som kan tillgodoräknas den försäkrade. Samtidigt anges i 5 § att den försäkrades pensionsbehållning utgör grunden för beräkning av inkomstpension.

De båda paragraferna har till stor del samma innehåll. Enligt Lagrådets mening bör bestämmelsen i 5 § kunna utgå. Om så sker bör första stycket i 6 § kunna föras till den lediga 5 § och bestämmelsen i det föreslagna andra stycket ensam kvarstå i 6 §. Följdändringar bör då göras i fråga om hänvisningarna till 6 § i 21 och 30 §§.

I fråga om 2 § förordar Lagrådet att den inskränks till att ange att inkomstpension baseras på den pensionsbehållning som kan tillgodoräknas den försäkrade. Vad som anges i övrigt i paragrafen följer av allmänna bestämmelser om ålderspension i 58 kap. 2 och 3 §§.

65 kap. 26 §

I paragrafen anges att vid förvaltningskostnadsfaktorns bestämmande för år 2008 det som föreskrivs i 25 § avser 74 procent av kostnaden för förvaltningen av försäkringen för inkomstpension och tilläggspension. Vidare anges att för tid därefter till och med år 2021 denna andel skall öka med två procentenheter per år.

Innehållet har anknytning till den tidpunkt som föreslås för balkens ikraftträdande. Enligt remissens förslag till lag om införande av socialförsäkringsbalken föreskrivs att balken träder i kraft den

1 januari 2009. Med hänsyn härtill skall paragrafen i stället för år 2008 ange år 2009 och i stället för 74 procent ange 76 procent. Vid förskjutning av datum för ikraftträdandet i ett senare skede av lagstiftningsärendets behandling får anpassning ske efter de ändrade förhållandena.

65 kap. 27 och 37 §§

I författningskommentaren anges att det genom den föreslagna formuleringen tydliggörs att fråga är om s.k. nödvändiga verkställighetsföreskrifter. Bestämmelserna har med andra ord dubbla funktioner, nämligen dels att upplysa om förekomsten av föreskrifterna, dels att förklara nödvändigheten av föreskrifterna. Den sistnämnda funktionen kan inte uppfattas annorlunda än såsom att ge direktiv för regeringen och är därför inte i överensstämmelse med regeringsformens bestämmelser om normgivning.

65 kap. 33 §

Bestämmelsen reglerar hur partiell inkomstpension på de olika förmånsnivåerna skall beräknas. En motsvarande reglering föreslås i 66 kap. 10 § gällande partiellt uttag av tilläggs pension.

Den sistnämnda bestämmelsen har blivit tydligare utformad än den i förevarande paragraf. Vid den omformulering som behövs bör således lydelsen av 66 kap. 10 § kunna tjäna som förlaga.

65 kap. 37 §

Se under 65 kap. 27 §.

66 kap. 2 §

Lagrådet förordar att ändring görs på motsvarande sätt som angetts ovan beträffande 65 kap. 2 §.

66 kap. 4 §

Bestämmelsen har fått en mindre tillfredsställande utformning bl.a. genom att det mest centrala av innehållet har kommit till uttryck först mot slutet av bestämmelsen. Vidare hänvisas i bestämmelsen till rätt till tilläggspension enligt 6 § första stycket 2. I detta lagrum regleras den del av tilläggspensionen som brukar benämnas folkpensions-tillägget, vilket inte är en särskild form av tilläggspension utan ett tilläggsbelopp som utges om vissa förutsättningar är uppfyllda i fråga om tillgodoräknade pensionspoäng.

Vad nu sagts motiverar en omredigering av paragrafen. Förslagsvis kan bestämmelsen utformas enligt följande:

Vid bedömningen av om treårskravet i 3 § är uppfyllt för att få rätt till tilläggspensionsbelopp som avses i 6 § första stycket 2 ska för en utländsk medborgare år före år 1974 för vilka sjömansskatt har betalats likställas med år för vilka pensionspoäng har beräknats.

66 kap. 8 §

Andra stycket innehåller en regel av samma slag som den som upptagits i 4 §. Även denna bestämmelse är formulerad så att man kan få uppfattningen att det gäller beräkningen av en särskild form av tilläggspension och inte en del av tilläggspensionen. Detta kan undvikas om andra stycket inleds på följande sätt:

Vid beräkningen av sådant pensionsbelopp som avses i 6 § första stycket 2 ...

66 kap. 11 §

Enligt de två första meningarna skall tilläggs pension beräknas för år efter det år då den försäkrade har fyllt 65 år genom att pensionen först beräknas utifrån det prisbasbelopp som gällde för det sistnämnda året.

Den förslagna lydelsen gör det inte alldeles klart vilket års prisbasbelopp som åsyftas med orden ”för det sistnämnda året”. För att undvika att tvekan uppstår bör det – trots att det leder till viss upprepning av ord – vara lämpligt att uttryckligen ange att beräkningen först skall göras med tillämpning av det prisbasbelopp som gällde för det år då den försäkrade fyllde 65 år.

66 kap. 17–20, 22 och 24–29 §§

I de ovan angivna paragraferna är subjektet den pensionsberättigade. Tidigare i balken har använts termen den försäkrade. Om inte någon saklig skillnad är åsyftad, bör en enhetlig terminologi eftersträvas. Detsamma gäller användningen av termen pensionsberättigad i 68–70 kap., 72 kap. och 74 kap.

66 kap. 23 § och rubriken närmast före paragrafen

Bland de särskilda bestämmelserna för försäkrade som är födda före år 1938 finns en inledande bestämmelse som i fråga om beräkning av tilläggs pension hänvisar till 24–29 §§. Vidare anges i en andra mening att dessa bestämmelser gäller utöver eller i stället för 2–14 §§.

Paragrafen ger således uttryck för att särbestämmelserna för den aktuella ålderskategorin kan antingen gälla vid sidan av de allmänna

bestämmelserna om tilläggspension och beräkningen av årlig sådan pension eller helt ersätta dessa. Vid studium av särbestämmelserna i 24–29 §§ finner man att de inte var för sig eller tillsammans har ett sådant innehåll att de ersätter samtliga bestämmelser i 2–14 §§ eller ens någon av dem. Det är i stället fråga om särregler för vissa kategorier av försäkrade avsedda att tillämpas i speciellt beskrivna hänseenden. Med hänsyn härtill behöver paragrafens lydelse korrigeras. Det förefaller lämpligt att ansluta till den formulering som föreslås i 15 §. Förslagsvis kan paragrafen utformas enligt följande:

För en försäkrad som är född år 1937 eller tidigare beräknas tilläggspension, utöver vad som angetts i 2–14 §§, enligt bestämmelserna i 24–29 §§.

Även den kursiverade rubriken närmast före paragrafen bör anpassas till motsvarande rubrik närmast före 15 § och ges lydelsen Inledande bestämmelse.

66 kap. 24–29 §§

Se under 66 kap 17–20 §§.

66 kap. 25 §

Enligt bestämmelsen skall för den som är född 1935 eller tidigare vad som sägs i 11 § om prisbasbeloppet det år då den pensionsberättigade fyller 65 år i stället avse prisbasbeloppet för 2001.

Uttryckssättet bör i vissa detaljer bättre än som blivit fallet ansluta till formuleringen av 11 § (se Lagrådets förslag till justering av 11 §). Bestämmelsen bör därför jämkas och ges förslagsvis följande lydelse:

För den som är född år 1935 eller tidigare ska vad som föreskrivs i 11 § om prisbasbeloppet för det år då den försäkrade fyllde 65 år i stället avse prisbasbeloppet för år 2001.

67 kap. 4 §

Första stycket innehåller en definition av begreppet pensionssparare. För att uppnå enhetlighet och konsekvens bör övervägas att genomgående i kapitlet och på andra ställen i balkförslaget där begreppet kan förekomma utmönstra detta och att i stället använda ordet försäkrad.

Enligt andra stycket likställs med fastställd pensionsrätt sådan pensionsrätt som förts över från pensionsspararens make enligt bestämmelserna i 64 kap. 11 §.

Om 64 kap. 11 § omformuleras enligt vad Lagrådet har förordat bör hänvisningen till 64 kap. även inbegripa i vart fall 12 och 13 §§. Om dessutom 64 kap. 14 och 15 §§ får omfattas av hänvisningen ges en antydning om att det endast är en överföring som gäller för året och inte har upphört som avses med regeln i andra stycket.

67 kap. 5 §

I motsvarande bestämmelse i LIP (7 kap. 4 §) anges att Premiepensionsmyndigheten skall föra ett premiepensionskonto för varje pensionssparare. Den nu föreslagna bestämmelsen anger emellertid inte vem som skall föra kontona. Eftersom det inte framgår av författningskommentaren eller på annat sätt att ändring är avsedd synes det inte finnas skäl att avvika från gällande rätts formulering i detta hänseende.

67 kap. 45 §

I paragrafen ges bestämmelser om kostnader på grund av överföring av pensionsrätt. Som kostnadsansvarig utpekas pensionssparare som har tagit emot överförd pensionsrätt från make enligt 64 kap. 11 §.

Denna paragrafhänvisning bör fyllas ut så att den inbegriper samma lagrum som hänvisningen i 4 § andra stycket. Eftersom de aktuella bestämmelserna i 64 kap. inte direkt tar sikte på mottagare av överförd pensionsrätt bör vidare omredigering ske. Lydelsen i detta avseende kan då bli som följer:

... tagit emot pensionsrätt som överförts från make enligt bestämmelserna i 64 kap. 11–15 §§

69 kap. 3 och 4 §§ samt 70 kap. 3 och 4 §§

Dessa bestämmelser är i respektive kapitel placerade under rubriken Rätten till garantipension. Med hänsyn till bestämmelsernas innehåll är detta inte tillfredsställande. I fråga om 69 kap. synes lämpligast att närmast före 3 § sätta in en ny rubrik som kan täcka även 4 § och som förslagsvis kan ges lydelsen "Förmånsnivåer och samordning". Vad gäller 70 kap. kan en ny rubrik närmast före 3 § ges lydelsen "Samordning och uttag av garantipension". Om dessa förslag godtas får 1 § i respektive kapitel anpassas därefter.

69 kap. 10 §

I paragrafens första stycke anges att beräkningsunderlaget för garantipension skall räknas om när en sådan tjänstepension som avses i 9 § börjar betalas ut till efterlevande och att omräkningen med hänsyn till den tillkommande pensionen skall göras från och

med månaden efter den då Försäkringskassan fick kännedom om den pensionen.

Att tidpunkten för omräkning föreslås vara den när tjänstepensionen börjar utbetalas innebär en avvikelse från gällande rätt (2 kap. 6 § andra stycket lagen /1998:702/ om garantipension, GPL). Enligt nuvarande reglering skall justering av beräkningsunderlaget ske om det senare tillkommer en tjänstepension till efterlevande. Enligt vad som uppgetts under föredragningen är inte någon ändring i sak avsedd. Den ändrade utformningen synes dock kunna vara av saklig betydelse, t.ex. i fall då utbetalningen av tjänstepensionen till efterlevande börjar senare än den tidpunkt från vilken rätten till pensionen gäller. I sådant fall kan det ligga nära till hands att Försäkringskassan får kännedom om den tillkommande pensionen först i samband med utbetalningen, något som i sin tur blir avgörande för från och med vilken månad omräkning skall göras. Lagrådet föreslår att lydelsen anpassas till hur nuvarande reglering är utformad i angivna hänseende. Detta kan ske om första stycket utformas enligt följande:

Om en sådan tjänstepension till efterlevande som avses i 9 § tillkommer senare, ska beräkningsunderlaget räknas om med hänsyn till den tillkommande pensionen. Omräkningen ska göras från och med månaden efter den då Försäkringskassan fick kännedom om pensionen.

Enligt andra styckets första mening skall detsamma (underförstått: som i första stycket) gälla när en sådan tjänstepension (underförstått: som avses i första stycket) tillkommer i samband med att ålderspension beviljas i form av garantipension. I en andra mening anges att detta belopp, fränsett fall då 11 § skall tillämpas, skall ingå i beräkningsunderlaget till dess uppgifterna vid taxeringen avser tjänstepensionen för helt år.

Eftersom bestämmelserna i paragrafen har delats upp på två stycken ligger det närmast till hands att anta att den andra meningen i andra stycket syftar endast på det fall som nämns i första meningen i samma stycke. På motsvarande sätt torde det inte förhålla sig enligt gällande rätt, där samtliga bestämmelser finns i ett och samma stycke. På grund härav måste närmare övervägas i vad mån lagtexten behöver korrigeras i denna del. En möjlig lösning kan vara att flytta över andra styckets första mening till slutet av första stycket. Den därefter kvarstående meningen bör kunna inledas med följande ord:

Ett tillkommande belopp enligt första stycket ska, om inte...

69 kap. 19–23 §§

Av dessa paragrafer bör 19 och 20 §§ i klarhetens intresse utformas något annorlunda än som föreslagits. Enligt förslaget anges att beräkningsunderlaget räknas upp genom att 2,17 respektive 1,935 prisbasbelopp ökas med en på visst sätt bestämd produkt. Omformulering bör kunna ske med hjälp av följande riktlinjer.

I fall som avses i 19 § bör anges att beräkningsunderlaget motsvarar summan av 2,17 prisbasbelopp och produkten av den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,51 prisbasbelopp och 0,60.

I fall som avses i 20 § bör anges att beräkningsunderlaget motsvarar summan av 1,935 prisbasbelopp och produkten av den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,34 prisbasbelopp och 0,60. Ordet prisbasbelopp skall genomgående skrivas i obestämd form.

Bestämmelserna i 21–23 §§ bör justeras redaktionellt i två avseenden. Ordet "är" bör bytas ut mot "motsvarar", eftersom den årliga garantipensionen knappast kan sägas vara en på visst sätt

bestämd differens. Vidare bör hänvisningen till "sådana andra förmåner enligt 5 § 7" ändras till att avse "sådan förmån enligt 5 § andra stycket 7".

70 kap. 3 och 4 §§

Se under 69 kap. 3 och 4 §§.

70 kap. 20 och 22 §

Bestämmelserna anges gälla beräkning av garantipension för den vars beräkningsunderlag inte överstiger 1,26 respektive 1,14 prisbasbelopp. I motsats till nuvarande bestämmelser i 4 kap. 4 § GPL nämns inte uttryckligen i remissförslaget det fallet att beräkningsunderlag saknas helt. Särskilt mot bakgrund av att det av 58 kap. 10 § följer att garantipension kan lämnas såväl till den som saknar inkomstgrundad ålderspension som till den vars inkomstgrundade ålderspension inte överstiger ett visst belopp synes det mest konsekvent att det i förevarande båda paragrafer klargörs att de inbegriper också fall då beräkningsunderlag saknas.

72 kap. 2 §

I fråga om uttrycket "någon annan författning" i andra stycket 1 uppkommer samma frågeställning som Lagrådet berört under 39 kap. 4 och 24 §§ samt 62 kap. 13 och 14 §§.

73 kap. 4 §

Bestämmelserna har fått en otydlig utformning, eftersom man inte klart kan utläsa på vilket sätt beslutet i fråga skall ha ändrats. I syfte att uppnå större tydlighet skulle bestämmelsen exempelvis kunna formuleras om på följande sätt:

Överförd pensionsrätt för premiepension ska ändras om ett beslut om beräkningsunderlaget för den som har överfört pensionsrätten föranleder en ändring av denna.

73 kap. 5 §

Enligt andra stycket skall ett beslut om garantipension i visst fall ändras, om det föranleds av en ändring som har gjorts i fråga om den inkomstgrundade ålderspension, änkepension eller utländska förmån som har legat till grund för beräkningen av garantipensionen. I paragrafens motsvarighet i 6 kap. 2 § GPL anges att ändringen har gjorts i fråga om ålderspension, efterlevandepension eller förtidspension. Skälen till att skillnader föreligger redovisas inte i författningss kommentaren. En förklaring bör åtminstone ges till att de förmåner som motsvarar förtidspensionen har utelämnats.

74 kap. 5 §

I bestämmelsen föreslås att premiepension skall avrundas månadsvis till närmaste hela krontal, varvid 50 öre skall avrundas uppåt. Bestämmelsen skiljer sig från nuvarande regel i 12 kap. 5 § LIP såtillvida att slutavrundningen uppåt har tillfogats. Enligt författningss kommentaren beror detta på önskemål om att avrundningsregler för olika förmåner skall bli enhetligt formulerade. Det framgår dock inte av kommentaren i vad mån det har beaktats att premiepensionen på ett annat sätt än övriga förmåner är uppbyggd enligt försäkringsmässiga principer (jfr 67 kap. 2 och 3 §§). Detta bör belysas under ärendets fortsatta beredning.

76 kap. 2, 5 och 6 §§

I den inledande bestämmelsen i 2 § anges att särskilt pensionstillägg kan lämnas som tillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt

eller funktionshindrat barn före 1999. Vidare föreslås i 5 § första stycket, under rubriken Rätten till särskilt pensionstillägg, att sådant tillägg lämnas till en förälder som avstått från förvärvsarbete för att vårda sjukt eller funktionshindrat barn under minst sex vårdår. I 5 § andra stycket anges att högst femton vårdår får läggas till grund för beräkningen av pensionstillägget. Därefter ges i 6 § en definition av begreppet vårdår.

Redigeringen och utformningen av dessa paragrafer behöver övervägas ytterligare. Definitionen av vårdår bör flyttas fram och lämpligen placeras in närmast efter 2 § med en egen rubrik Vårdår. Begränsningsregeln i 5 § andra stycket hör bättre hemma under rubriken Tillgodoräkning av vårdår (7–9 §§). Den kan då placeras in som första paragraf i detta avsnitt med en ny underrubrik som kan lyda Högsta antal vårdår. Förslagsvis kan efter här diskuterad omredigering 2, 3 och 6 §§ ges följande lydelse:

2 § Särskilt pensionstillägg kan lämnas som tillägg till ålderspension, om en försäkrad förälder före år 1999 långvarigt vårdat ett sjukt eller funktionshindrat barn.

3 § Med vårdår avses i detta kapitel ett kalenderår före år 1999 under vilket

1. en förälder under större delen har vårdat ett sjukt eller funktionshindrat barn, och
2. barnet under större delen har fått hel förtidspension eller helt sjukbidrag tillsammans med handikappersättning enligt den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring i dess lydelse före den 1 januari 2001.

6 § För rätt till särskilt pensionstillägg förutsätts att föräldern har avstått från förvärvsarbete för att vårda ett sjukt eller funktionshindrat barn under minst sex vårdår.

Godtas den ändring i dispositionen som förordats får ett flertal av kapitlets paragrafer omnumreras och jämkningar ske i 1 §.

77 kap. 4 §

Paragrafens likställighetsreglering avviker från dess motsvarighet i gällande rätt (se 11 § lagen /2001:853/ om äldreförsörjningsstöd, som hänvisar till 5 § lagen /2001:761/ om bostadstillägg till pensionärer m.fl., LBTP). Något skäl till att vid balkens tillkomst göra åtskillnad mellan likställighetsregleringen i fråga om äldreförsörjningsstöd och motsvarande reglering i fråga om bostadstillägg har inte anförts i författningskommentaren. Paragrafen, som tycks ha formulerats med 5 § LBTP i lydelsen före den 1 juli 2006 som förebild, behöver således anpassas till vad som i detta avseende har föreslagits för bostadstillägg i 104 kap. 4 §.

77 kap. 14 §

Enligt paragrafen anses som skälig bostadskostnad inte sådana kostnader för bostad som enligt bestämmelserna om bostadstillägg i 105 kap. 8 och 9 §§ inte medför rätt till bostadstillägg. Orden "som skälig bostadskostnad anses" gör att en läsare förväntar sig en definition av begreppet skälig bostadskostnad. I stället anges vad som inte innefattas i begreppet, vilket naturligtvis kan vara allt möjligt. En bättre konstruktion skulle exempelvis vara:

Vid bestämmande av skälig bostadskostnad beaktas inte sådana kostnader som enligt bestämmelserna om bostadstillägg i 105 kap. 8 och 9 §§ inte medför rätt till bostadstillägg.

77 kap. 19 §

I andra stycket föreslås en bestämmelse som medger omräkning av äldreförsörjningsstöd utan föregående underrättelse i fall då visst slag av ändring sker av årsinkomsten.

Vid jämförelse med nuvarande bestämmelse i 27 § LBTP, till vilken 11 § lagen om äldreförsörjningsstöd hänvisar, kan noteras dels att det där finns en ytterligare mening som inte har fått motsvarighet i remissförslaget, dels att ett tillägg har gjorts med ikraftträdande den 1 maj 2007, vilket inte heller återspeglas i förslaget. I det fortsatta beredningsarbetet bör övervägas i vad mån andra stycket i förevarande paragraf behöver kompletteras med hänsyn till dessa förhållanden.

80 kap. 8 §

I paragrafen hänvisas till att det i 81–84, 86 och 88 kap. anges särskilt för varje förmån vem som skall vara försäkrad och andra villkor för rätten till en förmån.

I remissförslagets övriga förmånsavsnitt finns inte någon motsvarande hänvisning om vem som är försäkrad för respektive förmån. Detta framgår i stället av de allmänna bestämmelserna om försäkringsskyddet i 4–7 kap. Eftersom det i 5 kap. 10 § och 6 kap. 7 § finns specialregler för förmåner till efterlevande om vem som skall anses vara försäkrad och det dessutom hänvisas till dem i de följande kapitlen är det inte behövt att erinra härom även i denna paragraf. Lagrådet förordar att bestämmelsen inleds på följande sätt: Villkoren för rätten till en förmån ...

83 kap. 8 §

Paragrafen består av två meningar som innehållsmässigt inte är förenliga. För att ge en klar och enhetlig bild av vad som gäller enligt paragrafen bör meningarna slås samman och bilda en bestämmelse. Ett förslag till ändrad lydelse är exempelvis:

Förlängd omställningspension kan utges under tolv månader eller till den senare tidpunkt då det yngsta barnet fyller 12 år.

84 kap. 7 och 8 §§ samt rubriken närmast före sistnämnda paragraf

I paragraferna anges att försäkringstiden skall avrundas nedåt till närmaste hela antal månader respektive år. I rubriken närmast före 8 § används termen Avrundning.

Ordet avrundas passar mindre väl när fråga är om tidsberäkning. Lämpligare bör vara att i stället använda uttryckssättet i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, EPL, nämligen sätts ned. Rubriken kan ges lydelsen Sammanlagd försäkringstid. Lagrådet förordar att sådana justeringar görs.

85 kap. 11 och 15 §§

Vid föredragningen har framkommit att bestämmelserna, som gäller beräkning av faktisk respektive antagen pensionsbehållning, behöver förtydligas. Följande lydelse, som bättre än i remissen ansluter till gällande rätt (5 kap. 3 § första stycket och 4 § andra stycket EPL), bör enligt Lagrådets mening övervägas:

11 § Vid beräkning av den faktiska pensionsbehållningen ska hänsyn tas till pensionsbehållning som avser pensionsgrundande belopp enligt 63 kap. för pliktjänstgöring, barnår och studier endast om villkoret i andra stycket är uppfyllt.

För den avlidne ska för tid till och med den 31 december året före det år då dödsfallet inträffade, eller på grund av beräkning enligt 13 §, kunna tillgodoräknas pensionsgrundande inkomst som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet.

15 § Hänsyn ska tas till pensionsrätt som avser pensionsgrundande belopp enligt 63 kap. för pliktjänstgöring, barnår och studier endast om villkoret i andra stycket är uppfyllt.

För den avlidne ska för tid till och med den 31 december året före det år då dödsfallet inträffade kunna tillgodoräknas pensionsgrundande inkomst som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet. Vid beräkningen tillämpas bestämmelsen i 12 §.

86 kap. 2 § och rubriken närmast efter paragrafen

Paragrafen är utformad på sådant sätt att ordet änkepension används i olika betydelser. Vad som föreslås reglerat i första stycket 1 är inte änkepension i dess helhet utan den huvuddel av sådan pension som framräknas på grundval av den avlidnes intjänade pensionspoäng. Det s.k. 90-procentstillägget, som nämns i första stycket 2, är ett tilläggsbelopp som utges under vissa förutsättningar. Det är således systematiskt att betrakta som en del av änkepensionen. Med hänsyn till detta bör paragrafens innehåll tydliggöras genom att ordet änkepension i punkt 1 ersätts av "en pensionsdel" och genom att ordet "ett" infogas i punkt 2 före uttrycket 90-procents-tillägg.

En korrigerig i enlighet med vad nu förordats bör leda till att den närmast följande rubriken i fetstil, som lyder "Rätten till änkepension", byggs ut med orden "som grundas på pensionspoäng". Tillägget behövs även på grund av att den därefter kommande rubriken i fetstil enligt remissens förslag lyder "Rätten till 90-procentstillägg". En rubrikändring kräver i sin tur justering av kapitlets 1 §.

88 kap. 11 och 12 §§ samt rubriken närmast före sistnämnda paragraf

Lagrådet hänvisar till vad som vid 84 kap. 7 och 8 §§ jämte rubrik har anförts om ett lämpligare uttryckssätt. Motsvarande justeringar bör göras i förevarande paragrafer och rubrik.

89 kap. 3 §

I paragrafen behandlas minskning av efterlevandepension och efterlevandestöd för en efterlevande som har rätt till livränta (yrkesskadelivränta) på grund av vissa upphävda lagar. I andra stycket punkt 1 anges att detsamma gäller en efterlevande som enligt någon annan författning eller regeringens beslut har rätt till annan livränta som bestäms eller betalas ut av Försäkringskassan. I fråga om uttrycket "någon annan författning" hänvisas till vad Lagrådet anfört därom vid 39 kap. 4 §.

91 kap. 3, 4 och 7 §§ samt 92 kap. 15 och 19 §§

I den förstnämnda paragrafen föreslås en bestämmelse i vilken anges att det som föreskrivs i underavdelning III i fråga om arbets-skada även gäller i fråga om skada som avses i 45 eller 46 kap. (dvs. skada som omfattas av det statliga personskadeskyddet respektive av bestämmelserna om krigsskadeersättning för sjömän).

Bl.a. med hänsyn till att ordet arbetsskada nämns endast i ett fåtal paragrafer i underavdelningen framstår det knappast som nödvändigt att införa den föreslagna bestämmelsen. Lagrådet förordar att 3 § får utgå och att det i de paragrafer där ordet arbetsskada nämns efter detta tillfogas "eller skada som avses i 45 eller 46 kap." eller, beträffande 92 kap. 19 §, "eller sådan skada som avses i 45 eller 46 kap." På det ställe där ordet arbetsskada nämns två gånger (91 kap. 7 §) kan det andra gången ersättas av "sådan skada".

Godtas Lagrådets förslag får omnumrering ske av 91 kap. 4–8 §§ och förekommande hänvisningar till 3 § och följande paragrafer justeras. Även 91 kap. 1 § får anpassas.

Rubriken närmast före 91 kap. 8 §

Vad Lagrådet anfört om rubriken till 15 kap. 15 § gäller även denna rubrik.

92 kap. 3 §

I bestämmelsen anges att rätten till barnlivränta upphör – bortsett från undantagsfall enligt 4 § – när barnet fyller 18 år.

Tidsangivelsen har inte formulerats i överensstämmelse med gällande rätt (5 kap. 4 § första stycket LAF). Bestämmelsen bör, eftersom någon saklig ändring inte är avsedd, ändras så att den anger att ett barn har rätt till barnlivränta för tid till och med den månad då barnet fyller 18 år, om inte något annat följer av 4 §.

92 kap. 5 §

I paragrafen hänvisas till bestämmelserna om adoptivbarn i 81 kap. 3 §. Dessa bestämmelser (egentligen: Denna bestämmelse) avser emellertid barn som ännu inte har adopterats. Ordet adoptivbarn bör därför bytas ut och förslagsvis ersättas med uttrycket barn som avses i 81 kap. 3 §.

92 kap. 15 och 19 §§

Se under 91 kap. 3, 4 och 7 §§.

94 kap. 6 §

Paragrafen reglerar vid vilken tidpunkt efterlevandeskydd före pensionstiden börjar gälla inom premiepensionssystemet. I andra stycket punkt 2 behandlas ett av de fall då efterlevandeskyddet börjar

gälla utan ettårig karenstid, dvs. redan vid utgången av den månad då ansökan kom in till Premiepensionsmyndigheten. Det åsyftade fallet är när pensionsspararen inte har fyllt 50 år då ansökan kom in och han eller hon högst tre månader dessförinnan gift sig eller fått barn. För sådant fall föreskrivs att om ett faderskap har blivit fastställt genom dom eller genom bekräftelse efter barnets födelse, fristen skall räknas från det att domen vann laga kraft eller bekräftelsen godkändes enligt 1 kap. 4 § föräldrabalken och att vid adoption fristen skall räknas från det att rättens beslut om tillstånd till adoption vann laga kraft.

Det kan konstateras att den föreslagna lydelsen av andra stycket 2 inte ger tillfredsställande klarhet om vilken frist som avses. Möjligen är det tänkt att vara en frist för att ge in ansökan om efterlevandeskydd. Emellertid handlar paragrafen inte om någon sådan frist utan om den tidpunkt vid vilken efterlevandeskyddet börjar gälla. Med hänsyn härtill tycks ordet fristen vara felvalt, även om det ansluter till uttryckssättet i gällande rätt (10 kap. 2 § andra stycket LIP).

Innebörden av bestämmelsen bör vara att utgångspunkten för att beräkna perioden om högst tre månader före tidpunkten för ansökan skall senareläggas för den händelse att pensionsspararen fått barn och faderskapet till barnet blivit fastställt genom dom eller bekräftelse. Bestämmelsen behöver omformuleras för att ge uttryck för detta. Följande lydelse av andra stycket 2 bör övervägas:

Om ... fått barn. I fråga om det fall att pensionsspararen fått barn och faderskapet har blivit fastställt genom dom eller genom bekräftelse efter barnets födelse ska tiden om högst tre månader räknas från det att domen vann laga kraft eller bekräftelsen godkändes enligt 1 kap. 4 § föräldrabalken. Vid adoption räknas tiden från det att rättens beslut om tillstånd till adoptionen vunnit laga kraft.

94 kap. 7 §

Bestämmelsen hänvisar till att det som sägs om faderskap i 6 § andra stycket 2 även gäller vid sådana föräldraskap som avses i 1 kap. 9 § föräldrabalken. Bestämmelsen är väl kortfattad. Den kan utformas tydligare om den i stället hänvisar till hur tremånaderstiden beräknas enligt 6 § andra stycket 2. Förslagsvis kan den ges följande lydelse:

Vad som föreskrivs i 6 § andra stycket 2 om hur tid som avses där räknas när faderskap har blivit fastställt genom dom eller bekräftelse tillämpas även vid föräldraskap som avses i 1 kap. 9 § föräldrabalken.

94 kap. 10–12 §§

Dessa paragrafer, som reglerar vem som kan få premiepension till efterlevande, bör ges en klarare utformning främst genom vissa ändringar av bestämmelsernas ordningsföljd. Dispositionen bör anpassas så att ordningsföljden bättre motsvarar den i gällande rätt (10 kap. 5 § LIP). Det innebär att 10 och 11 §§, efter vissa justeringar även i övrigt, kan ges följande lydelse:

10 § Vid efterlevandeskydd före pensionstiden kan premiepension till efterlevande ges ut endast till personer inom den krets som avses i 3 § första stycket 3. Pension kan ges ut till pensionsspararens barn under hela utbetalningsperioden, om barnet är under 20 år vid pensionsspararens död. Om pensionsbelopp ska betalas ut till flera barn, ska det delas lika mellan dem.

11 § Pensionsspararen kan genom ett skriftligt meddelande till Premiépensionsmyndigheten bestämma vilken eller vilka av de personer som avses i 3 § första stycket 3 som ska få premiepensionen.

Pensionsspararen får genom nytt skriftligt meddelande till myndigheten ändra det som har bestämts enligt första stycket.

Om remissförslagets 10 och 11 §§ omdisponeras enligt ovanstående får hänvisningen i 12 § till 10 § ändras till att avse 11 §.

94 kap. 13 §

Förslagets hänvisningar till 10 och 12 §§ bör utvidgas till att omfatta också 11 §, om omdisponering sker enligt vad Lagrådet förordat vid dessa paragrafer.

Vid föredragningen har framkommit att det finns behov av att komplettera förevarande paragraf dels med avseende på hur länge pensionen skall utbetalas när den som är berättigad till pensionen avlider, dels med avseende på omräkning av pensionen på grund av en sådan händelse. Sådana bestämmelser finns för närvarande i 12 kap. 6 § LIP. Utformningen av den kompletterande reglering som kan behövas får övervägas närmare under ärendets fortsatta beredning. En möjlighet kan vara att ange att bestämmelserna i 59 kap. 7 och 13 §§ (vilka gäller allmän ålderspension) skall ha motsvarande tillämpning i fall då rätten till premiepensionen övergår på den som i anledning av dödsfallet har bästa rätten till pensionen. Det bör dock vara till fördel om man kan undvika att utöka det redan alltför stora antalet hänvisningar i balken ytterligare. Helst bör således i denna paragraf direkt anges vad som skall gälla i de avseenden som komplettering behövs.

95 kap. 9 §

I paragrafen anges att premiepension till efterlevande vid förordnande om efterlevandeskydd under pensionstiden lämnas endast till en sådan person som avses i 4 §. Bestämmelsen, som inte har direkt motsvarighet i gällande rätt, har fått en oklar syftning genom hänvisningen till person som avses i 4 §. I den paragrafen regleras nämli-

gen villkor i fråga om pensionsspararens civilstånd eller samboförhållande för att pensionsspararen skall kunna få efterlevandeskydd. En omformulering är därför påkallad. Följande lydelse kan övervägas:

Premiepension till efterlevande vid efterlevandeskydd under pensionstiden ges ut endast till en person som kan härleda sin rätt från pensionssparare som avses i 4 §.

95 kap. 10 §

I paragrafen anges att, sedan pensionsspararen avlidit, de bestämmelser som avser pensionsspararen gäller för den som fått rätt till premiepension till efterlevande enligt 9 §. Dock görs vissa undantag, bl.a. ett som avser "övriga bestämmelser i detta kapitel". Detta undantag betyder att alla bestämmelser i kapitlet utom de i förevarande paragraf inte gäller för efterlevande som erhållit premiepensionsrätten. Samtidigt hänvisar paragrafen till 9 §, som alltså skulle vara undantagen, och 9 § hänvisar i sin tur till den likaledes undantagna 4 §.

Med hänsyn till det anförda framstår berörda undantag som alltför oprecist i sin föreslagna utformning. Under den fortsatta beredningen får samtliga bestämmelser i kapitlet granskas så att det blir möjligt att närmare specificera undantagets omfattning.

101 kap. 4 §

Bestämmelsen är konstruerad på liknande sätt som de bestämmelser i 19 kap. 13 och 14 §§ som avser beräkning av bidragsgrundande inkomst för rätt till underhållsstöd. Lagrådet hänvisar till vad Lagrådet anfört i anslutning till dessa paragrafer.

101 kap. 15 §

I paragrafen förklaras att bostadsbidrag till barnfamiljer beräknas enligt 17–23 §§. Det förstnämnda av dessa lagrum, som anger att bostadsbidrag inte får lämnas för fler än tre barn, utgör emellertid inte en beräkningsregel av sådant slag som de i 18–23 §§ och är för övrigt inordnad under rubriken Grundläggande bestämmelser. Hänvisningen bör därför begränsas till att omfatta endast de sistnämnda sex paragraferna.

101 kap. 27 §

I första stycket regleras hur bostadsbidrag skall beräknas om bostadskostnaden överstiger visst gränsbelopp. Gränsbeloppet bestäms genom hänvisning till "det belopp som anges i 26 §". I 26 § anges emellertid att bidrag lämnas med 75 procent av den del av bostadskostnaden per månad som överstiger 1 800 men inte 2 600 kronor. Vilket av de belopp i 26 § som åsyftas är således språkligt oklart. Uppenbarligen bör gränsbeloppet vara 2 600 kronor, vilket lämpligen anges utan hänvisning till 26 §.

102 kap. 9 §

Paragrafen gäller omprövning med anledning av att den försäkrades taxering eller studiemedel ändras efter det att slutligt bostadsbidrag bestämts och ändringen inverkar på bostadsbidragets storlek. Enligt första stycket skall i sådant fall ett nytt bostadsbidrag bestämmas om sökanden begär det eller om Försäkringskassan tar upp frågan.

Det ter sig ovisst varför lagtexten hänför sig till den försäkrade när det gäller ändrad taxering eller ändrade studiemedel men till sökanden när det gäller begäran om att få nytt bidrag bestämt. Enligt vad

som förklarats vid föredragningen skulle terminologin ha samband med att den försäkrade enligt 10 § har möjlighet att efter begäran få bostadsbidraget utbetalt till någon annan.

Lagrådet kan för sin del inte se att detta utgör skäl att variera uttryckssättet, eftersom omprövningsregleringen i förevarande paragraf tar sikte på förnyad bestämning av själva rätten till bostadsbidrag medan 10 § är begränsad till att gälla beslut om utbetalning av ett för den försäkrade fastställt bostadsbidrag till annan adressat. Lagrådet förordar att en enhetlig terminologi används, vilket med balkens konstruktion bör leda till att ordet sökanden ersätts av orden den försäkrade. Lagrådet föreslår vidare att ordet självmant infogas omedelbart efter beteckningen Försäkringskassan.

102 kap. 11 §

Bestämmelsen ger Försäkringskassan möjlighet att i undantagsfall efter framställning av socialnämnden betala ut bostadsbidraget till en lämplig person eller till nämnden. Jämfört med gällande rätt (23 § andra stycket lagen /1993:737/ om bostadsbidrag) har gjorts den ändringen, att bestämningen att bidraget skall användas för hushållets bästa har tagits bort. Detta förklaras i författningskommentaren med att denna typ av ändamålsbestämmelser bör tas bort.

Lagrådet bedömer – på motsvarande sätt som angetts vid 11 kap. 18 §, 16 kap. 18 § och 18 kap. 19 § – att ändamålsbestämningen inte framstår som obehövlig och förordar därför att den får kvarstå.

106 kap. 25 §

För beräkning av bostadstillägg preciseras i paragrafen hur den del av reduceringsinkomsten som avses i 21 § skall räknas ut. Därvid anges denna del vara 62 procent av inkomsten till den del den inte överstiger ett prisbasbelopp och 50 procent av överskjutande inkomst.

Vad som åsyftas med överskjutande inkomst är inte helt klart. Bestämmelsen blir tydligare om det senare ledet – med bättre anknytning till lydelsen av motsvarande bestämmelse i gällande rätt (11 § LBTP) – anges vara 50 procent av inkomsten till den del den överstiger ett prisbasbelopp.

110 kap. 2 §

Paragrafen, som finns under rubriken Allmänna bestämmelser, innebär att ersättningar enligt vad som anges i kapitlet skall dras in, minskas eller betalas ut till annan för försäkrade som är häktade, intagna i anstalt eller vårdas på institution eller dylikt.

Paragrafens diffusa avslutningsord "eller dylikt" reser frågan vad som avses. Först vid en närmare genomgång av kapitlet kan man sluta sig till att det kan gälla sådana fall som nämns i 12 § 1 och 4 (dvs. att den försäkrade fullgör viss tjänstgöring enligt lagen om totalförsvarsplikt respektive att den försäkrade i annat fall än som avses i 2 eller 3 och av annan orsak än sjukdom har tagits om hand på det allmännas bekostnad).

Enligt Lagrådets mening bör paragrafen ses över från grunden så att bättre täckning och precision uppnås i här nämnda avseenden. Även ordföljden i paragrafen torde behöva justeras. Om det som Lagrådet

tar upp under 4–36 §§ om kapitlets disposition skulle leda till omarbetning i linje med vad som där förordas skulle förevarande paragraf troligen kunna utgå helt.

110 kap. 3 §

I bestämmelsen anges att även den som olovligen avvikit från häkte eller anstalt eller som vistas utom anstalt med anledning av permission räknas såsom intagen.

Bestämmelsen är utformad och inplacerad som en allmän bestämmelse och avses därmed få generellt genomslag för ersättningar enligt balken som berörs i förevarande kapitel. Den har delvis motsvarighet i nuvarande 7 kap. 14 § EPL. Där har den dock knutits till en regel som begränsar garantipension enligt EPL till visst högsta belopp för den som sedan minst 30 dagar är intagen i anstalt eller är häktad. Emellertid synes med den formulering som valts i EPL den som är häktad inte kunna räknas som intagen, vilket bör vara korrekt. Vad beträffar den som är intagen i anstalt görs i EPL ett undantag från berörda begränsningsregel för tid då den pensionsberättigade vistas utanför anstalt vid utökad frigång (58 § lagen /1974:203/ om kriminalvård i anstalt, KvaL). En särskild reglering gäller också vid s.k. vårdvistelse (56 § KvaL). Dessa förhållanden gör att paragrafens innehåll och utformning behöver analyseras och övervägas närmare. Enligt Lagrådets mening kan samtidigt prövas om en generell lagregel är påkallad eller om frågan med fördel kan överlämnas till rättstillämpningen.

110 kap. 4–36 §§

Efter de allmänna bestämmelserna i 2 och 3 §§ följer en rad bestämmelser som är speciellt utformade och avpassade för respektive

förmånsslag men som likväl har sammanförts i kapitlet såsom gemensamma bestämmelser (se 108 och 109 kap.). Dispositionen i denna del kan ifrågasättas. Det gäller här bestämmelser av materiell innebörd som har sådant saksamband med grundreglerna om förmånerna att en uppdelning enligt förslaget ter sig olämplig. Varken utrymmesmässigt eller på annat sätt tycks det uppkomma någon påtaglig vinst genom sammanföringen och inordnandet under gemensamma bestämmelser. Enligt Lagrådets mening bör dispositionen omprövas med sikte på att de aktuella bestämmelserna hänförs till de förmånsavsnitt där de materiella bestämmelserna i övrigt finns.

110 kap. 5 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 18 § fjärde stycket AFL, dock att det inte längre anges för vilket ändamål ersättningen skall användas. I nuvarande lagstiftning föreskrivs uttryckligen att föreståndaren för inrättningen uppbär medlen för att använda dessa till kvinnans och barnets nytta. Enligt Lagrådets mening är det av vikt att denna ändamålsbestämning får stå kvar i lagtexten, särskilt som den syftar till att tillgodose att utsatta människor verkligen får del av de förmåner de är berättigade till. Jfr även de synpunkter som Lagrådet lämnat i likartade frågor under 11 kap. 18 §, 16 kap. 18 §, 18 kap. 19 § och 102 kap. 11 §.

110 kap. 13, 19, 27 och 31 §§

I dessa paragrafer fastläggs en skyldighet för den som får förmåner vid sjukdom eller arbetsskada m.m., vissa familjeförmåner, förmåner vid ålderdom eller förmåner till efterlevande att betala för sitt uppehälle under vistelse i familjehem eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten för angivna ändamål. För den som får förmåner vid

ålderdom anges sådan skyldighet även när denne är häktad eller intagen i anstalt. Av 38 och 39 §§ följer att betalning för kostnaderna för uppehälle i nämnda fall sker genom att Försäkringskassan gör avdrag med visst belopp från den ifrågavarande ersättningen när den skall betalas ut.

Bestämmelserna om betalningsskyldighet är av sådan rättslig karaktär att de egentligen inte hör hemma i en socialförsäkringsbalk. Den i förslaget valda dispositionen som innebär att bestämmelserna har separerats från bestämmelserna om att avdrag görs genom Försäkringskassans försorg framstår därför som olycklig. Som Lagrådet ser det bör en tydligare koppling mellan betalnings- och avdragsbestämmelserna eftersträvas. I vart fall bör en hänvisning till avdragsbestämmelserna föras in i förevarande paragrafer om betalningsskyldighet.

110 kap. 17 §

I bestämmelsen görs ett undantag från huvudregeln i 16 § om att sjukersättning och aktivitetsersättning inte utges till en försäkrad för tid efter det att denne sextio dagar i följd varit frihetsberövad på grund av intagning i anstalt. Undantaget avser enligt förslaget tid då den försäkrade vistas utanför anstalt enligt 58 § KvaL, dvs. vid utökad frigång.

Under föredragningen har upplysts att undantagsbestämmelsen bör utvidgas till att omfatta även tid då den intagne är beviljad s.k. vårdvistelse enligt 56 § KvaL. Lagrådet noterar att en sådan komplettering behövs för att nuvarande rättsläge inte skall ändras (se 16 kap. 20 § första stycket AFL, som innefattar ett undantag för vårdvistelse).

110 kap. 26 §

I paragrafens första mening upplyses om att de följande 27–29 §§, vilka reglerar skyldigheten att i vissa fall betala för uppehälle, gäller allmän ålderspension och äldreförsörjningsstöd. Enligt vad som framkommit vid föredragningen bör bestämmelsen även omfatta särskilt pensionstillägg. Komplettering bör enligt Lagrådets mening ske på sätt som nu sagts.

I paragrafens andra mening anges att vad som sägs om bostadstillägg i 35 och 36 §§ skall tillämpas även när det gäller äldreförsörjningsstöd. Bestämmelsen i denna mening har enligt vad som uppgetts vid föredragningen tillkommit mot bakgrund av att 6 § lagen om äldreförsörjningsstöd hänvisar till 7 § LBTP, vars andra och tredje stycken har fått sin motsvarighet i 35 och 36 §§ i detta kapitel. Denna hänvisning i gällande rätt skulle dock inte vara korrekt såvitt avser 7 § tredje stycket LBTP, som tillfogats efter beslut i ett särskilt lagstiftningsärende. Slutsatsen skulle bli att bestämmelsen i andra meningen av förevarande paragraf bör begränsas till att avse 35 §, medan hänvisningen till 36 § skulle utgå. Lagrådet anser sig inte ha tillräckligt underlag för att ta ställning i denna del utan får förutsätta att den fortsatta beredningen ger besked i frågan.

110 kap. 30 § och rubriken närmast före paragrafen

I första stycket föreslås med avseende på den som får omställningspension eller änkepension och garantipension till sådan pension att, om denne sedan minst 30 dagar i följd är intagen i anstalt eller är häktad, garantipensionen skall från och med den trettioförsta dagen lämnas med högst ett belopp som innebär att denna tillsammans med omställnings- eller änkepensionen uppgår till 4,5 procent av prisbasbeloppet per månad.

Vid jämförelse med gällande rätt (7 kap. 14 § första stycket EPL), som inte avses bli ändrad i sak, framgår att den föreslagna bestämmelsen behöver justeras i visst avseende. Bestämmelsen skall rätteligen inte gälla den som får omställningspension eller änkepension utan enbart ta sikte på den som får garantipension till sådan pension. Lydelsen liksom rubriken i kursivstil närmast före paragrafen bör korrigeras i enlighet härmed.

I fråga om andra stycket bör – likaledes med hänsyn till innebörden av gällande bestämmelse – komplettering ske så att undantag från begränsningen i första stycket skall avse inte bara fall då den pensionsberättigade vistas utanför anstalt vid utökad frigång enligt 58 § KvaL utan även vid fall av vårdvistelse enligt 56 § samma lag.

110 kap. 36 §

Syftet med paragrafen torde vara att i fråga om den som är intagen i anstalt och avtjänar fängelsestraff som överstiger två år föreskriva särskilda begränsningar av den tid för vilken bostadstillägg lämnas. Av paragrafen framgår emellertid inte uttryckligen att fråga skall vara om en försäkrad som har rätt till bostadstillägg. Innebörden kan därför misstolkas, särskilt som den aktuella regleringen i motsats till motsvarigheten i gällande rätt har brutits ut till en egen paragraf. I klarhetens intresse bör paragrafen inledas enligt följande:

I fråga om en försäkrad som har rätt till bostadstillägg och som är intagen i anstalt och avtjänar fängelsestraff i mer än två år utges bostadstillägg under längst...

110 kap. 37 §

Paragrafen reglerar hur ersättning skall beräknas när ersättningen skall betalas ut för del av en kalendermånad i fall som kapitlet avser.

Enligt Lagrådets mening behöver andra styckets undantagsbestäm-
melse, som enbart nämner sjuklön, byggas ut i förtydligande syfte.

Följande lydelse kan övervägas:

Bestämmelserna i första stycket gäller inte för förmåner som är att
beteckna som dagersättningar eller för sjuklön oavsett hur denna
beräknas.

Rubriken närmast före 110 kap. 38 §

Rubriken, som lyder Hur den försäkrade ska betala för sitt uppehälle
och som avses täcka 38–40 §§, är inte väl avpassad efter innehållet i
paragraferna. Dessa ger nämligen ett handlingsmönster för Försäk-
ringskassans handläggning av utbetalning av ersättning i fall då den
försäkrade skall betala för kostnader för uppehälle. De anger där-
emot inte hur den försäkrade skall agera. Rubriken kan lämpligen
ändras till "Avdrag för kostnader för uppehälle".

110 kap. 40 §

I bestämmelsen anges att om den försäkrade samtidigt får flera
ersättningar enligt balken, endast ett avdrag skall göras från de
sammantagna förmånerna.

På motsvarande sätt som Lagrådet anfört vid 45 kap. 17 § och
46 kap. 4 § synes bestämmelsen på grund av att ordet "samtidigt"
används inte med önskvärd precision ge uttryck för vad som avses.
Bestämmelsen bör därför, med viss justering även i övrigt, kunna ges
följande lydelse:

Om den försäkrade får flera förmåner enligt denna balk för samma
tid, ska endast ett avdrag göras från de sammanlagda ersättning-
arna.

111 kap. 5 §

I paragrafens första stycke behandlas utbetalning av retroaktivt beviljad periodisk ersättning enligt balken till socialnämnden i fall då den som har rätt till ersättningen har fått bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen. Enligt föreslagen lydelse skall sådan utbetalning, med de begränsningar som följer av bestämmelsen, alltid ske när socialnämnden begär det.

Enligt motsvarande bestämmelser i gällande rätt (bl.a. 17 kap. 1 § AFL) ges enbart en möjlighet för Försäkringskassan att i dessa fall besluta om utbetalning till socialnämnden. Eftersom ändring i sak inte torde vara avsedd skall ordet "ska" på två ställen i första stycket bytas ut mot "får".

I andra stycket görs undantag från första styckets samordningsreglering med avseende på assistansersättning och sjuklön från en arbetsgivare. Undantag bör dock också göras i fråga om barnbidrag.

111 kap. 7 §

I första stycket finns en bestämmelse om att indragning av efterlevandepension, efterlevandestöd eller efterlevandelivränta skall ske, om den som är berättigad till ersättningen genom brottslig gärning uppsåtligen har berövat den avlidne livet eller medverkat till brottet enligt 23 kap. 4 eller 5 § brottsbalken.

Bestämmelsen har blivit felaktigt utformad såsom en regel om indragning av ersättning till vilken den efterlevande är berättigad. Den bör i stället i överensstämmelse med nuvarande 7 kap. 7 § EPL, till vilken 6 kap. 7 § LAF hänvisar, ange att den efterlevande inte har rätt till ersättning efter den avlidne.

I andra stycket skall som följd av nyssnämnda jämkning av första stycket ordet "även" utgå. Dessutom bör ordet "sägs" bytas ut mot "anges".

111 kap. 12 §

Som huvudregel i fråga om preskription gäller enligt första stycket att preskription inträder om ersättning som har beslutats enligt balken inte har lyfts före utgången av andra året efter det år då beloppet blev tillgängligt för lyftning. Undantag anges gälla i fråga om sjuklön som betalas ut av en arbetsgivare. Av andra stycket framgår att preskriptionslagen inte gäller i fråga om enskilda fordringar på pension enligt balken om inte annat följer av första stycket.

Paragrafen behöver kompletteras i olika hänseenden. Sålunda följer av specialreglerna om preskription i 13–15 §§ att uttryckligt undantag måste göras även beträffande barnbidrag, underhållsstöd och bilstöd. Detta sker lämpligen genom tillägg sist i första stycket av orden "... och inte heller i fall som avses i 13–15 §§". Vidare behöver andra styckets undantag från preskriptionslagen specificeras närmare än som skett. I stället för fordringar på pension enligt balken torde få anges fordringar på allmän ålderspension, särskilt pensions-tillägg samt efterlevandepension och efterlevandestöd.

112 kap. 3 §

I paragrafen anges att återbetalningskrav i fråga om vissa efterlevandeförmåner kan ställas även då förutsättningarna i 2 § första stycket är uppfyllda när det gäller den avlidne.

Bestämmelsens utformning gör det onödigt svårt att få grepp om innebörden. Lagrådet förordar att bestämmelsen förtydligas genom att dess senare del utformas enligt följande:

... kan återbetalningskrav ställas även då den avlidne är den som på sätt som anges i 2 § första stycket har orsakat att ersättning betalats felaktigt eller med ett för högt belopp.

112 kap. 8 §

Paragrafen innehåller liksom sin motsvarighet i 20 § första stycket första meningen lagen om underhållsstöd en långtgående återbetalningsskyldighet för enskild. Förutsättningen för uppkomsten av sådan skyldighet är endast att underhållsstödet har lämnats felaktigt eller med för högt belopp. Någon hänsyn till hur den felaktiga utbetalningen har uppstått eller om den enskilde har bort inse att han har uppburit för mycket i ersättning behöver inte tas. Det saknar med andra ord betydelse om Försäkringskassan har gjort fel vid handläggningen av ärendet eller om någon annan än adressaten har lämnat felaktiga uppgifter. Om denna typ av återbetalningsregel, se bl.a. Strömberg i Förvaltningsrättslig tidskrift 1987 s. 306–308. Även regeln om återbetalning av bostadsbidrag i förslagets 9 § har en liknande konstruktion men här mildras strängheten genom generösa eftergiftsregler i förslagets 12–14 §§. I fråga om återbetalning av underhållsstöd har i förarbetena till 20 § underhållsstödslagen tvärtom framhållits att möjligheten till eftergift skall tillämpas återhållsamt (prop. 1995/96:208 s. 91). När de nuvarande återbetalningsreglerna förs samman i ett kapitel framstår regeln om återbetalning av underhållsstöd som onödigt sträng. Det finns knappast några skäl till att den som uppbär underhållsstöd skall vara underkastad en längre gående återbetalningsskyldighet än den som åvilar mottagare av andra ersättningar enligt den föreslagna balken. Även om det inte ligger inom ramen för detta lagstiftningsärende att göra sakliga ändringar bör en sådan oberättigad skillnad kunna rättas till.

112 kap. 10 §

I paragrafen begränsas återbetalningsskyldigheten för den försäkrade i fall då ett interimistiskt beslut om ersättning har fattats och det senare bestäms att ersättning inte skall lämnas eller lämnas med lägre belopp.

En komplettering behövs så att begränsningen omfattar inte bara den försäkrade utan – med anknytning till vem som omfattas av huvudregeln om återbetalning i 2 § – även den som annars har fått ersättningen. För att uppnå detta kan förslagsvis orden ”är den försäkrade inte skyldig att” ersättas av orden ”föreligger inte skyldighet att”.

113 kap. 2 §

I paragrafen anges att det i denna underavdelning (avseende gemensamma bestämmelser om handläggning m.m.) bl.a. finns bestämmelser som gäller utöver eller i stället för bestämmelserna i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen. Med denna föga precisa utformning ges läsaren knappast någon vägledning. Snarare skapas oklarhet om innebörden. Eftersom paragrafen inte kan antas fylla någon funktion för praktisk tillämpning kan den avvaras. Lagrådet föreslår att den utgår.

114 kap. 2 §

I andra stycket föreskrivs att vissa uppräknade paragrafer i kapitlet gäller på motsvarande sätt vid handläggningen av ärenden enligt balken hos Premiepensionsmyndigheten. Sålunda nämns bl.a. 8 och 10 §§ men inte 9 §.

Enligt vad som uppgetts vid föredragningen skall också sistnämnda paragraf tas med i uppräknningen, eftersom den kan vara av relevans i fråga om efterlevandeskydd inom premiepensionssystemet. Lagrådet förutsätter att komplettering sker i enlighet härmed.

114 kap. 6 §

Med avseende på hänvisningen i första stycket 2 till punkt 8 i 15 § LSS erinrar Lagrådet om vad Lagrådet anfört i samma fråga vid 54 kap. 6 §.

114 kap. 9 §

I paragrafen anges att bestämmelserna i 4, 7 och 8 §§ gäller även i fråga om (helst: sådan) ansökan om något annat än en förmån som skall göras enligt en bestämmelse i balken.

Enligt uppgift vid föredragningen har 7 §, som innehåller en erinran om att uppgifter kan behöva lämnas enligt 13 §, felaktigt kommit att nämnas i paragrafen. Korrigering får ske under den fortsatta beredningen.

114 kap. 13 §

Bestämmelsen i första stycket saknar motsvarighet i gällande rätt. Enligt bestämmelsen skall Försäkringskassan se till att ärendet blir tillräckligt utrett. Regeln har en enkel konstruktion och omfattar alla slags ärenden enligt balken (förslagets 114 kap. 2 §). Det är uppenbarligen svårt att generellt ange utredningsskyldighetens omfattning, eftersom ärendena kan vara av varierande slag och förhållandena inom samma ärendekategori kan skifta från fall till fall. Det är därför förståeligt om den föreslagna regeln endast konstrueras som ett

slags riktmärke. Vad som dock inte kommer till klart uttryck i regeln är att utredningsskyldighetens omfattning kan bero av ärendets beskaffenhet. Det anses exempelvis att en sökande av en förmån i princip skall visa att han uppfyller förutsättningarna för att erhålla denna. Försäkringskassan kan i ett sådant fall fullgöra sin utredningsskyldighet genom att anvisa den enskilde hur denne bäst kan styrka sina påståenden. Kassans utredningsskyldighet blir väsentligt mera omfattande om kassan överväger att meddela ett för den enskilde betungande beslut, t.ex. ett beslut om återkrav eller indragning eller nedsättning av ersättning. Det kan också inom en och samma förmånstyp, t.ex. underhållsstöd eller bostadsbidrag, förekomma skilda slag av ärenden som kan återverka på kassans utredningsskyldighet.

En formulering av bestämmelsen som bättre skulle kunna ge uttryck för det ovan anförda är exempelvis:

Försäkringskassan ska se till att ärendet blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver.

En konsekvens som följer av att Försäkringskassan får en lagstadgad utredningsskyldighet är att kassan som part i ett mål hos förvaltningsdomstol för med sig ett utredningsansvar som kan återverka på målets handläggning och omfatta bl.a. skyldighet för kassan att föra något i bevisning. Denna konsekvens bör beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Till det anförda, se JO 1996/97 s. 135.

114 kap. 14 §

I den föreslagna paragrafen anges i fyra punkter vilka utredningsbefogenheter Försäkringskassan har vad gäller bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av balken. Förslagor till paragrafen finns i AFL. De avser främst ärenden om rätt till

sjukpenning, rehabiliteringsersättning, sjukersättning eller aktivitetsersättning samt behovet av rehabilitering. Befogenheterna synes vara avpassade till den i dessa ärenden ofta förekommande frågan huruvida eller i vad mån arbetsförmågan är nedsatt på grund av sjukdom.

Den föreslagna paragrafen kommer att omfatta alla slags ersättningar enligt balken. Den blir således tillämplig även på sådana former av ersättningar som i dag kallas bidrag men som i balken betecknas som socialförsäkringar. Hit hör exempelvis barnbidraget, underhållsstödet, adoptionsbidraget och bilstödet. Beträffande dessa innebär paragrafen väsentligt utökade utredningsbefogenheter för Försäkringskassan. Bland befogenheterna märks särskilt möjligheten att besöka den försäkrade. Såsom förslaget är utformat, avgör kassan själv när denna lagstadgade befogenhet är behövlig. Orden "När det behövs" innebär därför inte någon egentlig begränsning av vad kassan äger företa sig. Det måste naturligtvis finnas starka skäl för att införa en möjlighet för kassan att göra hembesök eller att eljest besöka den enskilde inom ramen för ärenden rörande de nämnda slagen av bidrag. Här måste vägas in att det för denne oftast är ett integritetskänsligt ingrepp som kassan förfogar över. Om den enskilde skulle vägra att ta emot kassans besök, kan följden bli att ersättningen dras in eller sätts ned (114 kap. 48 § i förslaget).

Någon förklaring till att området för kassans utredningsbefogenheter vidgas ges inte. I det fortsatta beredningsarbetet bör övervägas om inte utredningsbefogenheterna bör begränsas till sådana fall där dessa befogenheter redan finns. Som exempel på en begränsning av här åsyftat slag kan nämnas bestämmelserna i 114 kap. 52 § i förslaget.

114 kap. 17 §

Enligt första stycket ges Försäkringskassan möjlighet att när det gäller tillfällig föräldrapenning som avses i 13 kap. 17 § andra meningen och 24 § kräva att en förälder ger in ett särskilt intyg av arbetsgivaren eller annan som kan ge upplysning om arbetsförhållandena. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 4 kap. 13 § tredje stycket AFL, som gäller krav för rätt till tillfällig föräldrapenning i fall som avses 10 § andra stycket andra meningen eller 11 § tredje stycket andra meningen av samma kapitel.

Vid föredragningen har väckts frågan om inte ett fel uppstått i gällande rätts reglering såvitt avser hänvisningen till 10 § andra stycket andra meningen. Vid närmare undersökning finner man att det i samband med en lagändring år 2002 i 4 kap. 10 § AFL – varvid en ny andra mening infogades i andra stycket och den tidigare andra meningen blev en tredje mening i stycket – inte gjordes någon följdändring av den berörda hänvisningen i 4 kap.13 § (se härom prop. 2002/03:2 och SFS 2002:1137). Någon korrigerings av detta fel av saklig betydelse har därefter inte skett.

Mot bakgrund av det anförda bör lagrådsremissens förslag justeras så att felet, som nu ter sig uppenbart, inte förs över till balken. Då motsvarigheten till 4 kap. 10 § andra stycket tredje meningen återfinns i förslagets 13 kap. 18 § skall detta lagrum nämnas i stället för 17 § i samma kapitel. Lagrådet förordar även en redaktionell jämkning genom att orden ”tillfällig föräldrapenning som avses i” ändras till ”tillfällig föräldrapenning i fall som avses i”. Detta med hänsyn till att det inte är fråga om en särskild form av tillfällig föräldrapenning som åsyftas.

114 kap. 28 §

Här föreskrivs att bestämmelserna om utredningsåtgärder i 13 § samt 14 § 1 och 2 i tillämpliga delar gäller även betalningsskyldiga för underhållsstöd (första strecksatsen) och efterlevande i fråga om deras rätt till efterlevandeförmåner (andra strecksatsen).

Bestämmelsen har såvitt gäller efterlevande (andra strecksatsen) sin motsvarighet i 8 kap. 9 § EPL. Där regleras emellertid enbart en uppgiftsskyldighet, men inte några utredningsåtgärder. Enligt vad Lagrådet kan finna omfattas efterlevande som kan ha rätt till efterlevandeförmåner direkt av uppgiftsskyldigheten enligt 13 § andra stycket. Det framstår därför som överflödigt att särskilt nämna efterlevande i förevarande paragraf. Lagrådet förordar således att andra strecksatsen i paragrafen utgår. Vidare är det med hänsyn till innehållet i 13 § andra stycket motiverat att i den kvarstående delen av paragrafen infoga orden "och uppgiftsskyldighet" omedelbart efter ordet "utredningsåtgärder".

114 kap. 29 §

Begreppet myndighet i regeringsformen innefattar – förutom förvaltningsmyndighet – regeringen och domstol. Det bör i det fortsatta arbetet övervägas om regeringen och domstol verkligen skall ha sådan uppgiftsskyldighet som anges i paragrafen.

114 kap. 33 §

I bestämmelsen föreskrivs på motsvarande sätt som i 15 kap. 12 § LIP om skyldighet för den som är ansvarig för grundutbildning av totalförsvarspliktiga att underrätta Totalförsvarets pliktverk om utbe-

tald dagersättning samt i förekommande fall om utbildningen har avbrutits.

Bestämmelsen ter sig främmande i socialförsäkringsbalken eftersom den inte omnämner någon förmån som regleras i balken och inte gäller underrättelse som skall lämnas till Försäkringskassan eller annat socialförsäkringsorgan. Visst samband med balken finns såttill-vida att uppgifter av det slag som avses i bestämmelsen torde ha betydelse för bestämmande av pensionsgrundande belopp för plikttjänstgöring. Å andra sidan framgår inte hur Försäkringskassan får del av uppgifterna från pliktverket. Frågan om uppgiftsskyldigheten skall vara reglerad i balken och i så fall hur bestämmelsen härom skall kompletteras och utformas bör enligt Lagrådets mening övervägas ytterligare under den fortsatta beredningen.

114 kap. 34 §

Bestämmelsen ålägger den som driver en skola att lämna de uppgifter som behövs i fråga om förlängt barnbidrag. Andra bestämmelser i samma avsnitt (29–31 §§) förutsätter att uppgiftsskyldighet uppkommer då begäran om uppgifterna görs. Det är naturligtvis inte lätt för en utomstående att avgöra om en uppgift behövs i fråga om förlängt barnbidrag. Det bör därför övervägas om bestämmelsen skall ges följande lydelse:

Den som driver en skola ska på begäran lämna de uppgifter som behövs i fråga om förlängt barnbidrag.

114 kap. 39 §

I bestämmelsen görs undantag från sekretess för utlämnande av uppgifter om ersättningar till vissa organ i angivet samordningssyfte. Bestämmelsen riktar sig till varje annan myndighet som har till uppgift

att handlägga ärenden om ersättning enligt balken eller enligt lagstiftning om annan jämförbar ekonomisk förmån. Bestämmelsen har motsvarighet i 20 kap. 9 a § AFL såvitt avser utbetald ersättning enligt lagstiftningen om allmän försäkring eller arbetsskadeförsäkring eller lagstiftning om jämförbar ekonomisk förmån.

Bestämmelsen i föreslagen allmän utformning får ett avsevärt vidgat tillämpningsområde jämfört med nuvarande reglering. Uttrycket "annan jämförbar ekonomisk förmån" kommer helt enkelt att få en annan innebörd. Författningskommentaren belyser inte den faktiska innebörden av utvidgningen och ger inte underlag för bedömning av i vad mån utvidgningen är påkallad. Med hänsyn till att fråga är om en sekretessbrytande bestämmelse bör behovet av bestämmelsen och möjligheterna att klarare och snävare avgränsa bestämmelsens tillämpningsområde övervägas närmare under den fortsatta beredningen.

114 kap. 44 §

Enligt den föreslagna paragrafens första stycke skall den som ansöker om, har rätt till eller annars får en förmån enligt denna balk anmäla sådana ändrade förhållanden som "påverkar rätten till eller storleken av förmånen". I denna del finns en motsvarighet främst i 20 kap. 8 § första stycket AFL, till vilket lagrum hänvisning sker i flera försäkrings- och bidragsförfattningar.

I paragrafens andra stycke finns som en nyhet en icke uttömmande uppräknig under åtta punkter av faktorer som anmälningsskyldigheten i första stycket "kan avse". Vidare föreskrivs i tredje stycket att det när det anses motiverat får krävas att uppgifterna lämnas på sätt som avses i 4 §. Detta innebär bl.a. att uppgifterna skall lämnas på heder och samvete.

Det framgår av bestämmelserna i 112 kap. (se bl.a. 2 §) att den som har underlåtit att fullgöra sin anmälningsskyldighet kan komma att återkrävas på för högt utbetalat belopp. En annan påföljd som kan drabba den som brustit i att fullgöra sin uppgiftsskyldighet är att han kan komma att straffas med stöd av den nya bidragsbrottslagen (2007:612). Bl.a. föreskrivs i 2 § att den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med ett för högt belopp, döms för *bidragsbrott* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Vidare framgår av 4 § att den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning som avses i 2 §, döms för *vårdslöst bidragsbrott* till böter eller fängelse i högst ett år. Bestämmelser om *grovt bidragsbrott* finns i 3 §.

Som har framgått redan av inledningen av Lagrådets yttrande är förslaget till socialförsäkringsbalk av så komplicerat slag att det knappast låter sig göras för den enskilde att fullt ut förstå vilka omständigheter som kan komma att påverka "rätten till eller storleken av" en viss förmån. Samtidigt kan alltså ett åsidosättande av uppgiftsskyldigheten enligt den föreslagna paragrafen leda till både återkrav och straff. När uppgiftsskyldigheten kan få så långtgående konsekvenser för den enskilde är det ett rättssäkerhetskrav att denne ur själva lagtexten har möjlighet att utläsa i vilket hänseende han är skyldig att lämna uppgifter. Den allmänt hållna bestämmelsen om anmälningsskyldighet med en icke uttömmande uppräknings av omständigheter som "kan avses" uppfyller inte sådana grundläggande krav. Visserligen finns genom 3 kap. 5 § lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter redan en paragraf som i utformningen har vissa likheter med den nu föreslagna. Enligt

Lagrådets mening är detta i förevarande fall inte ett tillräckligt skäl när nu avsikten är att utforma en socialförsäkringsbalk som rymmer ett stort mått av rättssäkerhet och där balkens innehåll skall bli lättförståeligt och lättillgängligt för de många människor som berörs av bestämmelserna. Till detta bör läggas att den enskilde på skatteområdet har, särskilt numera, en helt annan ledning och stöd för sitt uppgiftslämnande genom självdeklarationsblanketten och det som hör till denna. Enligt Lagrådets mening måste därför den här aktuella paragrafen utformas så att det konkret framgår vilka förhållanden den enskilde är skyldig att lämna uppgifter om för att fullgöra sin anmälningsskyldighet för att erhålla eller för att få behålla en viss förmån enligt socialförsäkringsbalken.

114 kap. 50 §

Bestämmelsen ger möjlighet för Försäkringskassan att dra in eller sätta ned sjukpenning vid underlåtenhet att styrka nedsättning av arbetsförmågan genom läkarintyg inom den tid som föreskrivs i 30 kap. 20 § eller att ge in sådan särskild försäkran som avses i 19 §.

Framför allt hänvisningen till 30 kap. kan leda till viss osäkerhet om sanktionsbestämmelsen omfattar arbetsskadesjukpenning, som regleras i 42 kap. För att undvika oklarhet förordar Lagrådet att hänvisningen till 30 kap. 20 § utgår och ersätts av orden "inom sju dagar efter sjukanmälningsdagen". Vidare bör en redaktionell jämkning ske genom att uttrycket "låter bli" ersätts av "underlåter". Bl.a. uppnås därmed en anpassning till rubriken före paragrafen.

114 kap. 51 §

Här bör göras en motsvarande redaktionell jämkning som den som förordats vid föregående paragraf.

116 kap. 4 §

Lagrådet noterar att paragrafen behöver kompletteras med en undantagsregel avseende indragning eller minskning av beslutad assistansersättning. Kompletteringen behövs för att uppnå överensstämmelse med gällande rätt (8 § LASS). Lagrådet föreslår tillägg av ett nytt andra stycke av följande lydelse:

Interimistiska beslut om ersättning enligt 3 § får inte fattas i ärenden om assistansersättning.

117 kap. 10 §

Bestämmelsen i andra stycket andra meningen, som i och för sig också finns i gällande rätt, har en konstruktion som avviker från omprövningsregler på andra rättsområden och som i praktiken kan få olyckliga konsekvenser för enskild. Bestämmelsen innebär att ett överklagande av ett beslut anses som en begäran om omprövning av beslutet om inte omprövning redan skett. Trots att den enskilde redan överklagat beslutet måste han, om han är missnöjd även efter omprövningen, överklaga ytterligare en gång för att få till stånd en domstolsprövning, ty Försäkringskassan lämnar inte över det första överklagandet till länsrätt eftersom detta enligt lagen skall anses som en begäran om omprövning. På andra rättsområden kommer ett överklagande även fortsättningsvis att uppfattas som ett överklagande och därför vidarebefordras till domstol. Många enskilda har till följd av den speciella överklaganderegeln inom socialförsäkringen antagligen gjort kännbara rättsförluster under årens lopp. En enskild tror naturligtvis att det är tillräckligt om han en gång överklagat ett beslut. Eftersom balkens tillkomst medför sakliga ändringar i vissa andra processuella regler, borde också den ovan behandlade regeln ges ett mera normalt innehåll.

117 kap. 22 §

För det fall att en begäran om omprövning eller ett överklagande har avvisats anges i paragrafen att avvisningsbeslutet överklagas i samma ordning som beslutet i huvudsaken. Detta är en ny bestämmelse för vissa socialförsäkringsgrenar och innebär i dessa delar att avsteg görs från gällande rättspraxis beträffande avvisning av för sent inkomna skrivelser med begäran om omprövning eller med överklagande (se RÅ 2001 ref. 40). Författningskommentaren kan behöva tydliggöra att så är fallet. Lämpligt bör också vara att i kommentaren redovisa den närmare innebörden i fråga om tillkommande möjligheter till ändring av desertationsbeslut och i fråga om förlängd tidsfrist för överklagande av sådana beslut.

117 kap. 23 §

I punkten 7 av paragrafen anges att beslut enligt 26 kap. 9 § andra stycket gäller återbetalning av sjuklönegaranti. Under 26 kap. 9 § ovan har anmärkts att med hänsyn till terminologin i balken (se 112 kap.) ordet återbetalas bör bytas ut mot förslagsvis orden betalas tillbaka. En sådan ändring förutsätter en följdändring i 117 kap. 23 §.

117 kap. 24 §

Enligt paragrafen begränsas rätten att överklaga Försäkringskassans och allmän förvaltningsdomstols beslut i ärenden om sjuklön till att gälla vissa beslut som anges i tre punkter. I punkt 1 nämns beslut som anges i 23 § 2–4, 6 och 7. Däremot tas inte med beslut enligt 23 § 1, dvs. beslut som avses i 114 kap. 27 § om ersättning till arbetstagare för kostnader för undersökning och utlåtande över undersökning i samband med ansökan om högriskskydd.

Enligt Lagrådets mening behöver punkt 1 kompletteras så att begränsningen av överklaganderätten inte omfattar sådana beslut om kostnadsersättning som nu nämnts. Punkt 1 skulle därmed komma att gälla beslut som avses i 23 § 1–4, 6 och 7. En sådan komplettering medför att överensstämmelse i sak uppnås med nuvarande lagstiftning (28 § andra stycket SjlL).

117 kap. 29 §

Bestämmelsen i tredje stycket gäller tidsfristen för att begära omprövning av beslut om fastställande av pensionsrätt och pensionspoäng.

Bestämmelsen bör i enlighet med nuvarande 13 kap. 11 § första stycket tredje meningen LIP (lydelse enligt SFS 2007:1010) kompletteras så att den omfattar även beslut som avser fastställande av pensionsgrundande belopp. Därjämte bör tredje stycket jämkas redaktionellt genom att orden "om inkomstgrundad ålderspension" utgår samt genom att ordet "och" ersätts av "eller".

117 kap. 32 §

I första stycket andra meningen föreskrivs att omprövning till den enskildes nackdel av ett beslut om allmän ålderspension får ske endast när det finns anledning till det enligt 33 och 34 §§.

Avsikten lär inte kunna vara att anledning till omprövning skall krävas enligt såväl 33 § som 34 §. Med anpassning till hur motsvarande reglering är utformad i gällande rätt (13 kap. 13 § LIP) skall därför ordet "och" ersättas av "eller", varvid endast ett paragraftecken skall kvarstå.

117 kap. 35 §

I första stycket anges att 10–19, 21, 22 och 36–40 §§ tillämpas vid överklagande av Försäkringskassans, Skatteverkets, Premiepensionsmyndighetens och allmän förvaltningsdomstols beslut i ärenden om allmän ålderspension. I andra stycket görs undantag med avseende på 12 och 13 §§ i fråga om beslut som har meddelats av Skatteverket och Premiepensionsmyndigheten. I tredje stycket hänvisas i fråga om överklagande av beslut om pensionsgrundande inkomst till vad som sägs i de i första och andra styckena angivna bestämmelserna samt 36–38 och 40 §§ om Försäkringskassan och det allmänna ombudet i stället skall avse Skatteverket och det allmänna ombudet hos Skatteverket.

Paragrafens hänvisningar i andra och tredje styckena behöver överarbetas och anpassas till innehållet i gällande bestämmelser i LIP. Undantaget i andra stycket bör begränsas till beslut som har meddelats av Premiepensionsmyndigheten. Eftersom 12, 13 och 36–40 §§ hör till de i första stycket angivna bestämmelserna uppkommer dubbla hänvisningar genom det sätt varpå tredje stycket har blivit utformat. Detta bör rättas till vid de närmare överväganden om paragrafens innehåll som behövs under ärendets fortsatta beredning.

118 kap. 6 §

Paragrafen gäller i vad mån personuppgiftslagen (1998:204) är tillämplig vid behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration. Vidare anges att en myndighet inom socialförsäkringens administration är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som den utför.

Samlingsbegreppet socialförsäkringens administration används i balkförslaget i rubriken till 2 kap. 1 § och innebörden framgår av lagrummet efter rubriken. Begreppet omfattar där Försäkringskassan, Premiepensionsmyndigheten och Skatteverket. I den nuvarande lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration innefattas emellertid enbart Försäkringskassan och Premiepensionsmyndigheten. Förslaget innebär således att Skatteverket kommer att avses med bestämmelserna i förevarande paragraf. Därigenom uppstår till synes en dubbelreglering, eftersom Skatteverket omfattas av särskild lagstiftning om behandling av uppgifter i skatteförvaltningens beskattningsverksamhet. Mot denna bakgrund föreslår Lagrådet att uttrycket "inom socialförsäkringens administration" utgår ur paragrafen och att bestämmelserna i stället utformas med sikte på Försäkringskassans och Premiepensionsmyndighetens behandling av personuppgifter.

Som framgår av författningskommentaren till förevarande paragraf har inte till balken förts över någon motsvarighet till 33 § i den nämnda lagen om behandling av personuppgifter avseende möjligheten att överklaga beslut enligt lagen. Skälet härtill är att 32 § personuppgiftslagen sedan den 1 januari 2007 innehåller en regel som svarar mot nämnda 33 §. Mot denna bakgrund kan ifrågasättas om inte balken av tydlighetsskäl bör innehålla en upplysningsbestämmelse i 117 eller 118 kap. så att det klarare framgår att 32 § personuppgiftslagen men inte balkens allmänna bestämmelser om överklagande skall ha tillämpning i fråga om sådana myndighetsbeslut som avses med 33 § i gällande lag.

119 kap. 3 §

Enligt den föreslagna paragrafen skall arbetsgivare eller arbetsföreståndare som låter bli att anmäla arbetsskada enligt 44 kap. 11 §

första stycket dömas till böter. Av 44 kap. 11 § framgår att en arbetsgivare eller arbetsföreståndare som har fått kännedom om en inträffad skada är skyldig att "omedelbart" anmäla skadan till Försäkringskassan.

Lagrådet kan konstatera att den klandervärda företeelsen enligt förslaget är att man "låter bli att anmäla arbetsskada" enligt en viss paragraf. I gällande rätt är beskrivningen utformad något annorlunda. I 8 kap. 11 § första stycket LAF föreskrivs nämligen att den som "underlåter att fullgöra anmälningsskyldighet enligt 1 § andra stycket första meningen" dömes till böter. I den aktuella meningen anges att arbetsgivare eller arbetsföreståndare som --- har fått kännedom om inträffad arbetsskada är skyldig att "omedelbart" anmäla skadan till Försäkringskassan. Den föreslagna paragrafen har inte försetts med någon författningskommentar. Det kan emellertid ifrågasättas om det inte föreligger en saklig skillnad mellan den straffbara underlåtenheten i förslaget jämfört med gällande rätt. I dag torde tidsaspekten "omedelbart" ha en betydelse vid bedömningen av en anmälningsskyldighet har underlåtit eller ej. Frågan är om detta tidsrekvisit innefattas i den beskrivning som finns i den föreslagna paragrafen. Om en saklig ändring är avsedd bör detta kommenteras. Är däremot inte någon skillnad avsedd mellan förslaget och gällande rätt bör man enligt Lagrådets mening för att undvika tillämpningssvårigheter i detta avseende ge paragrafen en utformning som ligger närmare vad som gäller i dag. Lagrådet föreslår därför att paragrafen i så fall ges följande lydelse:

Arbetsgivare eller arbetsföreståndare som underlåter att fullgöra anmälningsskyldighet enligt 44 kap. 11 § första stycket i fråga om arbetsskada döms till böter.

119 kap. 4 §

Enligt den föreslagna paragrafen döms en arbetsgivare och en uppdragsgivare som inte fullgör uppgiftsskyldighet enligt 114 kap. 29 § till penningböter.

I 114 kap. 29 § finns bestämmelser om skyldighet för myndigheter och enskilda, bl.a. arbetsgivare och uppdragsgivare, att lämna uppgifter till Försäkringskassan och andra myndigheter inom socialförsäkringsadministrationen. De uppgifter som en uppgiftsskyldig skall lämna på begäran av t.ex. Försäkringskassan skall avse en namngiven person och gälla förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken (jfr paragrafens första stycke). Det kan således handla om uppgifter som kan vara av betydelse för bedömningen av frågan om någon skall anses berättigad till en viss förmån och i så fall storleken på denna.

Lagrådet kan konstatera att straffbestämmelsen inte har behandlats i författningskommentaren. Av detta kan man få intrycket att paragrafen motsvarar gällande rätt. Frågan är om så är fallet. Bakom paragrafen ligger åtminstone ett tjugotal paragrafer i olika lagar. I en del av dessa är påföljden i dag "penningböter", men i andra "böter", medan den föreslagna påföljden är "penningböter" för alla slags straffbara överträdelser av paragrafen. Vidare noteras att en "uppdragsgivare" inte är uppgiftsskyldig enligt en del av de lagar som nu inarbetas i socialförsäkringsbalken. Dessutom kan ifrågasättas om den straffbara uppgiftsskyldigheten tar sikte på samma slags förmåner som enligt gällande rätt eller om ytterligare förmåner kommer att omfattas av uppgiftsskyldigheten i 114 kap. 29 §.

Enligt Lagrådets mening måste de ovan nämnda frågorna, som kan vara av betydelse vid straffrättsliga bedömningar, belysas under den

fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet och resultatet komma till klart uttryck i en författningskommentar. Vidare måste författnings-texten ses över för att utröna om den i något avseende har fått en inte avsedd utformning.

119 kap. 5 §

I den föreslagna paragrafens andra stycke upplyses om att i brottsbalken finns föreskrifter om ansvar för den som bryter mot tystnadsplikt enligt 26 kap. 2 §.

Lagrådet kan konstatera att 26 kap. 2 § i förslaget till socialförsäkringsbalk innehåller två stycken. Det andra stycket handlar om sekretesslagen (1980:100) och sekretess i det allmännas verksamhet. Det första stycket handlar om viss annan i paragrafen angiven verksamhet. Eftersom sekretesslagen gäller för det allmännas verksamhet och hänvisning i 1 kap. 13 § sekretesslagen finns till bestämmelserna i brottsbalken om brott mot tystnadsplikten, så bör hänvisningen i den föreslagna paragrafen inte avse 26 kap. 2 § utan 26 kap. 2 § första stycket. Enligt Lagrådets mening kan då andra stycket i den föreslagna paragrafen ges följande lydelse:

Om ansvar för den som bryter mot tystnadsplikt enligt 26 kap. 2 § första stycket finns bestämmelser i brottsbalken.

119 kap. 6 §

I paragrafen föreskrivs om bötesstraff för den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktigt meddelande i uppgift som enligt 114 kap. skall lämnas i ett ärende enligt 41–46 kap. eller 91 och 92 kap.

Med beaktande av att det är fråga om en straffbestämmelse är det enligt Lagrådets mening angeläget att den utformas så att det

framgår i vilka av 114 kapitlets många paragrafer de straffsanktionerade uppgifts- eller anmälningsskyldigheterna står att finna. Det får förutsättas att en sådan specificering kan genomföras utan större svårigheter.

I redaktionellt avseende bör en justering ske av bestämmningen av de ärendeslag som avses i paragrafen. Lydelsen bör ändras till att avse ett ärende enligt 41–46, 91 eller 92 kap.

Rubriken närmast före 121 kap. 5 §

Rubriken, som täcker enbart 121 kap. 5 §, har lydelsen "Anmälan till Försäkringskassan m.m." trots att paragrafen behandlar helt andra frågor än sådan anmälan. En rubriktext som är anpassad till paragrafens innehåll skulle kunna lyda "Socialförsäkringsskyddet".

Förslaget till lag om införande av socialförsäkringsbalken

Allmänna synpunkter

Den övergångsreglering som behövs med anledning av en sammanföring av ett större antal socialförsäkrings- och bidragsförfattningar till en ny balk är så omfattande att den lämpligen på sätt som föreslagits i lagrådsremissen tas in i en särskild införandelag. Av förslaget kan förstås att det har varit en såväl tidsmässigt som i övrigt krävande uppgift att efterforska och pröva vad som kan vara relevant av alla de övergångsbestämmelser som tillkommit i samband med att lagstiftningen på de aktuella rättsområdena har vuxit fram och byggts ut samt ändrats på annat sätt vid otaliga tillfällen under en flera decennier lång tid. Lagrådet har vid sin granskning inte kunnat genomföra en motsvarande genomgång som den som ligger till grund för försla-

get. Den uppbyggnad och struktur som valts för en införandelag synes väl anpassad till den föreslagna socialförsäkringsbalken. Det är dock fråga om en lagprodukt som inte är lättillgänglig. Bl.a. på grund av mängden hänvisningar till lagrum i balken och i upphävda författningar fordras åtskilligt arbete för att tillgodogöra sig innehållet vid praktisk tillämpning. Detta är en konsekvens bl.a. av omfattningen av balkförslaget.

Mot angiven bakgrund vill Lagrådet framhålla att det inte går att utesluta att någon eller några övergångsbestämmelser med fortsatt tillämplighet kan ha förbisetts och därför inte tagits med i förslaget.

I det följande lämnas synpunkter i anslutning till särskilda lagrum i förslaget.

1 kap. 1 §

Enligt förslaget skall socialförsäkringsbalken och införandelagen träda i kraft den 1 januari 2009. Lagrådets synpunkter på vad som bör vara en tidigaste tidpunkt för ett ikraftträdande har redovisats i Lagrådets sammanfattande bedömning av förslaget till socialförsäkringsbalk.

1 kap. 4 §

Den föreslagna införandelagen innehåller en grundläggande reglering av övergångsfrågorna i samband med ikraftträdandet av socialförsäkringsbalken och upphävandet av de 32 författningar som balken skall ersätta. En huvudprincip som läggs fast är att balken skall tillämpas från och med ikraftträdandet och att de upphävda författningarna skall tillämpas bara i fråga om förmåner som avser tid före ikraftträdandet. I förevarande paragraf finns bestämmelser som

syftar till att knyta ihop beslut om förmåner enligt de upphävda författningarna med tillämpningen av balken så att nya beslut om förmåner inte skall behöva meddelas enbart på grund av balkens ikraftträdande.

Vid föredragningen har aktualiserats frågan om det särskilt behöver komma till uttryck att sådan kontinuitet som nyss nämnts är avsedd att gälla i samband med att förmånen havandeskapspenning namnändras till graviditetspenning. Införandelagen upptar inte någon särskild regel i detta avseende.

Bestämmelserna i AFL om havandeskapspenning har förts över till balkens kapitel om graviditetspenning utan att någon ändring i sak har åsyftats. Namnändringen gör emellertid att oklarhet kan tänkas uppstå om hur handläggningen skall ske i ärenden där ersättningsfrågan omspannar en tidsperiod som löper såväl före som efter balkens ikraftträdande. Lagrådet förordar därför att den avsedda ordningen tydliggörs i lagtexten. Förslagsvis skulle en bestämmelse härom kunna ges följande lydelse:

Ett beslut eller en åtgärd som har avsett havandeskapspenning ska likställas med ett beslut eller en åtgärd avseende graviditetspenning.

1 kap. 6 §

Av paragrafen framgår att det skall vara fråga om en hänvisning som finns i lag eller annan författning eller "på annat sätt". JO har i sitt yttrande över det utredningsförslag som ligger till grund för lagrådsremissens lagförslag ansett att bestämmelsen inte är förenlig med vad rättssäkerheten kräver. Enligt Lagrådets mening borde åtminstone de citerade orden "på annat sätt" bytas ut mot ett uttryck som närmare anger vad som avses. Möjligt är att vad som åsyftas är "i särskilt beslut av regeringen" (jfr 118 kap. 2 § balkförslaget). I så fall bör detta eller annat liknande uttryck i stället användas.

2 kap. 1 §

Andra meningen lyder: Motsvarande gäller en allmän försäkringskassas behörighet att utse en styrelseledamot i en stiftelse. Med hänsyn till första meningens utformning och innehåll framstår det som oklart vad som åsyftas med "Motsvarande". Lagtexten kan med fördel ge direkt uttryck för att det är Försäkringskassan som skall utöva den behörighet som en allmän försäkringskassa haft att utse en styrelseledamot i en stiftelse.

2 kap. 2 §

I bestämmelsen föreskrivs om fortsatt giltighet, utan hinder av vad som anges i socialförsäkringsbalken, av internationella överenskommelser som gäller i förhållande till Sverige och som ingåtts av regeringen före år 2001 med främmande makt. Dessa överenskommelser anges gälla utsträckt tillämpning av någon av de genom införandelagen upphävda författningarna eller om undantag från vad som föreskrivs i dem.

En motsvarighet till bestämmelsen finns för närvarande i punkt 11 övergångsbestämmelserna till SofL. Där omnämns AFL och lagen om allmänna barnbidrag men inte övriga författningar som avses bli upphävda vid balkens ikraftträdande. Frågan varför den föreslagna bestämmelsen har getts en utformning som avviker från nuvarande reglering besvaras inte i författningskommentaren. Behovet av den föreslagna utvidgningen kan ifrågasättas.

2 kap. 6 §

Bestämmelsen i första meningen, som gäller vissa pensionsförmåner till efterlevande, är hämtad från 3 kap. 2 § 13 SofL. En hänvisning till 87 kap. 2 § 2 socialförsäkringsbalken skall rätteligen avse 86 kap. 2 § första stycket 2 balken. Vidare bör efter ordet beräknat infogas ”i båda fallen”.

Enligt paragrafens andra mening skall bl.a. undantaget i 6 kap. 6 § 9 i balken omfatta även sådan pension som behandlas i första meningen. Vid föredragningen har upplysts att vad som nämnts om undantaget i 6 kap. 6 § 9 har medtagits av misstag och skall ersättas av en tredje mening av innebörd att bestämmelsen i 6 kap. 6 § 9 balken inte skall omfatta sådan pension.

2 kap. 7 §

Enligt andra meningen skall beloppet för lägstanivån i fall som avses i första meningen, dvs. i fråga om föräldrapenning för barn som är födda före den 1 juli 2006, beräknas enligt 4 kap. 6 § första stycket i den upphävda AFL i dess lydelse före den 1 juli 2006.

Eftersom nämnda lagrum i AFL inte är någon beräkningsregel bör andra meningen omformuleras. Lämpligt är då att direkt ange att beloppet för lägstanivån i avsedda fall skall vara 60 kronor om dagen vid hel förmån.

2 kap. 11 §

I paragrafen anges att bestämmelserna i 1 § i den upphävda lagen om statligt personskadeskydd skall tillämpas i dess lydelse före den 1 juli 1995 i fråga om tjänstgöring före denna dag, med undantag för

den som tjänstgjorde enligt den upphävda lagen om militär grundutbildning för kvinnor.

Lagrådet noterar att det vid föredragningen har upplysts att undantaget skall utgå med hänsyn till den reglering som föreslås i 4 kap. 38 § första stycket.

2 kap. 17 §

Bestämmelsen anges gälla den som vid utgången av år 2000 fick hustrutillägg enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994: 309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär förtidspension.

För att överensstämmelse i sak skall nås med den reglering till vilken den föreslagna bestämmelsen hänför sig (punkt 4 övergångsbestämmelserna till SofL) behövs en korrigering så att tidsangivelsen i stället blir "vid ingången av år 2001".

Ytterligare paragraf i 2 kap.

I anslutning till föredragningen har upplysts att punkt 3 övergångsbestämmelserna till SofL (lydelse enligt SFS 2000:381) alltså kan vara av betydelse och därför bör ges en motsvarighet i förevarande kapitel. Den nya bestämmelsen skulle kunna ges följande lydelse:

"I fråga om arbete som har upphört under perioden oktober – december 2000 ska efterskyddstiden i 6 kap. 8 § andra stycket socialförsäkringsbalken räknas från ingången av 2001."

Lagrådet konstaterar att en sådan bestämmelse bör kunna tas in i en ny paragraf, som förslagsvis betecknas 6 § och förses med rubriken Försäkringstid vid arbetsbaserade förmåner. Kapitlets paragrafnumrering får i så fall anpassas därefter.

3 kap. 2 §

Den föreslagna paragrafen lyder: I fråga om barn som är födda eller, i fråga om adopterade barn, adopterade före den 1 januari 2002 tillämpas bestämmelserna om antalet ersatta dagar i 4 kap. 6 § tredje och fjärde styckena i den upphävda AFL i deras lydelse före den dagen i stället för 12 kap. 39–45 §§ socialförsäkringsbalken.

I samband med föredragningen har konstaterats att paragrafen behöver kompletteras så att den även täcker fall som avses i punkt 2 övergångsbestämmelserna till lagen (2001:141) om ändring i AFL såvitt punkten gäller 4 kap. 3 § AFL. Vidare bör förslaget hänvisning till 4 kap. 6 § fjärde stycket AFL utgå. Enligt Lagrådets mening skulle lagtexten kunna lyda som följer:

I fråga om barn som är födda eller som är adopterade före den 1 januari 2002 tillämpas bestämmelserna om antalet ersatta dagar i 4 kap. 3 § första stycket och 6 § tredje stycket samt bestämmelserna i 4 kap. 3 § sjätte stycket i den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring i deras lydelse före den dagen i stället för 12 kap. 12 § första stycket, 17 § och 39–45 §§ socialförsäkringsbalken.

3 kap. 9 §

Som följd av ändringar i 47 kap. inkomstskattelagen avseende vad som tidigare benämndes uppskovsavdrag och numera kallas avdrag för uppskovsbelopp upptas i paragrafen en likställighetsregel, som anges gälla i fråga om kapitalinkomst för år före 2007 vid tillämpning av 19 kap. 13 § socialförsäkringsbalken.

I samband med föredragningen har framkommit att regeln i stället skall gälla i fråga om kapitalinkomst för år före år 2008. Justering av lagtexten förutsätts ske i enlighet härmed.

4 kap. 4 §

Enligt paragrafen skall bestämmelsen i 29 kap. 12 § socialförsäkringsbalken, som gäller SGI-skydd under tid då den försäkrade får periodiskt ekonomiskt stöd enligt särskilda avtal, tillämpas bara i fråga om stöd som betalas ut och avser tid efter utgången av juni 2005.

Jämfört med punkt 2 övergångsbestämmelserna till lagen (2005:334) om ändring i AFL har i förslaget infogats orden "betalas ut och". Enligt uppgift i samband med föredragningen bygger tillägget på vad som uttalats i författningskommentaren till lagändringen (prop. 2004/05:108 s. 35) om att den nya bestämmelsen skulle tillämpas när det gäller ersättning som betalas ut och som avser tid efter lagens ikraftträdande men inte för det fall ersättning betalas ut för tid före ikraftträdandet och den sjukpenninggrundande inkomsten har sänkts dessförinnan. Lagrådet ifrågasätter för sin del behovet av att med hänvisning till förarbetsuttalandet tillfoga något utöver vad som anges i den nuvarande övergångsbestämmelsen.

4 kap. 7 §

Enligt bestämmelsen i andra meningen skall omräkning av sjukpenninggrundande inkomst göras tidigast från och med den 1 juli 2006. Detta överensstämmer inte med punkt 3 övergångsbestämmelserna till lagen (2005:334) om ändring i AFL, där det i stället anges tidigast den 1 juli 2006. Lydelsen bör anpassas efter gällande övergångsbestämmelse.

4 kap. 38 §

Första stycket innehåller en särreglering, formulerad som ett undantag, avseende den som tjänstgjorde enligt den upphävda lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor. Vid föredragningen har uppgetts att denna del av bestämmelsen har blivit ofullständigt utformad. Bestämmelsen bör lämpligen i stället delas upp på två meningar, varav den andra (motsvarande undantaget enligt lagrådsremissens formulering) skulle kunna ges följande lydelse:

För den som efter juni 1995 tjänstgjorde enligt den upphävda lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor tillämpas bestämmelserna enligt deras lydelse från och med den 1 juli 1995.

Denna lydelse motsvarar i sak övergångsbestämmelsen i lagen (1994:2073) om ändring i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd.

Andra stycket, som inleds med orden "Vid tillämpningen likställs med grundutbildning som avsågs i 12 och 13 §§...", har inte tillräckligt samband med bestämmelsen i första stycket för att dessa regler skall stå i samma paragraf. De bör därför särskiljas. Vidare bör bestämningen i andra stycket av vilken grundutbildning som det är fråga om korrigeras. Detta skulle således innebära att andra stycket utgår ur paragrafen och ersätts av en ny paragraf av följande lydelse:

Med grundutbildning som avses i 45 kap. 12–14 §§ socialförsäkringsbalken likställs motsvarande utbildning enligt 27 § 1 mom. D värnpliktslagen (1941:967) i dess lydelse före den 1 juni 1972.

Om andra stycket bryts ut till en särskild paragraf enligt ovanstående, bör följdändringar göras i fråga om paragrafnumreringen i kapitlet.

6 kap. 25 §

Lagrådet har vid 59 kap. 8 § förslaget till socialförsäkringsbalk förordat viss precisering genom att ordet "för" infogas i bestämmelsen. Motsvarande precisering bör ske i förevarande paragraf.

Ytterligare paragraf i 6 kap.

Enligt vad som uppgetts i samband med föredragningen behövs en motsvarighet till punkt 4 övergångsbestämmelserna till lagen (2005:328) om ändring i LIP.

Lagrådet instämmer i att den nu avsedda kompletteringen bör göras. Hur detta bör ske får övervägas närmare under den fortsatta beredningen.

7 kap. 19 §

Paragrafen har utformats efter förebild av 9 § lagen (2000:462) om införande av EPL. Tidsangivelserna i andra meningen har inte anpassats efter de förhållanden som är aktuella i förevarande lagstiftningsärende. Andra meningen bör därför ändras och kan då ges följande lydelse:

Detsamma ska gälla om rätt till sådan änkepension uppkommer först efter utgången av år 2002 men grundar sig på dödsfall som har inträffat före den 1 januari 2003.

7 kap. 55 §

I paragrafen avses ett lägsta belopp som, vid tillämpning av 92 kap. 18 och 19 §§ socialförsäkringsbalken, skall utbetalas i efterlevandelivränta till en efterlevande make som vid utgången av år 2002 hade rätt till sådan livränta. Detta anges felaktigt utgöra det belopp som

den efterlevande vid tillämpning av ”de äldre bestämmelserna i samma paragraf” hade rätt till i december 2002.

Korrigerings bör ske genom att orden ”de äldre bestämmelserna i samma paragraf” ersätts av ”bestämmelserna i 6 kap. 1 § i den upphävda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring i lagrummets lydelse före den 1 januari 2003”.

Ytterligare paragraf i 7 kap.

Enligt vad som framhållits vid föredragningen har i lagrådsremissen inte kunnat beaktas den först den 13 december 2007 utfärdade lagen (2007:1352) om ändring i införandelagen till LIP. Detta gör att kompletterande bestämmelser av motsvarande innehåll behövs i kapitlet. Dessa skulle kunna tas in i en ytterligare paragraf under rubriken Efterlevandeskydd i form av premiepension. Paragrafen kan förslagsvis ges följande lydelse:

Bestämmelserna om efterlevandeskydd före pensionstiden enligt 94 kap. socialförsäkringsbalken ska inte tillämpas i fråga om ansökningar som kommer in till Premiepensionsmyndigheten före den 1 maj 2010. Föreskriften i 94 kap. 3 § andra stycket balken ska inte tillämpas i fråga om ansökningar som kommer in till myndigheten före den 1 maj 2010.

Den nya paragrafen synes kunna placeras sist i kapitlet som 56 §.

9 kap. 3 §

I paragrafen föreskrivs att bestämmelserna om ränta i 112 kap. 15, 16 och 19 §§ tillämpas bara om återkravet beslutats av Försäkringskassan efter utgången av juni 2007.

Uppräkningen av paragrafer bör enligt Lagrådets mening kompletteras så att den inbegriper – förutom de redan angivna lagrummen,

som är att hänföra till socialförsäkringsbalken – även huvudregeln om eftergift av ränta i 112 kap. 21 § i balken. Vidare bör ordet ”bara” kunna avvaras.

9 kap. 14 §

Enligt den föreslagna paragrafen tillämpas äldre bestämmelser i fråga om omprövning och överklagande av avvisningsbeslut som meddelats före den 1 januari 2009. Det borde tydliggöras om förvaltningsdomstols avvisningsbeslut också innefattas i paragrafen.

Förslaget till lag om statlig ersättning för hälso- och sjukvårdskostnader m.m.

Inledande anmärkning

Inför föredragningen har upplysts att det numera, sedan riksdagen har fattat beslut i anledning av prop. 2007/08:49 om statligt tandvårdsstöd, inte längre finns behov av lagrådsgranskning av delar av lagförslaget, nämligen 7–13 §§ och punkt 4 övergångsbestämmelserna.

I fråga om återstående delar av lagförslaget har Lagrådet följande att anföra.

1 §

Som följd av riksdagsbeslutet om statligt tandvårdsstöd skall tandvård inte omfattas av denna inledande bestämmelse.

5 §

Av bestämmelsen framgår att arbetsgivare för sjöman vid sjömans sjukdom har rätt till ersättning från Försäkringskassan för sina kostnader enligt sjömanslagen för bl.a. tandvård som avses i 7, 9 eller 10 §. Lagrådet noterar att hänvisningarna till de nämnda paragraferna enligt uppgift skall ersättas av hänvisningar till lagrum i den nya lag om statligt tandvårdsstöd som beslutats på grundval av ovan nämnda prop. 2007/08:49. Se numera SFS 2008:145.

17 §

Paragrafen motsvarar bestämmelsen i 2 kap. 9 § första stycket AFL. Enligt paragrafen lämnas ersättning från Försäkringskassan för sjukvård utom (bör vara: utanför) Sverige endast i den utsträckning regeringen föreskriver. Något undantag för sådan sjukvård som erhålls i annan EU-medlemsstat görs inte. Med tillämpning av artiklarna 49 och 50 i EG-fördraget har en i Sverige försäkrad person rätt till ersättning från Försäkringskassan för kostnader för sjukvård som tillhandahållits i en sådan stat. Se härtill rättsfallet RÅ 2004 ref. 41 I. Det är således inte korrekt att såsom i den föreslagna paragrafen ange att ersättning lämnas ”endast i den utsträckning regeringen föreskriver”. Visserligen framgår av 3 § lagförslaget att EG-rätten ”kan medföra” begränsningar i tillämpligheten av bestämmelserna i lagen, men förekomsten av ordet ”endast” i förevarande paragraf ger intrycket att regeringens föreskrifter skulle vara allena rådande på området.

19 §

I bestämmelsen anges, för det fall att utrikesförvaltningen har lämnat ekonomiskt bistånd för sjukvård utom (bör vara: utanför) Sverige,

utrikesförvaltningen har rätt till ersättning från Försäkringskassan för biståndet i enlighet med 18 §. Nuvarande regel i 2 kap. 9 § tredje stycket AFL är konstruerad på motsvarande sätt.

Med hänsyn till att det i 18 § anges att arbetsgivare har rätt till ersättning för kostnad för sjukvård i den ordning regeringen bestämmer framstår hänvisningen i förevarande paragraf till 18 § som oklar till sin innebörd. Möjligt är att uttrycket ”i enlighet med 18 §” betyder att ersättning till utrikesförvaltningen skall utges i den ordning regeringen bestämmer. Under alla förhållanden behöver paragrafens innehåll förtydligas.

Övergångsbestämmelserna

Punkt 2

Avsikten med bestämmelsen måste antas vara att ange att ersättningsbestämmelser som nu finns i AFL – vilken upphävs vid tillkomsten av socialförsäkringsbalken – och som får motsvarighet i den föreslagna nya lagen skall tillämpas även fortsättningsvis i fråga om ersättningar som avser tid före ikraftträdandet. Denna avsikt har inte kommit till uttryck med föreslagen utformning av punkt 2.

Lagrådet förordar att punkten omformuleras, förslagsvis enligt följande:

I fråga om ersättning som avses i denna lag och som har motsvarighet i 2 kap. i den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring tillämpas även efter ikraftträdandet äldre bestämmelser, om ersättningen avser tid före den 1 januari 2009.

Punkt 3

Enligt denna punkt skall i visst avseende tillämpas bestämmelserna i 2 kap. 6 § i den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 1977. Denna tidsangivelse stämmer

inte överens med tidpunkten för ikraftträdandet av den ifrågavarande ändringen i 2 kap. 6 § AFL, jfr SFS 1976:1013. Tidsangivelsen bör rättas till "före den 1 april 1977".

Förslaget till lag om ändring i skadeståndslagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen

Rubrikerna närmast före 8 kap. 9 och 10 §§

I lagrådsremissen föreslås att uppräkningsen i vardera 8 kap. 9 och 10 §§ av bidrag som är skattefria anpassas till att de författningar där bidragen för närvarande regleras skall upphävas och ersättas av bestämmelser i den föreslagna socialförsäkringsbalken samt till att vissa av dessa bidrag skall få ändrade beteckningar.

Enligt Lagrådets mening är det lämpligt att i sammanhanget även justera rubrikerna. Som rubrik närmast före 9 § (för närvarande: Barnbidrag) skulle kunna väljas t.ex. Bidrag med anknytning till barn. Rubriken skulle på så sätt bättre än den nuvarande täcka även de tre bidrags- eller stödformer som utöver barnbidrag nämns i 9 §. Även rubriken närmast före 10 § (för närvarande: Bostadsbidrag) skulle kunna få en adekvat innebörd om den gavs lydelsen Bidrag till bostadskostnader.

16 kap. 30 §

I paragrafens första stycke regleras beräkningsunderlaget för avdrag enligt 29 § andra stycket. Underlaget anges skola motsvara överskottet i näringsverksamheten före avdraget minskat med – enligt punkt 2 – inkomst som räknas som inkomst av anställning enligt 62 kap. 8–13, 23 och 25 §§ socialförsäkringsbalken.

Med hänsyn till att 62 kap. 23 och 25 §§ i den föreslagna balken har utformats såsom undantagsbestämmelser, som anger vad som inte räknas som inkomst av anställning, blir hänvisningen i vad den gäller dessa båda paragrafer inte korrekt. Om man vill undvika att konstruera om bestämmelsen skulle det enligt Lagrådets mening kunna räcka att ersätta ordet ”enligt” närmast före 62 kap. med orden ”med tillämpning av”.

Övergångsbestämmelserna

Enligt punkt 2 skall vad som sägs om bidrag, ersättningar, inkomster, räntor, avgifter och utgifter enligt socialförsäkringsbalken även gälla i fråga om motsvarande företeelser enligt den intill ikraftträdandet gällande äldre lagstiftningen.

I socialförsäkringsbalken föreslås termen ”tillägg” ersätta nuvarande ”ränta” som beteckning på den särskilda gottgörelse som skall ges vid sådan utbetalning som sker på grund av att slutligt bostadsbidrag bestäms till högre belopp än det som har betalats ut i preliminärt bidrag (jfr 102 kap. 7 §). Med hänsyn härtill bör uppräkningsen i punkt 2 kompletteras med ordet tillägg, vilket lämpligen kan placeras närmast före ordet räntor.